

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

George
COȘBUC
FIRE DE TORT

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU 859.0-2/-3
A 36

Coperta: *Isai Cârnu*

ISBN 9975-904-12-2

© «LITERA», 1996

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textele sunt reproduse din:

George Coșbuc. *Opere alese*, vol. I—III, Editura Minerva. Colecția “Scriitori români”, București, 1966, 1972, 1977. Ediție îngrijită de Gavril Scridon.

George Coșbuc. *Fire de tort*. (Poezii, I). Editura pentru literatură. Colecția “Biblioteca pentru toți”, București, 1966. Prefață de Mircea Tomuș. Tabel cronologic de Dumitru Lazăr.

George Coșbuc. *Poezii*, vol. I—II. Editura Cartea Românească. Colecția “Mari scriitori români”, București, 1982. Antologie de Cornelia Botez.

George Coșbuc. *Poezii*. Editura Minerva. Seria “Patrimoniul”, București, 1985. Antologie și repere istorico-literare de Georgeta Rădulescu-Dulgheru.

Cu unele excepții ținând de limba și stilul operei autorului (de epocă, cum sunt și grafiile duble ale unor cuvinte sau alte particularități individuale creatoare...), textele antologiei respectă, în mare, normele ortografice în vigoare.

TABEL CRONOLOGIC

- 1866 la 20 septembrie se naște în satul Hordou din nordul Ardealului, în casa preotului Sebastian (descendent dintr-o familie de iobagi), George Coșbuc.
- Copilăria și-o petrece la Hordou, unde primește și întâile noțiuni despre învățatură de la țăranul Ioan Goriță. Printre altele, acesta îi povestește și snoava cu filozofii și plugarul, pe care o va transpune mai târziu în versuri.
- De la Tănăsucă Mocodean, un cântăreț de biserică, Coșbuc învață a citi încă de la vârsta de cinci ani.
- După ce colindă prin mai multe localități din Ardeal, în toamna acestui an, Eminescu trece munții și vine la București.
- 1870 Se constituie la Năsăud societatea de lectură a elevilor “Virtus romana rediviva”.
- 1871 La 25 mai se naște G. Ibrăileanu.
- 1873 Coșbuc începe școala primară în comuna Salva unde tatăl său era preot, de unde trece chiar în primul an la școala de trei ani din Telci. Aici va sta în gazdă la directorul școlii, Ioan Ionașec, de la care va învăța și nemțește.
- 1875 Se naște la Brașov, în ziua de 11/12 octombrie, poetul St. O. Iosif.
- 1876 După ce termină clasa a IV-a a școlii primare (la Năsăud), în toamna acestui an, Coșbuc se înscrie în clasa I a liceului românesc din Năsăud. Tânărul licean este găzduit, împreună cu mai

mulți copii de țărani, de învățătorul Teodor Rotari. Acesta dispunea de o bibliotecă destul de mare, în care Coșbuc putea găsi pentru lectură, pe lângă operele scriitorilor români, și lucrări ale unor autori străini ca: Heine, Chamisso, Lenau, Bürger și alții.

În anii liceului, Coșbuc desfășoară o vie activitate literară în cadrul societății de lectură a elevilor “Virtus romana rediviva”.

A fost coleg de liceu, până în clasa a IV-a cu tatăl lui Liviu Rebreanu.

- 1877 Începe războiul de independență.
La 9 mai are loc proclamarea independenței de stat a României.
- 1880 Apare la București, sub conducerea lui Al. Macedonski, revista “Literatorul”.
La 5 noiembrie se naște, la Pașcani, Mihail Sadoveanu.
- 1881 La 1 aprilie se naște, la Rășinari, lângă Sibiu, Octavian Goga.
La 1 iulie apare la Iași, redactată de Ion Nădejde, revista literară și științifică “Contemporanul”.
- 1882—1883 În octombrie 1882, membrii societății “Virtus romana rediviva” hotărăsc redactarea unei reviste pe care o numesc “Musa someșană”. În această revistă, care apărea într-un singur exemplar scris de mână, s-au păstrat lucrările membrilor ei, prezente în ședințele literare.
Încă de pe când era elev în clasa a VII-a, Coșbuc este ales vicepreședinte al societății “Virtus romana rediviva” iar la 2 octombrie 1883 devine președinte.
Coșbuc publică în paginile revistei “Musa someșană” primele sale poezii: *Societății “Virtus romana rediviva”, Stâncile strig’amin, Învățăm, Pepelea din cenușă, Tablou, Soartea lor, Fete blânde și altele.*
- 1883 În aprilie, vede lumina tiparului în Almanahul societății studențești “România jună” din Viena capodopera eminesciană — *Luceafărul.*

În decembrie apare, prefațată de Maiorescu, prima ediție din versurile lui Eminescu.

1883—1884 Poezia *Tablou de seară*, cea mai reușită dintre producțiunile lui Coșbuc scrise în acest an, se pare că este ultima publicată în paginile revistei “Musa someșană”.

1884 În vara acestui an, Coșbuc își dă examenul de bacalaureat.

După trecerea acestui examen, împotriva voinței părinților săi, care doreau să-l facă preot, Coșbuc pleacă la Cluj, unde în toamnă se înscrie la Facultatea de filozofie și litere, dar unde, din cauza lipsurilor materiale și a atmosferei ideologice insuportabile, va rămânea foarte puțin timp.

În timpul studenției, Coșbuc dovedește o mare pasiune pentru folclor, fiind interesat în cel mai înalt grad și de trecutul de luptă al poporului nostru. Pasiunea pentru creațiile populare i-a inspirat-o și profesorul universitar Grigore Silași, ale cărui cursuri le audia.

La 14 aprilie ia ființă la Sibiu, sub conducerea lui Slavici, ziarul “Tribuna”, unde Coșbuc publică, începând de la sfârșitul acestui an, mai întâi sub pseudonimul C. Boșcu, apoi cu numele adevărat, versuri originale, basme versificate, traduceri și altele. Poezia de debut la periodical sibian este snoava versificată *Filozofii și plugarii*, semnată C. Boșcu.

Apare “Gazeta săteanului”, la care Coșbuc va colabora din anul 1893.

Se prezintă pe scenă și apare în “Convorbiri literare” capodopera lui Caragiale — *O scrisoare pierdută*.

1885 Îi găsim tot mai des semnătura în periodicele transilvănene: “Familia” lui Iosif Vulcan, apărută încă din anul 1865 și, mai ales, “Tribuna”.

Semnate C. Boșcu, Coșbuc publică în “Familia” două poezii (*Două întrebări* și *Unde zbor*) și, cu numele adevărat, două *Ghicatori* în

versuri (“Între toți șerpii din lume” și “Care rege n-are țară”) în “Calendarul pedagogic pe anul 1885”. Coșbuc își tipărește în “Tribuna” trei balade de inspirație populară: *Blăstăm de mamă, Pe pământul turcului și Angelina*. Primele două apar și în broșură în “Biblioteca populară a Tribunei”. De pe acum, Coșbuc începe să traducă *Divina comedie*, la care va lucra timp de peste douăzeci de ani.

Apare la București ziarul “Epoca” la care poetul va colabora între 1896 și 1904.

La 27 noiembrie se naște, în satul Târlășiuva, Liviu Rebreanu, cel mai mare prozator pe care Ardealul l-a dat literaturii române.

- 1886 Coșbuc nu mai figurează printre studenții clujeni, dar rămâne totuși în Cluj, frecventând doar anumite cursuri universitare. Continuând colaborarea la “Tribuna”, în acest an îi apar: *Atgue nos, Fata craiului din cetini, Draga mamei, Dragoste păcurărească* și altele. Dintre acestea, *Fata craiului din cetini și Draga mamei* apar în “Biblioteca populară a Tribunei” sub formă de plachete.

Ioan Slavici îl caută personal la Cluj pentru a stabili cu el o eventuală colaborare și pentru a-l atrage în redacția “Tribunei”. Nu-l găsește însă, deoarece, așa cum mărturisește într-o scrisoare către Slavici din anul 1886, Coșbuc, fiind bolnav, era plecat acasă (“Atâta-mi pare de rău că n-am putut să fiu la Cluj, pe timpul procesului d-tale și că n-am putut să mă întâlnesc cu d-ta; n-am putut căci eram acasă bolnav de friguri...”).

Colaborează la revista din Gherla “Cărțile săteanului român” în care publică: *Amin, Strigă stâncile și Lupii țiganului*.

- 1886—1887 A tradus peste 480 de poezii din 92 autori greci, pe care dorea să le publice într-o antologie.
- 1887 Continuă să colaboreze la “Tribuna” cu poveștile și basmele versificate: *Fulger, Brâul Cosinzenii, Izvor de apă-vie, Tulnic și Lioara* și altele. Îi apare în volum în “Biblioteca populară a Tribunei” poezia *Fulger*.

Certându-se cu părinții din cauza întreruperii studiilor, Coșbuc va sta un timp pe la frați și surori, continuând să scrie versuri și să corespundeze cu Slavici, care-l cheamă la Sibiu.

În vara acestui an, Coșbuc se duce la Sibiu, unde de prin august începe să lucreze ca redactor la “Tribuna”.

Poetul furnizează periodicului sibian, la rubrica “Foița Tribunei” și “Variatăți”, un material destul de bogat.

La Sibiu rămâne până în 1889. Timpul petrecut aici s-a dovedit a fi cel mai rodnic din viața sa. În mediul sibian poetul a învățat mult; desăvârșirea intelectuală o datorește Coșbuc oamenilor cu o cultură înaintată de la “Tribuna”. În *Amințirile* sale, Ioan Slavici scrie că: “Gheorghe Coșbuc, înzestrat din belșug de către firea cea darnică, s-ar fi ridicat în toate împrejurările deasupra contemporanilor săi, n-ar fi ieșit însă ceea ce a fost dacă nu și-ar fi croit lucrarea vieții în mijlocul acestor oameni cu cultură generală, care toți erau scriitori...” (I. Slavici, *Amințiri*, ed. 1924, p. 143.)

Acum poetul își orientează scrisul spre o specie literară în care a rămas neîntrecut, spre *idilă*.

- 1888 În paginile “Tribunei” i se tipăresc în acest an peste treizeci de poezii, semnate sau nesemnate. Dintre acestea, rețin atenția baladele de inspirație populară *Rodovica*, *Ceas-rău*, *Crăiasa zânelor* și o parte din *Anacreonticile* sale, publicate cu mici modificări în ciclul *Cântece la sfârșitul volumului Balade și idile* din 1893.

G. Bogdan-Duică publică în “Gazeta de Transilvania” și “Tribuna”, la rubrica “Revista literară”, articole în care remarcă, înainte de Gherea, valoarea primelor poezii publicate de Coșbuc.

În martie izbucnesc răscoalele țărănești.

Apare în mai multe volume culegerea de *Povești ardelențești* a lui Ioan Pop Reteganul.

- 1889 Ca și precedentul, și acest an e foarte rodnic pentru activitatea poetului. Acum scrie și publică poezii ca: *Rada*, *Numai una*, *Fata*

morarului, *Un Pipăruș modern, Pipăruș-viteaz, Nu te-ai priceput* și una din capodoperele coșbuciene — *Nunta Zamfirei*. Ca urmare a răsunătorului succes pe care-l obține cu *Nunta Zamfirei*, Coșbuc, chemat de Titu Maiorescu, pleacă în toamna acestui an la București, unde se va stabili pentru totdeauna. De acum în activitatea și viața sa începe o nouă etapă.

În acest an, măcinat de mizerie, apune, la 15 iunie Luceafărul poeziei românești, acel care ridicase poezia noastră pe cele mai înalte culmi — Mihai Eminescu. La foarte scurt timp (30 decembrie) îl va urma și bunul său prieten — Ion Creangă.

- 1890 La București, Coșbuc îndeplinește un timp funcția de “desemnător ajutor” la serviciul arhitecturii, din cadrul Ministerului Cultelor, de unde, nemulțumit, demisionează la începutul anului 1891.

În numerele 2—6 (15 ianuarie—15 martie) ale revistei “Amicul Familiei”, Coșbuc publică în traducerea sa *Cântece din Cartea cântecelor* a lui Gajus Catullus Vallerius.

În “Amicul familiei” din Gherla și Cluj publică poezia *Romanță* (“Negura nopții doarme pe mal”), iar în “Convorbiri literare” din 1 aprilie, poezia *La oglindă*.

- 1890—1891 Din februarie 1890 și până în ianuarie 1891, Coșbuc colaborează la ziarul bucureștean — “Constituționalul”.

Colaborează cu mai mulți profesori la elaborarea unui manual de școală intitulat *Carte românească de citire*.

- 1891 Apar în “Tribuna” alte poezii remarcabile din creația coșbuciană, printre care: *Pe lângă boi; Trei, Doamne, și toți trei; Rea de plată; O istorie veche* etc.

În noiembrie ia ființă la București revista-magazin “Lumea ilustrată” a lui Ignatz Herz, al cărei redactor a fost un timp și Coșbuc. Este profesor la Institutul de fete “Educația română” al Elisei Manliu.

1891—1893 Colaborează la “Lumea ilustrată”, unde publică poeziile: *Fatma* (1891), *Vestitorii primăverii* (1892), *Noapte de vară* (1892), *Vara* (1892), *Vântul* (1892), *Rugămintea din urmă*, *La pârâu* (1893) etc.

1893 În ziua de 28 noiembrie vede lumina tiparului sub direcția lui Vlăhuță și V. A. Urechia primul număr al revistei “Vieața”, la care colaborează și Coșbuc.

Apare în Editura Librăriei “Socec” din București volumul *Balade și idile*, prima culegere de versuri din creația lui Coșbuc.

Scrie poezia *In opressore*, care circulă în foi volante printre cititorii transilvăneni.

În paginile revistelor “Convorbiri literare”, “Minerva”, “Tribuna”, “Familia”, “Moftul român” și altele, apar nenumărate recenzii privitoare la acest volum. Astfel, în “Moftul român” din 23 iunie, Caragiale publică articolul “*Balade și idile*” de George Coșbuc în care afirmă că: “Pe câmpul vast al publicisticii române, pe care crește atâta spanac des și abundent, a apărut, în sfârșit, zilele acestea și un copac... tot mai sănătos și mai trainic, înfruntând gustul actual și vremea cu schimbările ei capricioase și făcând din ce în ce mai multă fală limbii noastre românești — un volum de balade și idile de George Coșbuc...”

În acest an, imediat după apariția volumului *Balade și idile*, mediocrul poet Grigore Lazu publică în “Românul literar” și apoi în broșură articolul *Adevărul asupra poeziilor d-lui G. Coșbuc*, în care afirmă că unele creații ale poetului n-ar fi originale, acuzându-l de “plagiat”. Acestuia i se alătură Anton Bacalbașa și Al. Macedonski. La acest “proces” literar, care va continua timp de peste zece ani, vor lua parte, ca apărători ai poetului, Al. Vlăhuță, N. Iorga, C. Dobrogeanu-Gherea etc. Coșbuc, în genere, nu dă atenție acuzațiilor ce i se aduc; scrie totuși unele articole îndreptate împotriva acelor care-l atacau. În articolul *Procesul Lazu-Coșbuc*, publicat în “Vieața” din 5 decembrie, Al. Vlăhuță ia atitudine împotriva ziarelor și revistelor vremii pentru nepăsarea cu care au

întâmpinat apariția volumului *Balade și idile*. Din cauza acestei nepăsări, publicarea articolului lui Grigore Lazu a dat naștere unei critici nedrepte la adresa lui Coșbuc.

Ia ființă Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România.

- 1894 Sub redacția lui Slavici, Caragiale și Coșbuc, la 1 ianuarie, în editura lui C. Sfetea, apare bilunar, până în 1896, revista "Vatra". În "Vatra", Coșbuc începe să publice la rubrica "Vorba ăluia", *Ghicatori* explicate. De asemenea, în paginile revistei apar și poeziile: *Noi vrem pământ!*, *Mama*, *Lupta vieții*, *In opresores*, *Pașa Hassan* și altele.

D. Evolceanu publică, în numerele 10 (1 februarie) și 11 (1 martie) ale "Convorbirilor literare" din acest an, articolele: "*Baladele și idilele*" d-lui Coșbuc și *Evolceanida* d-lui Grigore N. Lazu, în care, pe lângă faptul că subliniază valoarea literară a poeziilor lui Coșbuc, răspunde și criticilor nedrepte ale lui Grigore Lazu.

N. Iorga publică în "Familia" din 5/17 iunie articolul intitulat *Poeziile d-lui Coșbuc* în care discută pe marginea "plagierilor" lui Coșbuc; pledând în favoarea poetului, îl socotește un mare talent "de formă".

- 1895 Continuă colaborarea la "Vatra", unde-i apar: *Doina*, *Sub patrafir*, *Unul ca o sută*, *Scara* și altele.

În februarie apare suplimentul umoristic al "Vetrei" — "Hazul". Coșbuc se căsătorește cu Elena Sfetea, sora editorului C. Sfetea. La 9 mai se naște, în satul Lancrăm, Lucian Blaga.

La 11 august se naște, la Craiova, primul și unicul fiu al poetului — Alexandru.

- 1896 La sfârșitul lunii iunie, "Vatra" își încetează apariția, după ce Coșbuc mai publică în paginile ei: *Fata mamii*, *Iarna pe uliță*, *Dragoste învrăjbită*, *Pe deal* etc.

Iese de sub tipar volumul *Fire de tort*, al doilea din creația lui Coșbuc. În notele de la sfârșitul volumului, poetul încearcă să se

apere împotriva atacurilor dezlănțuite de apariția *Baladelor și idilelor*.

Se tipărește în traducerea lui Coșbuc *Eneida* de Vergiliu.

Tradusă tot de Coșbuc, apare în acest an poema byroniană — *Mazepa*.

Coșbuc prefațează două volume a doi debutanți: *Spre primăvară* de I. Costin și *Povestiri din copilărie* de Sergiu Cujbă. Aceste prefete sunt deosebit de importante pentru că ne ajută la cunoașterea ideilor estetice ale poetului (Coșbuc ia atitudine împotriva poeziei pesimiste care invadase publicațiile românești de la sfârșitul secolului trecut).

În octombrie, apare săptămânal, la București, revista de literatură — “Povestea vorbei”, la care colaborează și Coșbuc.

La 25 noiembrie D. Ollănescu-Ascanio și N. Petrașcu scot la București revista “Literatură și artă română”, la care Coșbuc colaborează între anii 1897 și 1900.

1897 Iese de sub tipar ediția a II-a a volumului *Balade și idile*.

Enea Hodoș scoate la Caransebeș un volum de versuri și proză din creația lui Coșbuc.

Coșbuc publică în traducerea sa, în “Familia”, comedia în cinci acte *Parmeno*, de Terențiu. La Craiova apare *Antologia sanscrită* care cuprinde fragmente din *Rig-Veda*, *Mahabharata*, *Ramayana*, poezii lirice și proverbe traduse și adnotate de Coșbuc, iar la București *Sacotala* lui Calidasa tot în traducerea sa. Apare amplul studiu al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea despre Coșbuc intitulat: *Poetul țărănimii*. La propunerea lui Hasdeu, Coșbuc primește, pentru traducerea *Eneidei*, premiul Academiei “Năsturel-Herescu”. Cu ocazia banchetului, Caragiale rostește o cuvântare (pe care o publică în “Epoca” din 2 iunie) în onoarea premiului considerând: “...în afară de succesul material al lui Coșbuc, actul Academiei Române ca un succes moral pentru noi toți”.

La 1 ianuarie apare la București revista “Foaia interesantă”.

După dispariția “Vetrei”, Coșbuc preia la 1 iunie conducerea revistei “Foaia interesantă”. Printre colaboratorii acesteia se aflau și: I. L. Caragiale, P. Cerna, Cincinat Pavelescu, Gheorghe din Moldova etc.

Apare la Arad “Tribuna poporului”, la care Coșbuc va colabora între anii 1900 și 1904.

În acest an, Coșbuc își începe îndelungata activitate la revista inițiată de Spiru Haret — “Albina” (apărută în octombrie). Spre sfârșitul anului, poetul este atras în Comitetul redacțional.

Solicitați de Coșbuc, la revistă colaborează: Gr. Tocilescu, N. Iorga, I. Slavici, Al. Vlahuță, M. Sadoveanu, St. O. Iosif, Emil Gârleanu și alții. Spre sfârșitul anului, “Foaia interesantă” își începe apariția.

1898 Iese de sub tipar ediția a II-a a volumului “Fire de tort”.

Dintre poeziile publicate în acest an, amintim: *Raport, Povestea căprarului, Cântecul redutei și Moartea lui Gelu*.

Colaborează la “Revista ilustrată” al cărei redactor responsabil era I. Pop Reteganul.

La începutul verii, fiind bolnav, Coșbuc petrece o lună la Karlsbad.

Coșbuc este ales membru corespondent al Academiei Române.

1899 Publică la București *Fapte și vorbe românești*. Carte de citire pentru toți românii.

Apar: *Războiul nostru pentru neatârnare (1877—1878), povestit pe înțelesul tuturor și Povestea unei coroane de oțel*. Alături de înfățișarea unor fapte de vitejie ale ostașilor noștri în războiul de independență (1877—1878), aceste volume aduc și unele elogiile nemeritate la adresa monarhiei.

La 21 ianuarie apare, sub îngrijirea lui Artur Stavri și I. Gorun,

revista “Pagini literare” la care, pe lângă I. L. Caragiale, B. Delavrancea, St. O. Iosif, D. Anghel, colaborează și Coșbuc.

1900 La 1 ianuarie vede lumina tiparului la București primul număr al “Noii reviste române”.

Își publică în diferite perioade poeziile: *Cicoarea* (“Convorbiri literare”), *Pierde-vară* (“Noua revistă română”), *Nunta în codru* (“Tribuna poporului”), *Faptul zilei* (“Literatură și artă română”), *Dorobanțul* (“Albina”), *Pe dealul Plevnei* (“Literatură și artă română”), *O scrisoare de la Muselim-Selo* (“Gazeta săteanului”), *Pacea și După furtună* (“Curierul literar”) etc.

Apare tot la București “România jună” al cărei susținător și colaborator a fost și Coșbuc. În ziua de 7 iunie moare, în vârsta de 82 de ani, Sebastian Coșbuc, tatăl poetului.

La 7 octombrie iese de sub tipar întâiul număr din cele cinci câte vor apărea ale revistei “Curierul literar”, care la 2 decembrie 1901 se va contopi cu “Semănătorul”.

La 2 decembrie apare, sub conducerea lui Coșbuc și Vlahuță, “Semănătorul”, revistă literară săptămânală. În articolele de directivă (*Primele vorbe și Uniți*) sunt afirmate tendințele revistei. Deplângând îndepărtarea scriitorilor de viața poporului, paginile “Semănătorului” cuprind și elemente care vor caracteriza mai târziu mișcarea sămănătoristă.

La 10 decembrie apare la București “România ilustrată”, la care poetul va colabora în anul 1905.

1902 Publică în “Semănătorul” sub titlul *Voci din public* poeziile satirice: *Unul din big-life*, *Vorbește măgarul*, *Unul de la Mărțuța* etc. Tot în paginile acestei reviste mai apar: *Hora*, *Blestemul trădării* și altele.

De asemenea, în “Semănătorul”, mai văd lumina tiparului, în traducerea lui Coșbuc, primele fragmente din *Odiseea*.

În acest an mai publică în “Universul literar”: *Pe plaiul muntelui*,

În miezul verii (“Sub paltin aici e răcoare”), *Castelanul* etc.

Iese de sub tipar ediția a III-a a volumului *Balade și idile*.

Apare volumul de versuri *Ziarul unui pierde-vară*.

În colaborare, Vlahuță și Coșbuc scot la București *Carte de citire pentru școlile secundare și profesionale, partea I*.

Coșbuc și Vlahuță părăsesc conducerea revistei “Semănătorul”.

Se tipărește volumul *Scrieri în versuri și proză* al lui Gr. Alexandrescu prefațat de Coșbuc.

Coșbuc e numit șef al biroului administrativ și de corespondență din cadrul Casei școalelor. Din însărcinarea lui Spiru Haret, Coșbuc și Vlahuță țin la sate conferințe cu caracter cultural-educativ. În această muncă va fi atras și M. Sadoveanu.

În vara acestui an, Coșbuc își petrece câteva săptămâni la Riva, în Italia. Impresiile de aici vor fi consemnate în povestirea *Amicul meu din Torbole*, apărută în acest an.

La 18 iunie, Octavian Goga și Octavian Tăslăoanu scot la Budapesta revista literară “Lucefărul”, care la 15 octombrie 1906 își mută sediul la Sibiu. La această revistă va colabora și Coșbuc (1906).

1903 Apare volumul de proză *Dintr-ale neamului nostru*.

M. Sadoveanu îl cunoaște pe Coșbuc în redacția “Semănătorului”.

În ziua de 8 septembrie moare mama poetului în vârstă de 75 de ani.

1904 Se tipărește volumul *Cântece de vitejie* și apare antologia *Crestomație pentru toți românii*.

N. Iorga publică în “Semănătorul” din 29 august o recenzie elogioasă a volumului *Cântece de vitejie*, atacând în același timp critica literară a timpului care socotea talentul lui Coșbuc epuizat.

În toamna acestui an, Caragiale, împreună cu familia, părăsește țara stabilindu-se pentru restul vieții la Berlin.

Apar edițiile a III-a a volumului *Fire de tort* și a IV-a a *Baladelor și idilelor*.

Văd lumina tiparului, în traducerea lui Coșbuc, *Georgicele* lui Vergiliu.

Apar primele cărți ale lui M. Sadoveanu, printre care și romanul istoric *Șoimii*.

- 1905 Apare, în “România ilustrată”, poezia *Concertul primăverii* cu titlul *Concert de primăvară*.

La Budapesta, în tipografia “Luceafărul” se publică (în lumba maghiară), în traducerea lui Révai K., un volum din versurile lui Coșbuc.

Sub direcția lui Ov. Densusianu apare revista simbolistă “Viața nouă”.

În iunie, direcția “Semănătorului” este preluată de N. Iorga.

Apare primul volum de versuri din creația lui Octavian Goga.

- 1906 De la 1 ianuarie Coșbuc, I. Gorun și Ilarie Chendi fac să apară, săptămânal, revista artistică “Viața literară”, devenită mai apoi “Viața literară și artistică”. Secretar de redacție era Ilarie Chendi, în casa căruia se afla și redacția.

Printre colaboratorii noii publicații se numărau: Al. Cazaban, Ion Minulescu, Cincinat Pavelescu, C. Ardeleanu, N. Gane, G. Topârceanu, V. Eftimiu etc.

La 1 martie apare la Iași, sub conducerea lui C. Stere și Paul Bujor, primul număr al revistei “Viața românească”.

În acest an, în redacția “Viații literare”, V. Eftimiu îl cunoaște pe Coșbuc.

- 1907 Coșbuc termină traducerea integrală a *Divinei comedii* care va apărea postum între 1925 și 1932 sub îngrijirea lui Ramiro Ortiz.

În acest an, Coșbuc își începe colaborarea la “Viața românească”.

Izbucnesc marile răscoale țărănești din România. Poezia lui

Coșbuc *Noi vrem pământ!* circulă în foi volante printre răsculați, fiind folosită de aceștia ca un act agitatoric.

Octavian Goga publică în “Viața românească” articolul *Țăranul în literatura noastră poetică*, în care arată, printre altele, și felul cum este zugrăvit țăranul în opera lui Coșbuc. Goga îl consideră pe “poetul țărănimii” ca fiind “cântărețul frumosului real în viața țăranului român, cu deosebire a țăranului din Ardeal”.

Direcția “Semănătorului” este preluată de A. C. Popovici, revista transformându-se într-un organ al celei mai retrograde tendințe politice; principalii ei colaboratori o părăsesc.

La Berlin, Caragiale scrie necruțătorul pamflet la adresa regimului burghezo-moșieresc: *1907, din primăvară până-n toamnă*.

- 1908 Un colectiv format din: G. N. Costescu, G. A. Dima., G. Stoenescu și Gh. Coșbuc scot la București *Carte de citire pentru divizia a II-a rurală*.

Apare în volum, în Biblioteca românească enciclopedică “Socec”, comedia *Parmeno*.

Poetul se reîntoarce în Ardeal. În drum spre casă stă mai multe zile la Năsăud, se oprește la Sibiu, Bistrița și Prislop. La Prislop îl cunoaște pe Liviu Rebreanu.

Cu ocazia activității de conferențieri ai cercurilor culturale sătești, Coșbuc și M. Sadoveanu se întâlnesc prin Moldova.

- 1909 Apare lucrarea lui Coșbuc *Superstițiile păgubitoare ale poporului nostru*.

Apare la Craiova, sub îngrijirea unui colectiv din care făcea parte și Coșbuc, manualul școlar *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*.

Se tipărește ediția a IV-a a volumului *Fire de tort*.

În vară Coșbuc, împreună cu familia, se află din nou la Năsăud, unde se întâlnește cu foștii săi profesori și colegi (se împlinesc 25 de ani de la examenul de maturitate).

La 28 august, poetul participă la inaugurarea noului local al școlii din Feldru, unde sora sa, Angelina, era preoteasă. Coșbuc face parte din Comitetul de organizare a festivităților, în al căror program figurau și câteva din poeziile sale. Alexandru, fiul poetului, recită poezia *El-Zorab*.

Liviu Rebreanu se stabilește la București.

1910 Apare, în traducerea poetului, drama lui Schiller — *Don Carlos*.

Vede lumina tiparului *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană*, redactată de un colectiv de autori în frunte cu Coșbuc.

În vara acestui an, Coșbuc stă câțva timp la Karlsbad; la reîntoarcere se abate pe la Năsăud și Feldru.

Spre sfârșitul anului, după ce a participat la inaugurarea școlii de la Cața (pe Târnava-Mare), Coșbuc se duce la Blaj, unde petrece în tovărășia compozitorului Iacob Mureșanu. Probabil că la acest eveniment se referă Al. Ciura în povestirea *De vorbă cu Coșbuc*, pe care o publică în 1911, în “Tribuna din Arad”. Gheorghe Marinescu publică în “Convorbiri critice” articolul *Pastelul în poezia românească*, în care poezia *Noapte de vară* este considerată ca fiind cel mai frumos pastel din literatura română.

Ceva mai târziu (1923), Ibrăileanu publică în “Viața românească” articolul “*Vara*” de Coșbuc în care socotește că această poezie este “cea mai lirică din toată opera lui Coșbuc. *Vara* este triumful soarelui în poezia lui Coșbuc și în poezia românească” — spunea Ibrăileanu.

1911 Publică în “Românul” poezia *Scrisoarea lui Firdusi* către șahul Mahmud.

Se tipărește ediția a V-a a volumului *Balade și idile*.

Apare la București, sub direcția lui C. Banu, revista literară, artistică și socială “Flacăra”, la care poetul colaborează între anii 1911 și 1914. În paginile acestei reviste Coșbuc publică printre altele și poeziile: *Poetul* (1911), *Cântă pilotul* (1912), *Morți, pentru cine?* (1914) etc.

- 1912 Coșbuc petrece șase săptămâni în Italia, unde studiază limba italiană și face cercetări dantești. Împreună cu alți scriitori, Coșbuc participă la unele șezători literare organizate de Petre Locusteanu prin diferite regiuni ale țării.

În ianuarie au loc la București festivități în cinstea lui Caragiale, care împlinește 60 de ani, festivități la care dramaturgul refuză să ia parte. În noaptea de 8 spre 9 iunie, marele dramaturg moare subit la Berlin.

Coșbuc publică în "Flacăra" din 1 decembrie *Amintiri despre Caragiale* în care povestește cum I. L. Caragiale voia să scrie o piesă patriotică în jurul morții Didonei.

Publică o culegere de *Balade populare* și din diferiți autori români. Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la înființarea liceului din Năsăud, Coșbuc participă la festivitate.

La 21 iunie moare, într-un spital bucureștean, St. O. Iosif.

- 1914 Apar edițiile a VI-a a volumului *Balade și idile* și a V-a (mult îmbogățită de autor) a volumului *Fire de tort*.

În ianuarie, Coșbuc se află la Cluj, unde se întâlnește cu Emil Isac.

Poetul își petrece vara la Tismana în tovărășia lui Ramiro Ortiz.

În toamnă, Coșbuc face o ultimă călătorie la Năsăud.

Izbucnește primul război mondial.

- 1915 Văd lumina tiparului edițiile a VI-a a volumului *Fire de tort* și a VII-a a *Baladelor și idilelor*.

În august, moare, în urma unui accident de automobil, fiul poetului — Alexandru.

Profilul moral al omului îndurerat de moartea copilului iubit va fi evocat cu multă înțelegere de către acei care l-au cunoscut. Într-o tabletă din volumul *Bilete de papagal* (1946) Tudor Arghezi

scrie: “De la un timp din George Coșbuc rămăsese o schemă palidă și fugară. Îl zăream ascuns în pălăria lui mare, trasă pe frunte. Își pierduse băiatul, un flăcău. Lovitura fatală n-a cruțat nici pe tată, nici pe poet.

N. Iorga, care l-a apreciat și iubit pe Coșbuc, scria în toamna acestui an următoarele: “O mare nenorocire a atins pe George Coșbuc. N-a fost om care, știind bucuriile și durerile unui părinte, care să nu-și ștergă o lacrimă atunci când inima cea mare sângera de cea mai înspăimântătoare rană, care niciodată nu se poate închide” (*O descoperire literară*, în “Drum drept” din 27 septembrie).

L. Rebreanu care-l vizitase pe poet la scurtă vreme după marea nenorocire scria în articolul *Un poet uitat* publicat în “Adevărul literar și artistic” din 14 februarie 1937 că: “Pierderea aceasta în niște împrejurări atât de năprasnice i-a zdrobit orice încredere în viață”.

- 1916 În mai, poetul este ales membru activ al Academiei Române.
Îi apare în nr. 5 al colecției săptămânale “Scriitorii români” (Editura “Alcalay”) volumul de versuri *Drumul iubirii*, care cuprinde, printre altele, poeziile: *Drumul iubirii*, *Cântecul fusului*, *Ideal*, *Faptul zilei*, *Regele Pontului* etc. Liviu Rebreanu îi oferă cu dedicație volumul de schițe și nuvele — *Golanii*.
La 15 august se decretează mobilizare generală și România intră în război.
La 12 decembrie apare primul număr al revistei “Gazeta Bucureștilor”, al cărei redactor principal era I. Slavici.
- 1917 Coșbuc continuă lucrul la definitivarea traducerii *Divinei comedii* și a comentariului despre capodopera lui Dante.
- 1918 Ies de sub tipar edițiile a VIII-a — *Balade și idile* și a VII-a — *Fire de tort*.

În paginile revistei bucureștene “Scena” apare *Vulturul*, ultima poezie pe care Coșbuc o mai publică, pentru că la 9 mai poetul încetează subit din viață. Funeraliile au loc în după-amiaza zilei de 11 mai, la cimitirul Bellu.

Pe ultimul său drum, Coșbuc este însoțit de o mare mulțime de oameni; nu lipseau scriitorii: I. Slavici, Gala Galaction, G. Bogdan-Duică și alții.

Aducând un ultim omagiu celui dispărut, criticul literar Bogdan-Duică spunea: “Țara pierde un mare poet, în sufletul căruia s-au reflectat toate aspirațiile neamului nostru... Această glorie a neamului nostru a închis ochii pe veci” (cuvântarea a apărut în “Gazeta Bucureștilor” din 13 mai 1918).

Astăzi, corpul neînsuflețit al lui Coșbuc se află lângă mormintele lui Eminescu, Caragiale, Sadoveanu și G. Călinescu.

DUMITRU LAZĂR

BALADE ȘI IDILE (1893)

NOAPTE DE VARĂ

Zărilor, de farmec pline,
Strălucesc în luminiș;
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș.

Care cu poveri de muncă
Vin încet și scârțâind;
Turmele s-aud mugind,
Și flăcăii vin pe luncă
Hăulind.

Cu cofița, pe-ndelete,
Vin neveste de la râu;
Și, cu poala prinsă-n brâu,
Vin cântând în stoluri fete
De la grâu.

De la gărlă-n pâlcuri dese
Zgomotoși copiii vin;
Satul e de vuiet plin;
Fumul alb alene iese
Din cămin.

Dar din ce în ce s-alină
Toate zgomotele-n sat,
Muncitorii s-au culcat.
Liniştea-i acum deplină
 Şi-a-nnoptat.

Focul e-nvelit pe vatră,
Iar opaitele-au murit,
Şi prin satul adormit
Doar vrun câine-n somn mai latră
 Răguşit.

Iat-o! Plină, despre munte
Iese luna din brădet
Şi se nalţă,-ncet-încet,
Gânditoare ca o frunte
 De poet.

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmice valurile cad,
Cum se zbate-n dulce ropot
 Apa-n vad.

Dintr-un timp şi vântul tace;
Satul doarme ca-n mormânt —
Totu-i plin de duhul sfânt:
Linişte-n văzduh şi pace
 Pe pământ.

Numai dorul mai colindă,
Dorul tânăr și pribeag.
Tainic se-ntâlnește-n prag,
Dor cu dor să se cuprindă,
Drag cu drag.

MÂNIOASĂ

Am să merg mai înspre seară
Prin dumbrăvi, ca mai demult,
În priveghetori să-mi pară
Glasul Linei că-l ascult.
Mai știu eu ce-aș vrea s-ascult!
Că-n zori Lina sta-n portiță,
Sălta-n vânt a ei altiță,
Vântul îi sălta-n costiță
Și-i făcea floare-n obraz:
Eu mergeam la plug în laz,
Și, când trec, Lina s-ascunde,
Parcă nici nu m-a văzut.
Îi vorbesc, și nu-mi răspunde,
Nu-mi răspunde!
Și-o întreb, și nu-mi răspunde!
Și mă mir — ce i-am făcut!

Vreau de-aici să rump o floare!
Ochii unui înger scump
Au albastrul de cicoare,
Și cicoare vreau să rump —
Mai știu eu ce-aș vrea să rump!
Că-n amiazi venind pe vale,
Întâlnii pe Lina-n cale:

Fragi i-am dat, ea mi-a zis: — “Na-le!
Ți-am cerut eu ție fragi?”
Ochii ei frumoși și dragi
Priveau tot spre poala rochii,
S-a pus Lina pe tăcut,
Și vedeam că-i umblă ochii,
Umblă ochii!
Ca la șerpi, îi umblă ochii,
Și mă mir — ce i-am făcut!

Să-mi pun capul pentr-o Lină,
Să mă fac un om pribeag!
Ieși din neguri, lună plină,
Să mă vezi la Lina-n prag —
Mai știi eu ce-aștept în prag!
Alte dăți suna zăvorul;
Lina pe furiș, ca dorul,
Pășea-n degete pridvorul
Și la mine-n prag venea,
Mamă-sa cât ce-adormea.
Azi ard hainele pe mine,
Mi-e greu capul ca de lut,
Stau în prag — și ea nu vine,
Nu mai vine!
E târziu și nu mai vine...
Și mă mir — ce i-am făcut!?

NU TE-AI PRICEPUT

Nu te-ai priceput!
Singur tu nu mi-ai plăcut,

Că eu tot fugeam de tine?
O, nu-i drept, nu-i drept, Sorine!
Ți-am fost dragă, știi eu bine,
Dar, să-mi spui, tu te-ai temut.
Și eu toate le-am făcut,
Ca să poți să-mi spui odată,
Să mă-ntrebi: “Mă vrei tu, fată?”
Și plângeam de supărată
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput!
Zici că-s mândră și n-am vrut
Ca s-ascult vorbele tale?
Dar de unde știi? În cale
Ți-am umblat și-n deal și-n vale,
Și-orîșiuunde te-am știut.
Zile lungi mi le-am pierdut,
Să mă-mprietenesc cu tine:
Tu-mi umblai sfios, Sorine,
Și plângea durerea-n mine,
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput!
Am fost rea și n-aș fi vrut
Să te las, ca altă fată,
Să mă strângi tu sărutată?
Dar m-ai întrebat vrodată?
Mă-nvingea să te sărut
Eu pe tine! Pe-ntrecut
Chip cătam cu viclenie
Să te fac să-ntrebi, și mie
Mi-a fost luni întregi mânie
Că tu nu te-ai priceput.

Nu te-ai priceput!
Zici că de m-ai fi cerut
Mamei tale noră-n casă,
N-aș fi vrut să merg? E, lasă!
Că de-o fată cui-i pasă,
Nu se ia după părut!
De-ntrebai, ai fi văzut!
Tu să fi-nceput iubitul,
Că-i făceam eu isprăvitul —
Tu cu pâinea și cuțitul
Mori flămând, nepriceput!

FATMA

În faptul dimineții, prin parc, îngândurată,
Se plimbă visătoare Fatma, frumoasă fată
A marelui Ben-Omar, califul din Bagdad —
Iar tinerele-i plete de peste umeri cad
Pe piept, și ea le prinde mănunchi în alba-i mână.
Zâmbind s-așază fata aproape de fântână
Pe-o lespede de marmor, privind cu gândul dus
La gura de balaur ce-azvârle apa-n sus.

Tiptil atunci, din umbra tufișului răsare
Nin-Musa, rob din Yemen. El iese din cărare,
S-apropie de fată, o prinde pe furiș,
S-apleacă, o sărută și pierde prin tufiș.
Fatma răsare-n țipet, de spaimă-ngălbenită.
— “El are fes ca-n Yemen și haina zdrențuită!” —
Și grabnic eunucii se-nșiră, urmărind

Ca șerpii prin tufișuri pe Musa-Nin, și-l prind.

Fatma plângând se duce la tată-său și-i spune:
— “Voi pune servitorii să-l bată! Și voi pune
Să-l târâie de-a lungul Bagdadului, legat
De-a calului meu coadă, de-a celui mai turbat!
Mișelul!” Și Ben-Omar izbește cu piciorul
Și dă un semn. În lanțuri legat, cutezătorul
Nin-Musa intră palid, cu ochii la pământ —
El are fes ca-n Yemen și-o zdranță de veșmânt.

Fatma stă răzimată de-al tronului pilastru,
Și sclavul stă nainte-i. El are fes albastru,
Și-albaștri are ochii, d-un farmec dureros;
E tânăr și e palid și-așa e de frumos!
S-aruncă furtunatic spre rob atunci sultanul,
Și-i fulgeră-n cap ochii și-n mână iataganul;
— “Acesta e?” Și fata se-ndoaie puțintel:
— “N-a fost acesta, tată! — Să nu lovești în el!”

NUNTA ZAMFIREI

E lung pământul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i,
Și-avea o fată, — fata lui —
Icoană-ntr-un altar s-o pui
La închinat.

Și dac-a fost pețită des,
E lucru tare cu-nțeles,

Dar dintr-al prinților șirag,
Câți au trecut al casei prag,
De bună seamă cel mai drag
A fost ales.

El, cel mai drag! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit,
Un prinț frumos și tinerel,
Și fata s-a-ndrăgit de el.
Că doară tocmai Viorel
I-a fost menit.

Și s-a pornit apoi cuvânt!
Și patru margini de pământ
Ce strimte-au fost în largul lor,
Când a pornit s-alerge-n zbor
Acest cuvânt mai călător
Decât un vânt!

Ca ieri, cuvântul din vecini
S-a dus ca astăzi prin străini,
Lăsând pe toți, din cât afund
O mie de crăimi ascund,
Toți craii multului rotund
De veste plini.

Și-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-mpărat
Și regii-n purpur s-au încins,
Și doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat'.

Iar când a fost de s-a-implinit
Ajunul zilei de nuntit,
Din munți și văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntași din nouăzeci de țări
S-au răscolit.

De cum a dat în fapt de zori
Veneau cu fete și feciori
Trăsnind rădvanele de crai,
Pe netede poteci de plai:
La tot rădvanul patru cai,
Ba patru sori.

Din fundul lumii, mai din sus,
Și din Zorit, și din Apus,
Din cât loc poți gândind să bați
Venit-au roiuri de-mpărați
Cu stemă-n frunte și-mbrăcați
Cum astăzi nu-s.

Sosit era bătrânul Grui
Cu Sanda și Rusanda lui,
Și Ținteș, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți sâlhui.

Și alții, Doamne! Drag alint
De trupuri prinse-n mărgărint!
Ce fete dragi! Dar ce comori
Pe rochii lungi țesute-n flori!
Iar hainele de pe feciori
Sclipeau de-argint.

Voinicii cai spumau în salt;
Și-n creasta coifului înalt
Prin vulturi vântul viu vuia,
Vrun prinț mai tânăr când trecea
C-un braț în șold și pe prăsea
Cu celălalt.

Iar mai spre-amiazi, din depărtări
Văzutu-s-a crescând în zări
Rădvan cu mire, cu nănași,
Cu socri mari și cu nuntași,
Și nouăzeci de feciorași
Veneau călări.

Și ca la mândre nunți de crai
Ieșit-a-n cale-ales alai
De sfetnici mulți și mult popor
Cu muzici multe-n fruntea lor;
Și drumul tot era covor
De flori de mai.

Iar când alaiul s-a oprit
Și Paltin-crai a stărostit
A prins să sune sunet viu
De treasc și trâmbiți și de chiu —
Dar ce scriu eu? Oricum să scriu
E nemplinit!

Și-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor
Ieși Zamfira-n mers isteț,
Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul nalt, cu părul creț,
Cu pas ușor.

Un trandafir în văi părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.

Și ea mergând spre Viorel,
De mână când a prins-o el,
Roșind s-a zăpăcit de drag, —
Vătavul a dat semn din steag
Și atunci porniră toți șireag
Încetinel.

Și-n vremea cât s-au cununat
S-a-ntins poporul adunat
Să joace-n drum după tilinci:
Feciori, la zece fete, cinci,
Cu zdrângăneii la opinci
Ca-n port de sat.

Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâini și se desprind,
S-adună cerc și iar se-ntind,
Și bat pământul tropotind
În tact ușor.

Iar la ospăț! Un râu de vin!
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, și tot oaspeți rari,

Tot crai și tot crăiese mari,
Alătura cu ghinărari
De neam străin.

A fost atâta chiu și cânt
Cum nu s-a pomenit cuvânt!
Și soarele mirat sta-n loc,
Că l-a ajuns și-acest noroc,
Să vadă el atâta joc
P-acest pământ!

De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate și întrulpi,
Cu ochi șireți ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte până-n pulpi,
Cu păr buclat.

Și principii falnici și-ndrăzneți,
De-al căror buzdugan isteț
Perit-au zmei din iaduri scoși!
De-ai fi văzut jucând vioși
Și feți-voinici, și feți-frumoși,
Și logofeți.

Ba Peneș-împărat, văzând
Pe Barbă-Cot, piticul, stând
Pe-un gard de-alături privitor,
L-a pus la joc! Și-ntre popor
Sărea piticu-ntr-un picior
De nu-și da rând!

Sânt grei bătrânii de pornit,
Dar de-i pornești, sunt grei de-oprit!
Și s-au pornit bărboșii regi
Cu sfteticii-nvechiți în legi
Și patruzeci de zile-ntregi

Au tot nuntit.

Și vesel Mugur-împărat
Ca cel dintâi s-a ridicat
Și, cu păharul plin în mâini,
Precum e felul din bătrâni
La orice chef între români,

El a-nchinat.

Și-a zis: — “Cât mac e prin livezi,
Atâția ani la miri urez!

Și-un prinț la anul! blând și mic,
Să crească mare și voinic, —

Iar noi să mai jucăm un pic

Și la botez!”

CÂNTECUL FUSULUI

Eu mi-am făcut un cântec
Stând singură-n iatac —
Eu mi-am făcut un cântec,
Și n-aș fi vrut să-l fac.
Dar fusul e de vină
Că se-nvârtea mereu,
Și ce-mi cânta nainte
Cântam pe urmă eu.

De-atunci îl cânt întruna
Că-mi vine-așa nevrând;
De-aș face orice-aș face,
Nu pot să-l scot din gând.
Îl cânt torcând la vatră
Și-l cânt mergând pe drum
Și nu pricep ce-i asta,
Și nu știu, biata, cum?

Adese stând la cină
Simt lacrimile des,
Nu pot mânca de lacrimi
Și trebuie să ies
Afară-n vânt, afară,
Că-mi arde capul tot,
Și-ngrop în palme capul
Și-mi cânt amarul tot.

Am stat la roata morii,
Și roata umblă des,
Și roata morii cântă
Cuvinte cu-nțeles.
Ea cântă înainte;
Cânt și eu după ea —
Moraru-și face cruce
Privind în urma mea.

Și-am mers pe malul apei,
În valuri să-mi îngrop
Și cântecul, și-amarul —
Dar a-nceput un plop

Să cânte, și toți plopii
Cântau duios în vânt,
Și m-am trezit deodată
Că plâng și eu și cânt!

Și-am mers pe lunci, dar jalnic,
D-a lungul peste lunci,
Cum plâng și cântă toate!
Și-n crâng m-am dus atunci —
Nu-i loc mai bun pe lume
De plâns decât în crâng!
Ah, toate plâng, și satul
Se miră că eu plâng!

Dar fusul e de vină,
Că se-nvârtea mereu,
Și el cânta un cântec,
Și-l știu de-atunci și eu!
Și-ncet ce trece viața
Când n-ai nici un noroc —
Mai iute dac-ar trece,
De-ar sta mai bine-n loc!

De-ar sta pe loc mai bine!
Ori loc eu să-mi gădesc
Să pot să plâng cu hohot —
Nici asta nu-ndrăznesc!
Că mama mă tot ceartă
Și tata-i supărat,
Și-n ochii mei se uită
Toți oamenii din sat.

Ah, seara, numai seara,
Mă simt la largul meu,

Că-ngrop în perne capul
Și, până-n zori mereu,
Tot plâng ca o nebună
Și perna-n brațe o strâng,
Și plâng, că nu mă vede
Măicuța-mea că plâng.

ARMINGENII

Pe când umbla Hristos prin țară
Lățind cuvântul său frumos,
Ovreei toți i-au scos ocară
Și cărturari de-ai lor cercară
Prilegi să piardă pe Hristoc.

Așa,-ntr-o noapte-ntunecată
Când vecinicul Mântuitor
Dormea-ntr-o casă-ncreștinată,
Găsitul-au ovreei-ndată
Și sfat făcut-au de omor.

La miezul nopții aveau să vie
La casa unde el dormea —
Și, casa pentru ca s-o știe,
Au pus ca semn și mărturie
În fața casei o nuia.

Dar Dumnezeu, cel ce scoboară
Și-n gândul cel mai nevădit,
Nu lasă p-al său fiu să moară,
Căci a răscumpărării oară
Și vremea morții n-a sosit.

Și Dumnezeu orbit-a firea
Ovreilor împinși la rău,

Încât să n-aibă nicăirea
Vrun chip de-a făptui pierirea
Născutului din Dumnezeu.

La miezul nopții-n gloată mare
Ovreei pe furiș pornesc —
Sunt muți ovreei de mirare,
Că ei la casa fiecare
Ca semn câte-o nua zăresc.

— “Dac-am pierdut și astăzi prada,
Cu greu putea-vom s-o găsim.”
Pornește-apoi răgnind grămada,
Pierândă-n zgomot toată strada
Tăcutului Ierusalim.

Dar neputând să mai găsească
Pe Christ ca să-l omoare-n somn,
Pierdut-au noaptea dușmănească
Și n-au putut să-ndeplinească
Pierirea veșnicului Domn.

Și dintr-acea zi-nainte
Rămas-a obicei, și spun,
Ca pentru-aducerea-aminte
De noaptea mântuirii sfinte
Românii și-azi armingeni pun.

REA DE PLATĂ

Ea vine de la moară;
Și jos în ulicioară

Punându-și sacul, iacă
Nu-l poate ridica.
— “Ți-l duc eu!” — “Cum?” — “Pe plată!”
Iar ea, cuminte fată,
Se și-nvoiește-ndată.
De ce-ar și zice ba?
Eu plec cu sacu-n spate.
La calea jumătate
Cer plata, trei săruturi.
Dar uite, felul ei:
Stă-n drum și să socoate,
Și-mi spune câte toate,
Că-s scump, că ea nu poate,
Că prea sunt multe trei!

Cu două se-nvoiește,
Iar unul mi-l plătește,
Cu altul să-mi rămâie
Datoare pe-nserat.
Dar n-am să-l văd cât veacul!
Și iată-mă, săracul,
Să-i duc o poștie sacul
P-un singur sărutat!

FATA MORARULUI

Sub plopii rari apele sună
Și plopii rari vâjâie-n vânt,
Iar roata se-nvrâte nebună!
Eu stau la covată și cânt,

Dar singură nu știu ce cânt,
Și-n ochii mei lacrimi s-adună.

Așa-i de-ntuneric afară!
Din cer un iad până-n pământ.
Eu cânt tot un cântec d-aseară
Și-așa mi-e de silă să-l cânt,
Și tremur și n-aș vrea să-l cânt,
Și-l tac, dar nevrând îl cânt iară!

O, stânge-te, lampă, te stânge!
Că brâul de-ncins mi-a fost lung,
Dar brâul meu astăzi mă strânge,
La copcii cu greu îl ajung!
Așa de cu greu îl ajung,
Și-n copcii el trupul mi-l frânge!

Dormi, mamă, dormi, draga mea mamă,
Să nu-ntrebi de ce nu dorm eu!
Obrazul ascuns sub năframă
E martur păcatului meu.
E martur amarului meu:
Tu n-ai băgat încă de seamă!

Sub plopii rari apele sună,
Și plopii rari vâjâie-n vânt,
Scot hohote parcă să-mi spună,
În râs, ce nemernică sânt!
Ce rea, ce nemernică sânt,
Iar apele-mi strigă: — “Nebună!”

O, macină grâul mai bine
Și-nvârte-te, roată, mereu!
Că lumea se-nvârte cu mine,
Și vreu, și eu nu știu ce vreu!
Ba lasă, că știu eu ce vreu:
Aș vrea să fiu, roată, supt tine!

CRĂIASA ZÂNELOR

Orcanul însuși stă domol
 Și-n gânduri dulci se pierde,
Când zânele cu pieptul gol
 Răsar pe lunca verde.
Ușoare, ca de neguri, fug
 Prin liniștea adâncă,
Obrajii lor, ca flori de rug,
 Sunt nesărutați încă.

Vezi tu departe-n Răsărit
 Aprins lucind ca focul
Palatul lor? Împrejmuit
 Cu zid d-argint e locul:
Acolo ele-n veci nu mor
 Și vara-n veci nu moare,
Iar ele-și au crăiasa lor
 Și toate sunt fecioare.

La țara lor nici zmei n-ajung!
 Dar într-o zi, la poartă,
Bătu, de drumul greu și lung,
 Slăbită și mai moartă,
O fată de-mpărat, cerând

Un loc de mas, sărmana,
Și se ruga milos de blând,
— “Și cum te cheamă?” — “Ana”.

— “Eu nu pot, Ano, să-ți descui;
Acest drept al meu nu e.
Crăiasei noastre am să-i spui
Să vie să-ți descuie.”
P-un nor de aur lunecând
A zânelor crăiasă
Venea cu părul râurând,
Râu galben de mătasă.

Crăiasa-n purpur și-n smarald
S-ascunde, nu s-ascunde,
Străbați cu ochii viul cald
Al formelor rotunde.
Ard flacări ochii ei crăiești
Cum stă la zid plecată;
— “Descui. Dar eu mă tem că ești
Fecior!” — “Ba nu: sunt fată!”

Și dându-i zânele-adăpost
Trăia cu ele soră.
Dar într-o zi a fost ce-a fost
Că nu s-a duc la horă
Și-având inel, ea se juca
Stând singură-ntr-o vale:
Pe-acolo doamna se plimba
Și-a dat de Ana-n cale.

— “Ce ai tu, Ano?” — “Uite ce-i!”
Crăiasa schimbă fețe,
Că n-a văzut în viața ei
Inel, și ce mândrețe!
Din piatra tronului din rai
Cioplit în flori măiestre,
El singur unui fiu de crai
D-ajuns i-ar fi fost zestre.
— “Și cum îi zici?” — “Inel îi zic!”
Pe degetul suleget
Al zânei pus, pe cel mai mic,
Crescut părea pe deget.
— “O, dă-mi-l mie!” drăgălaș
Se roagă ea-mbătată.
— “Ți-l dau, stăpâno, de mă lași
Să te cuprind o dată!”

Crăiasa-n veselia ei
Cu grabă se-nvoiește:
— “Mă strângi la piept, și-atâta ce-i?”
Și pieptul Anei crește,
Și cum întinde brațul drept
Mai viu îi bate pieptul
Și tremură, strângând la piept
Pe doamnă-sa cu dreptul.
— “Atâta ce-i?” — “Dar m-a durut!
Să nu pui mâna stângă!”
Și-n urmă zâna s-a zbătut
Că prea mult vrea s-o strângă.
Așa fac și copiii-n joc
Când nu-și înțeleg vrerea,

Dar zânei i-a părut d-atunci
Că i-a slăbit puterea.

A doua zi, sub umbre rari
De pom cu floarea albă,
Făcea, având mărgăritari,
Dintr-înșii Ana salbă.
Crăiasa vine iar. Zărind
Frumoasa jucărie,
Aprinșii-i ochi mai mult s-aprind
Să aib-acea mândrie.

— “Ce-i asta?” — “Salbă!” Ard răzleț
Mărgeanuri roșii-n pară,
Și n-ai fi dat d-ajunsul preț
Al salbei, dând o țară.
— “Și cui o dai tu?” pătimaș
Zâmbind crăiasa-ngână:
— “Ți-o dau și ție, de mă lași
Să te sărut, stăpână!”

Pe nimeni ea n-a sărutat,
Ori poate flori și fluturi,
Dar pentru salbă i-ar fi dat
Și-o sută de săruturi.
Așa fac doi coii în joc,
Când nu-nțeleg ce-i jocul,
Dar zânei i-a părut d-atunci
Că i-a pierit norocul.

A treia zi, privind în lac
Copila, ca-n oglindă,

Cerca și nu putea pe plac
Un brâu pe trup să-și prindă.
Crăiasa vine iar. Grăbit
S-a-ncins atunci crăiasa,
Și cât de strâns i s-a lipit
De caldul trup mătasa!

Ea bate-n palme, vede-n lac
Că strânsă-i stă mai bine;
Rotunde, ca un cap de mac,
Stau sânurile pline,
Mai naltă pare, și-n umblat
Mlădie ca o vargă,
Ea simte cât de rău i-a stat
În haina ei cea largă.

Și ochii-i otrăviți de dulci
La brâu sălbatici cată.
— “Ți-l dau, cu tine de mă culci
Alătura o dată!”
— “Dar, Ano, pentru ce nu-mi cei
Altce, că am eu multe!”
— “Nu vreu!” Și-n urmă asta ce-i?
De ce să n-o asculte?

*

Știți voi povestea, când un fiu
De împărat odată,
În piept cu dor turbat de viu,
S-a îmbrăcat în fată,
Și-având în loc de paloș fus,

Și-n loc de coif năframă,
Pe pieptul tânăr el și-a pus
Altiță-n loc de-aramă?

El stă pe tron, și lângă el
Ce trist crăiasa plânge!
Cu mâna ei cea cu inel
Rupându-și salba, strânge
Genunchii lui, ea stă-n genunchi!
Și brâul și-l dezleagă,
Și păru-i desfăcut mănunchi
Îi umple fața-ntreagă.

— “Eu toate, toate le-am pierdut!
Și Dumnezeu mă piardă
Din ochii lui, că te-am crezut!”
El râde și-o dezmiardă:
— “Acum nu-i timp să te bocești;
Tu vii cu mine-acasă;
Crăiasă dacă nu mai ești,
Vei fi împărăteasă!”

RUGĂMINTEA DIN URMĂ

(după Lermontov)

Ești schilav tot! Un cerșetor
Te-ntorci acum acasă,
Și ce fecior frumos erai!
Dar oricum ești, ce-ți pasă!
Tu vei vedea iar satul tău
Și casa voastră-n vale,
Și biata mamă-ți va ieși
Plângând în cale.

Și eu rămân să mor pe-aici
Cu liftele păgâne!
Ah, parcă simt că n-am s-ajung
Să văd ziua de mâine.
Cu douăzeci deodată-n car
La groapă mă vor duce,
Și, bun e Domnul, de-om avea
La cap o cruce.
Noi de copii ne știm, și-am fost
Ca frații, ba mai bine.
Eu de-am avut un singur ban
L-am împărțit cu tine;
Și tu cu gura foc prindeai
Să-mi dai ajutorare;
Să-ți răsplătească Dumnezeu,
Că-i bun și mare!

Și-auzi acum! De-or întreba
În sat de-a mea venire
Tu-n loc de adevăr să spui
Că n-ai de mine știre,
Că n-am fost la un regiment —
Dar spune-le ce-ți place.
Că pentru ei ori viu, ori mort,
Totuna face.

Iar mamei — Doamne, cum aș vrea
Credința s-o înșele!
Să-i spui că m-ai lăsat rănit
La Turnu-Măgurele,
Dar voi sosi cât de-n curând.
Ascultă-mi rugăminta,

Că mama, dac-ar ști că-s mort,
Și-ar pierde mintea.

Tu s-o amâi cu zi de zi
Și spune-i câte toate,
Ea e bătrână, n-are mult
Să mai trăiască, poate;
Și pentru ce să-i amărăști
Și zilele puține?
Că n-are-n lume bun și drag
Decât pe mine.

Iar Linii, de s-ar întâmpla
Să vă-ntâlniți vrodată,
Să-i spui că-s sănătos și-aș vrea
S-o aflu măritată.
Tu uită-i-te-n ochi să vezi
De-o doare ori n-o doare;
Iar dacă vei vedea-o stând
Nepăsătoare,

Să-i spui că m-ai lăsat rănit
Pe umedele paie,
Că doctorul în carnea mea
Adâncă brazdă taie,
Că de dureri eu mă izbesc
Și urlu ziua-ntreagă,
Și c-am murit gândind la ea,
Că mi-a fost dragă.

Și dacă ochii ei atunci
Mai tulburi se vor face,

N-o mângâia! E de prisos,
Te rog s-o lași în pace.
O frunză veștedă nu-ți dă
Cuvânt să zici că-i toamnă
Și-o lacrimă în ochii ei
Nimic nu-nseamnă!

Și-acum dă-mi mâna! A sunat
Cornistul de plecare,
Du Oltului din partea mea
O caldă salutare,
Și-ajuns în țară, eu te rog,
Fă-mi cel din urmă bine:
Pământul țării să-l săruți
Și pentru mine!

VÂNTUL

De fete mari e lunca plină,
Iar vântul, răsfățat copil,
S-apropie tiptil-tiptil
De pe sub fagi, de pe colină.
Și fetele cu drag suspină:
— “O, Doamne, Doamne, adă-ni-l!”

Pe umeri blondele lui plete
Tresar și sar încetinel.
El e frumos și tinerel,
Dar e sfios când e cu fete.
Iar ele râd și râd șirete
Și pe furiș privesc la el.

El umblă ca la el acasă
Și-ascultă fetele ce zic;
Mai rupe-n palme câte-un spic
Și răsfățat apoi își lasă
Pe spate capul și nu-i pasă
De fete și de câmp nimic.

Și printre spice el șoptește,
Vorbind aiurea și-alintat!
Și, cum se plimbă-n lung și-n lat,
Cu fetele să-mprietenește
Și din copil sfiios el crește
Flăcău întreg de sărutat.

Apoi ca-n glumă el le prinde
De mânecă, și-aprins de dor,
Își face joc prin părul lor,
În urmă brațul și-l întinde,
Pe cea mai dragă o cuprinde
Și-o strânge către el ușor.

Tot mai aprins, tot mai aproape:
— “Să te sărut, drăguțo, vrei?
Ce ochi frumoși ai, viorei,
Ca un întins adânc de ape.”
De el nu-i nici un chip să scape
Și-atâta lucru-n urmă ce-i?

Ea stă la pieptul lui pierdută,
Dintâi cu ochii la pământ.
El zice-așa câte-un cuvânt,

Ea zice trei și-l tot ajută,
Și uite-l, uite-l c-o sărută —
Ei, vezi tu, fetele cum sânt!

El a crezut că nu se poate,
Și iacă poți! Dar să te ții!
E greu să dai de căpătâi
Dar dacă dai, merg strună toate;
Și fata mult nu se socoate,
Când pierde mintea cea dintâi.
El o sărut-acum pe salbă,
Și fetele-mprejur se strâng!
Dar e prea mult! Am să mă plâng
La toți vlădicii, să dau jalbă!
Auzi, să duci tu lume albă
P-un câmp cu oameni, ca-ntr-un crâng!

Ba ele-și mai desfac și sânul,
Și-n sân el li se joac-acum —
Îl prind odată și-l sugrum,
Că prea s-obraźnici românul,
Auzi, dar cine-i el, păgânul,
Ca să-mi sărute fete-n drum?

Nu știe nimeni de-unde vine,
Și capu-i stă la sărutat!
De-ar fi măcar de-aici din sat —

Voi, câți sunteți flăcăi ca mine,
Să-mi spuneți voi acum, e bine
Să faci ca vântul, nu-i păcat?

Adică stăi! Ce fată moare
Dac-o săruți puțin? Da' zeu!
Cum aș voi să fiu mereu
Un vânt și eu, în zi cu soare,
De-ar fi numai secerătoare
O fată pe care-o știu eu!

VESTITORII PRIMĂVERII

Dintr-alte țări, de soare pline,
Pe unde-ați fost și voi străine,
Veniți, dragi păsări, înapoi —
 Veniți cu bine!
De frunze și de cântec goi,
Plâng codrii cei lipsiți de voi.

În zarea cea de veci albastră
Nu v-a prins dragostea sihastră
De ceea ce-ați lăsat? Nu v-a fost dor
 De țara voastră?
N-ați plâns văzând cum trece-n zbor
Spre miazănoapte nor de nor?

Voi ați cântat cu glas fierbinte
Naturii calde imnuri sfinte,
Ori doine dragi, când v-ați adus
 De noi aminte!

Străinilor voi nu le-ați spus
Că doine ca a noastre nu-s?

Și-acum veniți cu drag în țară!
Voi revedeți câmpia iară,
Și cuiburile voastre-n câng!
E vară, vară!
Aș vrea la suflet să vă strâng,
Să râd de fericit, să plâng!

Cu voi vin florile-n câmpie
Și nopțile cu poezie
Și vânturi line, calde ploi
Și veselie.
Voi toate le luați cu voi
Și iar le-aduceți înapoi!

PE LÂNGĂ BOI

Pocnind din bici pe lângă boi,
În zori de zi el a trecut
Cu plugul pe la noi.
Și de pe bici l-am cunoscut,
Și cum țeseam, nici n-am știut
Cum am sărit și m-am zbătut
Să ies de la război.

Și-atâta tort mi-am încâlcit
Și-n graba mare-am spart un geam,
Știu eu ce mi-a venit!

Am cap, dar parcă nu-l mai am!
Ce-aveam să-i spui? Nimic n-aveam,
Dar era-n zori, și eu voiam
 Să-ntreb cum a dormit.

Și vezi așa-i el, nu știu cum!
M-a prins de braț și m-a cuprins
 Să mă sărute-n drum.
Dar eu din brațe-i m-am desprins
Și l-am certat și l-am împins —
Dar n-am făcut cu dinadins,
 Și rău ce-mi pare-acum!
O, nu mi-e că mi-am sângerat
La prag piciorul într-un cui,
 Dar mi-e că e păcat!
Om bun ca dânsul nimeni nu-i,
Și pentru-o vorbă rea ce-i spui
El toată ziulica lui
 Muncește supărat!

RADA

Are Dochia mult cât are,
Nu e mult o fată mare?
Că-ntre domni, dar orișiunde,
Dacă-ți știe ea răspunde
Grai ales și lin ca apa,
Apoi las' că Rada știe
Și-n ce fel să poarte sapa.

A fost și ea-n școli o toamnă,
Dar găsești ca ea vro doamnă?

Cu costiță gălbioară,
Ea e naltă și ușoară —
S-o vezi numai și să tremuri!
Și de-abia pe la Sîn-Petru
Umple optsprezece vremuri.

Sunt și-n sat destule fete,
Cari de n-au cu ce să-mbete
Ochii omului, au pieptul ele
Alb de taleri și mărgele.
Rada, când o vezi, te fură
Cu neconținutul zâmbet
Și cu-a vorbelor căldură.
Harnică, din zorii zilei
Nu stau mâinile copilei
Fără lucru, tot să prindă,
Casa lor toată-i oglindă.
La izvor vezi pe Rodica
Până-n zori, când pe sub streșini
Încă doarme rândunica.

Pe izlaz nu-i multă hrana,
Dar vezi albă ce-i Joiana!
Și-n amurg copila-n tindă
Foc în vatră vrea s-aprindă,
Dar mu-mu, Joiana muge —
Radă, fă, s-alergi degrabă,
Că-n șopron vițelul sugă.

— “Doar’ e tare! Haid’ mai iute!”
Și din drum, ca să-i ajute,
Vin flăcăii totdeauna.

Nu-l înjugi așa cu buna
Pe vițel, și Rada-i slabă,
Știu flăcăii! Și-și fac seara
Pe-aici vecinic ceva treabă.

Vaca-i tot ce-au ei, ea biata!
Toarce-n sat cu ziua fata,
Dar e veselă din fire;
De noroc și-ndestulare
Inima-i în veci e plină:
Când e fericită, spune-mi,
Mai mult ce-are o regină?

Rada-i nălucire vie,
Când aleargă pe câmpie
Și-i bat vânturi în cosiță,
Ori când seara stă-n portiță,
Și-o întrebi: “Ce-aștepți, iubită?”
Și pe dup-un stâlp s-ascunde,
Galbenă și zăpăcită.

Dar la holdă! Arde soare,
Fetele secerătoare
Râd și cântă, snopi fag grâul,
Murmură-ntre sălcii râul:
Fug la râu vro patru fete,
E și Rada? Fug flăcăii
Și ei, toți, și nu le-e sete.

Și-n genunchi atunci pe țarmuri
Ea din pumni cât două sfărmuri
Bea, iar Nicu: — “Dă-mi și mie!”

— “Taci! și bea din pălărie!”
Cere el, cer mulți să-i deie:
Rada râde, le dă apă,
Toți din pumnii ei să beie.

— Zece stropi nu pot să-ncapă:
Prea e mic păhar de apă!”
Și-atunci ea, când el glumește,
Joacă pumnii și-l stropește
Pe obraz, dar drăgălașă
Tot ea-l zvântă,-n loc de cârpă
Mâneca de la cămașă.

Și cum știe ea s-aleagă
Ce-i frumos! Atât de dragă
O dă portul îmbrăcându-l!
Când o vezi, te-mbată gândul
Că, iubind-o trei dumineci,
S-ar mira de tine-altarul
Ce păcat ai să cumineci!

Iat-o veselă și-aprinsă;
Joacă hora! Cum e-ncinsă,
Cum își poartă-a ei făptură,
Toată-i ca-n zugrăvitură —
Mamele, privind-o-n horă,
Să cotesc: “Olio, tu leică,
Ce mai drac frumos de noră!”

De-o-ntâlnesc în drum bătrânii,
Ei fac pod cu palma mâinii
Peste ochii slabi, s-o vadă:

“Draga moșului, tu Radă!”
Și uimiți de fata Dochii
O dezmiardă și, când pleacă,
Umezi au de lacrimi ochii.

Dar de-i Rada cât de blândă,
Ea de mic-a fost osândă
Pentru sat. Și nu-i mirare,
Ei flăcăi, ea fată mare:
Pentru-un râs al ei se ceartă,
Și din joc se prind feciorii
La trânteli, cât Doamne iartă!

Da! Și Rada-i mare hoată,
Poate satul tot să-l scoată
Din sărit, ea știe bine!
Dar se teme de-oarecine.
Mă-sa e? Ferească Domnul!
Alt temut: ca să nu-și piardă
Pe acel ce-i pierde somnul.

— “Unde mergi?” — “Mă duc la moară!”
— “Viu și eu!” Și din uscioară
Vladu iese-n cap de stradă.
— “Nu m-ajungi!” — “Te-ajung eu, Radă!”
Dar fugind i se desprinde
Șorțul alb din brâu, iar Vladu
Nu-i dă șorțul, ci i-l vinde.

— “Teri mi te-am făcut scăpată;
Azi nu-mi scapi nesărutată!”
— “Cum nu scapi din mână fumul —

Nu-mi ești drag, de ce-mi ții drumul?”
Ea nu-și crede-a ei cuvinte;
De le-ar crede Vladu însă,
Rada și-ar ieși din minte.

Și cum vrea și nu vrea fata,
Dragul ia, dragul dă plata.
Un sărut păcat să fie?
Numai popa să nu-l știe,
Că te sperie cu iadul —
M-ar putea speria pe mine
Popii toți, de-aș fi eu Vladul!

TREI, DOAMNE, ȘI TOȚI TREI

Avea și dânsul trei feciori,
Și i-au plecat toți trei deodată
La tabără, sărmanul tată!
Ce griji pe dânsul, ce fiori,
Când se gândea că-i greu războiul,
N-ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni —
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină;
Și mândrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă că s-a dat
Poruncă să se-ntoarcă-n țară
Toți cei plecați de astă-vară —

Și rând pe rând veneau în sat
Și ieri și astăzi câte unul
Din cei care-au plecat.

Și-ai lui întârziiau! Plângând
De drag că are să-i revadă,
Sta ziua-n prag, ieșea pe stradă
Cu ochii zarea măsurând,
Și nu veneau! Și dintr-o vreme
Gemea, bătut d-un gând.

Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cât creștea de rece gândul.
El a-ntrebat pe toți d-a rândul,
Dar nimeni știre nu-i știa.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
— “Ce-mi face Radu?” el întreabă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
— “E mort! El a căzut la Plevna
În cel dintâi șirag!”

O, bietul om! De mult simțea
Că Radu-i dus de pe-astă lume,
Dar astăzi, când știa anume,
El sta năuc și nu credea.
Să-i moară Radu! Acest lucru
El nu-l înțelegea.

Blăstem pe tine, braț dușman!
— “Dar George-al nostru cum o duce?”
— “Sub glie, taică, și sub cruce,
Lovit în piept d-un iatagan!”
— “Dar bietul Mircea?” — “Mort și Mircea
Prin văi pe la Smârdan.”

El n-a mai zis nici un cuvânt;
Cu fruntea-n piept, ca o statuie,
Ca un Cristos bătut în cuie,
Ținea privirile-n pământ,
Părea că vede dinainte-i

Trei morți într-un mormânt.
Cu pasul slab, cu ochii beți
El a plecat, gemând p-afară,
Și-mpleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieți,
Și se proptea de slab, sărmanul,
Cu mâna de păreți.

Nu se simțea de-i mort ori treaz,
N-avea puteri să se simțească;
El trebuia să s-odihnească —
Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz
S-a pus, înmormântând în palme-i
Slăbitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
Era-n amiază și-n miez de vară
Și soarele-a scăzut spre seară,
Și-n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
Ca mort, precum s-a pus.

Treceau bărbați, treceau femei,
Și uruiau trăsurile pe stradă,
Soldații treceau făcând paradă, —
Și-atunci, deștept, privi la ei
Și-și duse pumnii strâns pe tâmpile:
“Trei, Doamne, și toți trei!”

LA OGLINDĂ

Azi am să-ncrestez în grindă —
Jos din cui acum, oglindă!
Mama-i dusă-n sat! Cu dorul
Azi e singur pușorul,
Și-am închis ușa la tindă
Cu zăvorul.

Iată-mă! Tot eu cea veche!
Ochii? hai, ce mai pereche!
Și ce cap frumos răsare!
Nu-i al meu? Al meu e oare?
Dar al cui! Și la ureche
Uite-o floare.

Asta-s eu! Și sunt voinică!
Cine-a zis că eu sunt mică?
Uite, zău, acum iau seama
Că-mi stă bine-n cap năframa
Și ce fată frumușică

Are mama!

Mă gândeam eu că-s frumoasă!
Dar cum nu! Și mama-mi coasă
Șorț cu flori, minune mare —
Nu-s eu fată ca oricare:

Mama poate fi făloasă
Că mă are.
Știi ce-a zis și ieri la vie?
A zis: — “Ce-mi tot spun ei mie!
Am și eu numai o fată,
Și n-o dau să fie dată;
Cui o dau voiesc să-mi fie
Om odată“.

Mai știi eu! Și-așa se poate!
Multe știi, dar nu știi toate.
Mama-mi dă învățătură
Cum se țese-o pânzătură,
Nu cum stau cei dragi de vorbă
Gură-n gură.

N-am să țeș doar viața-ntreagă!
Las’ să văd și cum să leagă
Dragostea — dar știi eu bine!
Din frumos ce-l placi ea vine —
Hai, mă prind feciorii dragă
Și pe mine!

Că-s subțire! Să mă frângă
Cine-i om, cu mâna stângă!
Dar așa te place dorul:
Subțirea, cu binișorul
Când te strânge el, să-ți strângă
Tot trupșorul.

Brațul drept dacă-l întinde
Roată peste brâu te prinde
Și te-ntreabă: “Dragă, strângu-l?”
Și tu-l cerți, dar el, nătângul,
Ca răspuns te mai cuprinde
Și cu stângul.

Iar de-ți cere și-o guriță —

Doamne! Cine-i la portiță?
Om să fie? Nu e cine!
Hai, e vântul! Uite-mi vine
Să văd oare cu cosiță

Sta-mi-ar bine?

O, că-mi stă mie-n tot felul!
Să mă port cu-nctinelul:
Uite salbă, brâu, și toate!
Și cosițe cumpărate,
Stai, să-nchei și testemelul

Pe la spate.

Uite ce bujor de fată —
Stai să te sărut o dată!
Tu mă poți, oglindă, spune!
Ei, tu doară nu te-i pune
Să mă spui! Tu ai, surată,

Gânduri bune.

De-ar ști mama! Vai, să știe
Ce-i fac azi, mi-ar da ea mie!
D-apoi! N-am să fiu tot fată,
Voi fi și nevest-odată:
Las' să văd cât e de bine

Măritată.

Că mi-a spus bunica mie
Că nevasta una știe
Mai mult decât fata, juna,
Ei, dar ce? Nu mi-a spus buna —
Și mă mir eu ce-o să fie

Asta una!

Brâu-i pus! Acum, din ladă
Mai ieu șorțu! O să-mi șadă
Fată cum îmi stă nevestă...

Aolio! Mama-n ogradă!
Era gata să mă vadă
Pe fereastă.
Ce să fac? Unde-mi stă capul?
Grabnic, hai să-nchid dulapul
Să mă port să nu mă prindă.
Salbă jos! Și-n cui oglindă!
Ce-am uitat? Închisă ușa
De la tindă.
Intră-n casă? O, ba bine,
Și-a găsit niște vecine,
Stă la sfat... toată-s văpaie!
Junghiul peste piept mă taie;
Doamne, de-ar fi dat de mine,
Ce bătaie!

EL-ZORAB

La pașa vine un arab,
Cu ochii stinși, cu graiul slab.
— “Sunt, pașă, neam de beduin,
Și de la Bab-el-Manteb vin
Să vând pe El-Zorab.
Arabii toți răsar din cort,
Să-mi vadă roibul, când îl port
Și-l joc în frâu și-l las în trap!
Mi-e drag ca ochii mei din cap
Și nu l-aș da nici mort.

Dar trei copii de foame-mi mor!
Uscat e cerul gurii lor;
Și de amar îndelungat,

Nevestei mele i-a secat
Al laptelui izvor!

Ai mei pierduți sunt, pașă, toți:
O, mântuie-i, de vrei, că poți!
Dă-mi bani pe cal! Că sunt sărac!
Dă-mi bani! Dacă-l găsești pe plac,
Dă-mi numai cât socoți!”

El poartă calul, dând ocol,
În trap grăbit, în pas domol,
Și ochii pașei mari s-aprind;
Cărunta-i barbă netezind
Stă mut, de suflet gol.

— “O mie de țechini primești?”
— “O, pașă, cât de darnic ești!
Mai mult decât în visul meu!
Să-ți răsplătească Dumnezeu,
Așa cum îmi plătești!”

Arabul ia, cu ochii plini
De zâmbet, mia de țechini —
De-acum, de-acum ei sunt scăpați,
De-acum vor fi și ei bogați,
N-or cere la străini!

Nu vor trăi sub cort în fum,
Nu-i vor cerși copiii-n drum,
Nevasta lui se va-ntrema;
Și vor avea și ei ce da
Săracilor de-acum! —

El strânge banii mai cu foc,
Și pleacă, beat de mult noroc,
Și-aleargă dus d-un singur gând,
Deodată însă, tremurând,
Se-ntoarce, stă pe loc.

Se uită lung la bani, și pal
Se clatină, ca dus de-un val,
Apoi la cal privește drept;
Cu pașii rari, cu fruntea-n piept,
S-apropie de cal.

Cuprinde gâtul lui plângând
Și-n aspra-i coamă îngropând
Obrajii palizi: — “Pui de leu,
Suspină trist. Odoorul meu,
Tu știi că eu te vând!

Copiii mei nu s-or juca
Mai mult cu frunze-n coama ta,
Nu te-or petrece la izvor:
De-acum smochini, din mâna lor,
Ei n-or avea cui da!
Ei nu vor mai ieși cu drag
Să-ntindă mâinile din prag,
Să-i iau cu mine-n șea pe rând!
Ei nu vor mai ieși râzând
În calea mea șirag!

Copiii mei cum să-i îmbun
Nevestei mele ce să-i spun,
Când va-ntreba de El-Zorab
Va râde-ntregul neam arab
De bietul Ben-Ardun!

Raira, tu, nevasta mea,
Pe El-Zorab nu-l vei vedea
De-acum, urmându-te la pas,
Nici în genunchi la al tău glas
El nu va mai cădea!

Pe-Ardun al tău, pe Ben-Ardun,
N-ai să-l mai vezi în zbor nebun
Pe urma unui șoim ușor
Ca să-ți împuște șoimu-n zbor;
Nu-i vei pofți: Drum bun!

Nu vei zâmbi, cum saltă-n vânt
Ardun al tău în alb vestmânt;
Și ca să simți sosirea lui
Mai mult de-acum tu n-o să pui
Urechea la pământ!

O, calul meu! Tu, fala mea,
De-acum eu nu te voi vedea
Cum ții tu nările-n pământ
Și coada ta fuior în vânt,
În zbor de rândunea!

Cum mesteci spuma albă-n frâu,
Cum joci al coamei galben râu.
Cum iei pământul în galop
Și cum te-așterni ca un potop
De trăsnete-n pustiu!

Știa pustiul de noi doi
Și zarea se-ngrozea de noi —

Și tu de-acum al cui vei fi?
Și cine te va mai scuti
De vânturi și de ploii?

Nu vor grăi cu tine blând,
Te-or înjura cu toți pe rând
Și te vor bate,-odorul meu,
Și te-or purta și mult, și greu;
Lăsa-te-vor flămând!

Și te vor bate,-odorul meu,
Să mori tu, cel crescut de noi!...
Ia-ți banii, pașă! Sunt sărac,
Dar fără cal eu ce să fac:
Dă-mi calul înapoi!”

Se-ncruntă pașa: — “Ești nebun?
Voiești pe ianiceri să-i pun
Să te de-a câinilor? Așa!
E calul meu, și n-aștepta
De două ori să-ți spun!”
— Al tău? Acel care-l cresc
Iubindu-l, cine-i: eu ori tu?
De dreapta cui ascultă el,
Din leu turbat făcându-l miel?
Al tău? O, pașă, nu!

Al meu e! Pentru calul meu
Mă prind de piept cu Dumnezeu —
Ai inimă! Tu poți să ai
Mai vrednici și mai mândri cai,
Dar eu, stăpâne, eu?

Întreagă mila ta o cer!
Alah e drept și-Alah din cer
Va judeca ce-i între noi,
Că mă răpești și mă despoi,
M-arunci pe drum să pier.

Și lumea te va blestema,
Că-i blestem făptuirea ta!
Voi merge, pașă, să cerșesc,
Dar mila voastră n-o primesc —
Ce bine-mi poți tu da?”

Dă pașa semn. — “Să-l dezbrăcați
Și binele în vergi i-l dați!”
Sar eunucii, vin, îl prind —
Se-ntoarce-arabul răsărind
Cu ochii înghețați...

El scoate grabnic un pumnal,
Și-un val de sânge, roșu val
De sânge cald a izvorât
Din nobil-încomatul gât,
Și cade mortul cal.

Stă pașa beat, cu ochi topiți,
Se trag spahiii-ncremeniți.
Și-arabul, în genunchi plecat,
Sărută sângele-nchegat
Pe ochii-nțepeniți.

Să-ntoarce-apoi cu ochi păgâni
Și-aruncă fierul crunt din mâini:

— “Te-or răzbuna copiii mei!
Și-acum mă taie, dacă vrei,
Și-aruncă-mă la câini!”

SUPTİRICA DIN VECINI

Ea mergea căpșuni s-adune,
Fragi s-adune —
Eu ședeam pe prag la noi.
Ea, ca șarpele prin foi,
Vine-ncet, pe ochi îmi pune
Mânile ei mici și moi,
În ureche-o vorbă-mi spune,
Râde lung și fuge-apoi.

Pieptul plin cu mâna-l ține,
Strâns îl ține,
Că-i piept tânăr și mereu
Ar sălta, și-n salt e greu.
Stă pe loc și-i pare bine,
Bate-n palme: — “Te știi eu:
Nu mai viu! De viu la tine,
Mă săruți și nu mai vreau!”

Eu o chem și-i spui de toate,
Multe toate,
Multe bune și-n zadar,
— “Nu-mi faci capul călindar!
Nu te cred și nu să poate!”
Eu mă-ntorc: — “Ei du-te dar!”
Capul mi-l proptesc pe coate,
Stau pe prag, pe gânduri iar.

Stând așa, un braț ridică,
Blând ridică,
Părul meu, pe frunte dat.
Când mă-nalț rămân mirat.
— “Te-ai întors?” Și, suptirică,
Ea pe piept mi s-a lăsat
Și zâmbea c-un fel de frică:
— “Răule, te-ai supărat?”

NUMAI UNA!

Pe umeri pletele-i curg râu —
Mlădie, ca un spic de grâu,
Cu șorțul negru prins în brâu,
O pierd din ochi de dragă.
Și când o văd, îngălbenesc;
Și când n-o văd, mă-mbolnăvesc,
Iar când merg alții de-o pețesc,
Vin popi de mă dezleagă.
La vorbă-n drum, trei ceasuri trec —
Ea pleacă, eu mă fac că plec,
Dar stau acolo și-o petrec
Cu ochii cât e zarea.
Așa cum e săracă ea,
Aș vrea s-o știu nevasta mea,
Dar oameni răi din lume rea
Îmi tot închid cărarea.

Și câte vorbe-mi aud eu!
Toți frații mă vorbesc de rău,

Și tata-i supărat mereu,
Iar mama, la icoane,
Mătănii bate, ține post;
Mă blestemă: “De n-ai fi fost!
Ești un netot! Ți-e capul prost
Și-ți faci de cap, Ioane!”

Îmi fac de cap? Dar las' să-mi fac!
Cu traiul eu am să mă-mpac
Și eu am să trăiesc sărac,
Muncind bătut de rele!
La frați eu nu cer ajutor,
Că n-am ajuns la mila lor —
Și fac ce vreau! Și n-am să mor
De grija sorții mele!

Mă-ngroapă frații mei de viu!
Legat de dânsa, eu să știu
Că am urâtei drag să-i fiu?
Să pot ce nu se poate?
Dar cu pământul ce să faci?
Și ce folos de boi și vaci?
Nevasta dacă nu ți-o placi,
Le dai în trăsnet toate!

Ori este om, de sila cui
Să-mi placă tot ce-i place lui!
Așa om nici vlădica nu-i
Și nu-i nici împăratul!
Să-mi cânte lumea câte vrea,
Mi-e dragă una și-i a mea:
Decât să mă dezbar de ea,
Mai bine-aprind tot satul!

BRÂUL COSÂNZENII

Avea Ileana ochi de soare
Și galben păr, un lan de grâu;
Vestmânt avea țesut în floare
Și-un brâu purta pe-ncingătoare,
Cum n-a mai fost pe lume brâu.

Era de aur pe tot locul,
Un fulger pe-al ei trup încins.
El noaptea da lumini ca focul,
Și-n brâu sta fetei prins norocul
Precum e-n talismane prins.

Vrăjit era că, de-l va pierde,
Norocul ei să piară-n veci,
Nici flori mai mult să n-o dezmierde,
Să n-afle umbră-n codrul verde
Și verile să-i fie reci.
Dar Sfântul Soare ziua-ntreagă
Pândește brâul — l-ar fura.
Că lui de mult i-e fata dragă,
Iar fata nu vrea să-nțeleagă,
Și el acum și-ar răzbuna!

Ea trece-n dulce nepăsare
Prin lunci cu flori și doarme-n văi,
Iar păzitor pe vânt îl are —
Întreaga viață vis îi pare
Și joc își bate de flăcăi.

Dar Făt-Frumos zâmbind s-arată,
Și-n drumul lui umblând de-atunci
Simțea de-ajuns frumoasa fată
Că viața noastră nu ni-e dată
De dragul unor flori din lunci.

Din ochi albaștri de cicoare
Pe sânu-i alb de ghiocel
Curg lacrimi calde-acum! O doare,
Ei inima de drag îi moare,
Iar Făt-Frumos, vai, cum e el!

— “Atâta dragoste nebună!
Eu nu o simt, tu n-o-nțelegi —
Visarea ta la ce ți-e bună?
Vrei s-o visăm noi împreună?
Atunci tu brâul să-l dezlegi!”

Ea tremură zâmbind și geme:
— “Norocul meu întreg îl vrei!”
Ea numai pentru brâu se teme,
Că vor afla dușmanii vreme
Să-i fure-ntr-asta brâul ei.

— “De ce te temi? Ne vom ascunde
În noaptea codrului umbros
Sub brazii fără grai, pe unde
Nici ochi de om nu pot pătrunde,
Nici flori cu tăinuit miros.”

El zice-așa, să zică iară,
Să-i facă gândul ei ușor,

Iar gându-i se topea de pară —
Și-n codru des, în zi de vară,
S-ascunde fată și fecior.

Au fost ascunși încât nici floare,
Nici ochi de om nu i-au zărit.
Dar printre crengi adormitoare
Din cer un singur ochi de soare
Căzu pe brâu și l-a răpit.

Atunci Ileana și simțește
Că-i arde plânsul în priviri;
Ea după brâu în jur privește
Ș-aprinsa-i față-ngălbenește
Că nu e brâul nicăiri.

Și cum ea varsă desperată
Un plâns amar, un cald șiroi,
Curgea din cer ploaie curată,
Iar dintre ploi lucind s-arată
Frumosul brâu stropit de ploi.
Și-n ceruri călătorul Soare
Râdea cu hohot repetat
Și prin văzduhuri plutitoare
Izbea săgeți răzbunătoare
De-a lungul brâului furat.

— “Vai, brâul meu! gemea copila.
Atât de mult eu l-am temut,
Dar Făt-Frumos descinsu-mi-l-a!”
Și-apoi plângea, mai mare mila,
Și-n nopți apoi ea s-a pierdut.

De-atunci totuna este firea,
Dar multe nu-s din câte-au fost
Azi nu-i Ileana nicăirea,
De-abia trăiește-n pomenirea
Poveștilor cu dulce rost.

Iar Soarele-n văzduhuri pline
De zâmbetu-i cel cald de foc,
Ileano, a uitat de tine!
Dar brâul când în minte-i vine
Își bate și-azi de tine joc.

Dac-ai murit, frumoasă fată,
Furatul brâu e viu mereu:
Când plouă, vara, câteodată
Un brâu de foc pe cer s-arată,
Iar noi îi zicem curcubeu.

DUȘMANCELE

Las' ochii, mamă, las' să plângă!
Tu-n leagăn tot cu mâna stângă
Mi-ai dat să sug de-aceea sânt
Nătângă!

Dar n-am pus doară jurământ,
Să merg neplânsă în mormânt!

Nu plâng că mi-e de Leana teamă;

De ciudă plâng eu numai, mamă.
Cuvintele ei nu le ieu
În samă,
Dar mi-e rușine și mi-e greu,
Că scoală satu-n capul meu.

Ea duce sfat din casă-n casă
Că n-am broboade de mătăasă,
N-am șorț cu flori — și dacă n-am
Ce-i pasă?
N-am mers să-i cer, aveam-n-aveam;
Și n-o să-mi meargă neam de neam.

Stă-n drum de vorbă cu vecine
Și bate-n pumni: — “Să mor îmi vine,
Auzi tu! Să se prindă ea
Cu mine!
Știi, ieri, la moară, ce spunea?
Că-s proastă foc și gură rea!

Și-auzi! Îi umblă-n cap, tu, soră,
S-ajungă ea Lucsandreii noră!
O, meargă-i numele! N-o vezi
La horă?
Ce șorț! Nu-ți vine nici să crezi;
Fă cruce, fa, să nu-l visezi.

Nu l-aș purta nici de poruncă!
Ce poartă ea, alt om aruncă.
C-un rând de haine-o văd mergând
La muncă,

La joc și hori același rând,
Îl poartă-ntruna, și de când!

Lucsandra-i doară preuteasă,
Ea-și cată noră mai aleasă,
S-o ducă-n bunuri și-n duium
Acasă.

Ea n-a ajuns, oricum și cum,
Să-și strângă nora de pe drum.

Să-și ieie noră pe-o satană?
Că e săracă și golană;
De ce nu vine ca să-i dau
Pomană?

Nu-i casa lor în care stau
Și-n casă nici cenușă n-au!”

Auzi tu, mamă, câte-mi spune?
Și-aleargă-n sat să mai adune
Și câte porecliri pe-ascuns
Îmi pune.

De-aș sta să-i dau și eu răspuns,
La câte legi am fi ajuns!
Ea-mi sare-n drum, că doară-doară
M-apuc să-i spui o vorbă-n poară;
Și dacă tac, îi vin călduri
Să moară.

Să vezi tu, mamă,-njurături!
Că ea cu mă-sa-s zece guri.

Cu gura, mă-sa bate-o gloată,
Și-i de otravă Leana toată —
Mi-ar pune capul sub picior,
Să poată.

Dar lor pe plac eu n-am să mor,
Că n-am ajuns la mila lor.

De foame nu dau popii ortul!
Eu iarna singură-mi Țes tortul
Și umblu și eu cum socot
Că-i portul.

De n-am mătăsure, am ce pot,
Nici bun prea-prea, nici rău de tot.

Mă prind cu ea? Cel sfânt s-o bată!
Dar cum mă prind? Ea e bogată,
Ce haine mi-am făcut ca ea
Vrodată?

La joc mă poți oricând vedea
Cu fetele de sama mea!

Ori am vorbit cu dânsa glume?
O fac de răs și-i scot eu nume?
Ori ies, gătită-n ciuda ei,
În lume?

Îi știu eu focul — ochii mei!
Lisandru e, că alta ce-i?

Dar ce? Îl ții legat de mine?
Îl trag de mânecă? Ba bine!
El vine-așa, de dragul lui,
Când vine.
Eu nu pot ușa să i-o-ncui,
De stă prea mult, eu cum să-i spui?

Sunt eu la urmă vinovată,
Că Leana umblă ca turbată
Să-l vadă-n casa lor intrând
O dată?
Și dacă lui nu-i dă prin gând,
Ea blastemă de nu-și dă rând!

Dar poate da ea bobi cu sâta!
O fierbe ciuda pe urâta,
Că-s mai frumoasă decât ea,
Și-atâta!
Să aibă Leana-n frunte stea,
Nu-i partea ei ce-i partea mea.

Că boii-s buni, bine-i bogată;
Dar dacă pui flăcăi odată
S-aleagă dâșii cum socot
O fată:
Bogata-și pupă boii-n bot,
Îmbătrânind cu boi cu tot!

MOARTEA LUI FULGER

În goana roibului un sol,
Cu frâu-n dinți și-n capul gol,
Răsare, crește-n zări venind,
Și zările de-abia-l cuprind,
Și-n urmă-i corbii croncănind
Aleargă stol.

El duce regelui răspuns
Din tabără. Și ține-ascuns
Sub straiul picurând de ploii
Pe cel mai bun dintre eroi —
Atâta semn de la război,
Și-a fost de-ajuns!

Pe Fulger mort! Pe-un mal străin
L-a fulgerat un braț hain!
De-argint e alb frumosu-i port,
Dar roș de sânge-i albul tort,
Și pieptul gol al celui mort
De lănci e plin.

Sărmanul crai! Când l-a văzut
Și, când de-abia l-a cunoscut,
Cu vuiet s-a izbit un pas
De spaimă-n lături și-a rămas
Cu pumnii strânși, fără de glas,
Ca un pierdut.

Să-i moară Fulger? Poți sfărma
Și pe-un voinic ce cuteza

Să-nalțe dreapta lui de fier
Să prindă fulgerul din cer?
Cum pier mișeei dacă pier
Cei buni așa?

Dar mâne va mai fi pământ?
Mai fi-vor toate câte sânt!
Când n-ai de-acum să mai privești
Pe cel frumos, cum însuți ești,
De dragul cui să mai trăiești,
Tu soare sfânt?

Dar doamna! Suflet pustiit!
Cu părul alb și despletit
Prin largi iatacuri alerga,
Cu hohot lung ea blestema,
Și tot palatul plin era
De plâns cumplit.

La stat și umblet slabă ce-i!
Topiți sunt ochii viorei
De-atâta vaiet nentrerupt,
Și graiul stins și-obrazul supt
Și tot vestmântul doamnei rupt
De mâna ei!

— “De dorul cui și de-al cui drag,
Să-mi plângă sufletul pribeag,
Întreagă noaptea nedormind,
Ca s-aud roibii tropotind,
Să sar din pat, s-alerg în prag,
Să te cuprind!

Nu-l dau din brațe nimănui!
Închideți-mă-n groapa lui —
Mă lași tu, Fulgere, să mor?
Îți lași părinții-n plâns și dor?
O, du-i cu tine, drag odor,
O, du-i, o, du-i!”

Ah, mamă, tu! Ce slabă ești!
N-ai glas de vifor, să jelești;
N-ai mâini de fier, ca fier să frângi;
N-ai mări de lacrimi, mări să plângi,
Nu ești de foc, la piept să-l strângi,
Să-l încălzești!

Și tu, cel spre bătăi aprins,
Acum ești potolit și stins!
N-auzi nici trâmbițele-n văi,
Nu vezi cum sar grăbiți ai tăi —
Râdeai de moarte prin bătăi,
Dar ea te-a-nvins.

Pe piept, colac de grâu de-un an,
Și-n loc de galben buzdugan,
Făclii de ceară ți-au făcut
În dreapta cea fără temut,
Și-n mâna care poartă scut
Ți-au pus un ban.

Cu făclioara, pe-unde treci,
Dai zare negrilor poteci
În noaptea negrului pustiu,
Iar banu-i vamă peste râu.

Merinde ai colac de grâu
Pe-un drum de veci.

Și-ntr-un coșciug de-argint te-au pus
Deplin armat, ca-n ceruri sus
Să fii întreg ce-ai fost mereu,
Să tremure sub pasu-ți greu
Albastrul cer, la Dumnezeu
Când vei fi dus.

Mirați și de răsuflet goi,
Văzându-ți chipul de război,
Să steie îngerii-nlemnit;
Și, orb de-al armelor sclipit,
S-alerge soarele-napoi
Spre răsărit!...

Iar când a fost la-nmormântat,
Toți morții parcă s-au sculat
Să-și plângă pe ortacul lor,
Așa era de mult popor
Venit să plângă pe-un fecior
De împărat!

Și popi, șirag, cădelnițând
Ceteau ectenii de comând —
Și clopote, și plâns, și vai,
Ș-oștenii-n șir, și pas de cai,
Și sfetnici, și feciori de crai,
Și nat de rând.

Și mă-sa, biata! Cum gemea
Și blestema, și se izbea

Să sară-n groapă: — “L-au închis
Pe veci! Mi-a fost și mie scris
Să mă deștept plângând din vis,
Din lumea mea!

Ce urmă lasă șoimii-n zbor?
Ce urmă, peștii-n apa lor?
Să fii cât munții de voinic,
Ori cât un pumn să fii de mic,
Cărarea mea și-a tuturor
E tot nimic!

Că tot ce ești și tot ce poți,
Părere-i tot dacă socoți —
De mori târziu ori mori curând,
De mori sătul, ori mori flămând,
Totuna e! Și rând pe rând
Ne ducem toți!

Eu vreau cu Fulger să rămân!
Ah, Dumnezeu, nedrept stăpân,
M-a dușmănit trăind mereu
Și-a pizmuit norocul meu!
E un păgân și Dumnezeu,
E un păgân.

De ce să cred în el de-acum?
În fața lui au toți un drum,
Ori buni, ori răi, tot un mormânt!
Nu-i nimeni drac și nimeni sfânt!
Credința-i val, iubirea vânt
Și viața fum!”

Și-a fost minune ce spunea!
Grăbit poporul cruci făcea
De mila ei, și sta-ngrozit. —
Și-atunci un sfetnic a venit
Și-n fața doamnei s-a oprit,
Privind la ea.

Un sfânt de-al cărui chip te temi
Abia te-aude când îl chemi:
Bătrân ca vremea, stâlp rămas,
Născut cu lumea într-un ceas,
El parcă-i viul parastas
Al altor vremi.

Și sprijin pe toiag cătând
Și-ncet cu mâna ridicând
Sprâncenele, din rostu-i rar,
Duios cuvintele răsar:
— “Nepoată dragă! De-n zadar
Te văd plângând.

De cum te zbuțuim, tu te stingi
Și inima din noi o frângi —
Ne doare c-a fost scris așa,
Ne dori mai rău cu jalea ta:
De-aceea, doamnă, te-am ruga
Să nu mai plângi.

Pe cer când soarele-i apus,
De ce să plângi privind în sus?
Mai bine ochii-n jos să-i pleci,
Să vezi pământul pe-unde treci!
El nu e mort! Trăiește-n veci,
E numai dus.

N-am cap și chip pe toți să-i spui
Și-aș spune tot ce știi, dar cui?
Că de copil eu m-am luptat
În rând cu Volbură-mpărat
Și știi pe Crivăț cel turbat
Ca țara lui.

Ce oameni! Ce sunt cei de-acum!
Și toți s-au dus pe-același drum.
Ei și-au plinit chemarea lor
Și i-am văzut murind ușor;
N-a fost nici unul plângător,
Că viața-i fum.

Zici fum? O, nu-i adevărat.
Război e, de viteji purtat!
Viața-i datorie grea
Și lașii se-ngrozesc de ea —
Să aibă tot cei lași ar vrea
Pe neluptat.

De ce să-ntrebi viața ce-i?
Așa se-ntreabă cei mișei.
Cei buni n-au vreme de gândit
La moarte și la tânguit,
Căci plânsu-i de nebuni scornit
Și de femei!

Trăiește-ți, doamnă, viața ta!
Și-a morții lege n-o căta!
Sunt crai ce schimb-a lumii sorți,
Dar dacă mor, ce grijă porți?
Mai simte-n urmă cineva
Că ei sunt morți?

Dar știi un lucru mai pe sus
De toate câte ți le-am spus:
Credința-n zilele de-apoi
E singura tărie-n noi,
Că multe-s tari cum credem noi
Și mâine nu-s!

Și-oricât de amărăți să fim
Nu-i bine să ne dezlipim
De cel ce viețile le-a dat! —
O fi viața chin răbdat,
Dar una știi: ea ni s-a dat
Ca s-o trăim!”

Ea n-a mai plâns, pierdut privea
La sfetnic, lung, dar nu-l vedea
Și n-a mai înțeles ce-a zis
Și nu vedea cum au închis
Sicriul alb — era un vis
Și ea-l trăia.

Senini de plânset ochii ei,
Vedea bărbați, vedea femei,
Cu spaimă mută-n jur privea.
Din mult nimic nu-nțelegea;
Și să muncea să știe ce-i.
Și nu putea.

I-a fulgerat deodată-n gând
Să râdă, căci vedea plângând
O lume-ntreagă-n rugăciuni. —
“În fața unei gropi s-aduni

Atâta lume de nebuni!
Să mori rîzînd...”

Și clopotele-n limba lor
Plîngeau cu glas tînguitor;
Și-adînc, din bubuitul frînt
Al bulgărilor de pămînt,
Vorbea un glas, un cîntec sfînt
Și nălțător:

“Nu cerceta aceste legi,
Că ești nebun cînd le-nțelegi!
Din codru rupi o rîmurea,
Ce-i pasă codrului de ea!
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea!”

PĂSTORIȚA

Umbre mari rîsar pe cale,
Ziua moare după culmi;
De pe coastă, pe sub ulmi,
Se scoboară mieii-n vale.
Obosit și blînd popor!
Și cîntînd, pășește-agale
O copilă-n urma lor.

— “Noapte bună, soare sfînt,
Pîna mâine! Noapte bună!
Mîine iar vom fi-mpreună,
Tu să rîzi și eu să cînt.

Măine până-n zori te scoală,
Adă flori de-argint în poală
Și le-așterne pe pământ!”

Și, murind, întinerește
Soarele de dragul ei,
Și-o cunună de scânteii
El prin păr i le-mpletește:
— “Măine dacă n-oi veni.
Păru-n apă ți-l privește,
Dor de mine de-ți va fi!”

Și-i va fi de soare dor!
Măine blonda păstoriță,
Despletind a ei cosiță
Toată ziua la izvor,
Va privi cu drag la plete
Pline de-aur ce i-l dete
Soarele ascuns sub nor.

PRAHOVA

Din pământ, din locuința
Mamei tale, ieși zâmbind,
Prahova! Și stai mirată
Și te tremură dorința
Să vezi lumea cu lumină!
Inima de plâns ți-e plină;
Ochii tăi spre soare cată
Și-ai tăi ochi mai vii s-aprind.
În pământ cât e de rece
Și-n pământ nu vezi nimic —

Nu te mai întoarce-acasă!
Eu pe drum te voi petrece
Cu povești și cu povețe,
Voi cânta a ta frumsețe!
Lasă lumea ta, o lasă,
Tu frumoasă, eu voinic!

Vino-ncet pe-aici, iubită!
Adă mâna, să nu cazi
Peste pietrele din cale!
Tu tresari de fericită
Și-mbătută de viață;
Soarele-ți răsare-n față —
Haid-acum fugind la vale
Printre șoptitorii brazi.

Ce frumos se-mbracă dealul
Cu flori roșii pe-unde treci!
Îți întâmpină sosirea
Munții ce despart Ardealul,
Codrii vechi și plini de noapte,
Luncile cu mii de șoapte.
Râzi cu hohot la privirea
Neguroșilor Buceci?

Uite-acum cât ești de mare,
Uite ce frumoasă ești!
Tu, sălbatico-ntre fete,
Iată sate-acum în zare,
Prahova, să fii cuminte!
Ține cumpăt la cuvinte,
Stăi și pune-ți flori în plete,
Mai frumos să te gătești.

Potrivește-ți părul bine;
Strânge mijlocelul tău,
Pieptul plin ca să-ți răsară!
S-or uita flăcăi la tine,
Și copile tinerele:
Să vorbești frumos cu ele,
Să nu-ți scoată vorbă-n țară
Că tu ești crescută rău!

Iată satul! E Azuga.
Tu auzi acum întâi
Dulce vuiet de vioară —
Haid,-iubito, haid' cu fuga,
Să jucăm și noi chindia!
Cum te-aprinde veselia
Și cum joci tu de ușoară,
Și-ai voi să tot rămâi!

Dar te mână-n lume dorul
Să vezi lumea! Și tu fugi
Și te pierzi visând cu gândul.
Veselă-ți mlădii trupșorul
Și la brâu pui flori de viță,
Flori de crâng pui în cosiță
Și pe-alesul tău visându-l
Treci prin văi, cu blânde rugi.
Dar auzi! E plin pământul
De răsunete! Pe loc
Un balaur cât un munte
Vine-nfiorat ca vântul
Cu o sută de picioare —

Cu mugiri şuierătoare,
Şi-i c-un ochi de foc în frunte
Şi pe nări el varsă foc!

Prahova năvalnic sare,
Neştiind aceasta ce-i.
Pletele-i rămân răzleţe,
Ochii plini de spaimă-i are
Şi cu pieptul gol s-aruncă
Peste liniştită luncă —
Părul ei sunt valuri creţe,
Spuma albă-i pieptul ei!

Te-ai speriat, frumoasă fată,
Galbenă ce te-ai făcut!
A fost tren, n-a fost balaur!
Plângi acum şi, ruşinată,
Pieptul plin, vădita taină,
Ți-l ascunzi sub largă haină
Şi dai părului de aur
Tot repaosul pierdut.

Dar tu uiți curând! Şi iară
Salți pe netedele lunci,
Şi cu râsuri repetate,
Veselă din cale-afară,
Iai câmpiile de-a latul,
Şi când vezi deoparte satul
Bați în palme şi pe spate
Capul gingaş ți-l arunci.

Iat-o! Pe sub râpi înalte,
Ea cu hohote adânci

Fuge, parcă-i urmărită;
Strânge pieptul să nu-i salte
Și pe după stânci dispare —
Și târziu, departe-n zare,
Leneșă și obosită,
Iese iar de după stânci.

Câteodată, mânioasă,
Spumegând la cotituri,
Te azvârli vuind la vale —
Dar așa ești mai frumoasă!
Ochii negri ți-i întuneci;
Și sălbatică aluneci;
De-al tău vuiet gem în cale
Luniștitele păduri.

Stai! Tu simți un tremur rece!
Caraimanul, până-n nori,
Stă pândind în cap să-ți cadă
Pe sub el dacă vei trece!
Uite, parcă-l mișcă vântul!
Să ne-ajute Domnul sfântul!
Uite-acum, să nu ne vadă —
Am scăpat! dar ce fiori!
Dar de ce-ți astâmperi pasul?
Prahova, de ce te miri?
De ce vezi, îți moare mintea
Și-ți întinerește glasul —
Iată, vilele răzlețe
Cu ciudate turnulețe!
Tu te-nchini pe dinaintea
Învechitei mânăstiri.

Vezi castelul în lumină;
Brazi trăsniți pe dânsul cad.
Și sub codru, visătoare,
Trece-n gânduri o regină
Palidă — e Carmen Sylva!
Al ei nume pomeni-l-va
Codru-n veci, c-a fost sub soare
Doamna codrilor de brad.

Să plecăm, frumoasă fată,
Să plecăm, că zăbovim!
Iată, Prahovița-n vale,
Ca și tine-o alintată,
Pribeșind cu doru-i volnic!
Iată. Câmpina pe colnic,
Și Doftana-ți iese-n cale —
Și noi tot călătorim.

Și-acum trenul când mai vine
Nu te temi! Cu el în pas
Fuși alături, salți nebună,
Râzi de el, și el de tine!
El ușor și tu ușoară —
Dar el zboară, zboară, zboară,
Și prin văi departe sună
Batjocoritoru-i glas.

Dar ce ai, frumoasă fată,
De ce-ți bate pieptul des?
Prahova, după movilă
Pentru ce te-oprești mirată

Și pleci ochii? Colo-n zare
Un flăcău frumos răsare,
E Teleajenul, copilă,
Simți că este-al tău ales.

Semne el cu mâna-ți face;
Tu roșești răsând mereu,
Și răsând te-neacă plânsul.
Prahova, te las în pace!
Nu mai ceri a mea-nsoțire,
Te-am adus până la mire:
Mână-n mână tu cu dânsul
Să plecați cu Dumnezeu!

VARA

Priveam fără de țintă-n sus —
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
De parte-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.
 Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ —
Iar spicele jucau în vânt,

Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.
 În lan erau feciori și fete,
Și ei cântau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor
Și vântul le juca prin plete.
Miei albi fugeau către izvor
Și grauri suri zburau în cete.

Cât de frumoasă te-ai gătit,
Natură, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!
Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!
 Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu!
O mare e, dar mare lină —
Natură, în mormântul meu,
E totul cald, că e lumină!

SPINUL

Stătea frumoasa pe-un răzor;
Voinicul lângă ea devale,
Să-i scoată spinul din picior
Și ea plângea: — “Un spin în cale!
De ce tot râzi? Ah, cum mă dor
Aceste râsete-ale tale!”

Ea are flori de crâng la sân,
Și-n păr un trandafir sălbatic,
Și părul ei de rouă-i plin.

— “Ei, las’ să râd! Tu ai cules
Trei fragi, venind peste coline,
Și vezi cu ce mi te-ai ales!”
— “Trei fragi? Și-atât e doară bine!
Căci n-am putut în deal să ies;
Trei fragi de-ar fi, sunt pentru tine!”

Cu ochii-nchiși și strânși de tot,
Ea de dureri izbea piciorul:
— “Ah, lasă-mă, că nu mai pot!”

— “Fricoasă ești!” — “Da! Te-aș vedea!
Fricoasă, eu? Așa e frica?
N-ai milă de durerea mea!
Nu-ți pasă!” — “Da! Ca de nimica!
Ba-mi pasă mult, că eu n-aș vrea
Să-mi fie șchioapă nevastica!”

Ea-și potrivește floarea-n păr,
Și-i înfloresc zâmbind obrazii
Cei albi ca florile de măr.

— “Să fiu chiar șchioapă, ce-i apoi?
Că ce ți-e drag, tot drag rămâne!”
— “Eu nu zic ba! Dar uite, joi
Ni-e nunta, dragă, e ca mâine —
Tu cum să joci? Sărac de noi!
Să stai la masă-ntre bătrâne.”

Ea-și ține brațul stâng pe piept
Și-ncetișor dezmiardă fruntea
Flăcăului cu brațul drept.

— “Eu ție vreau să-ți fiu pe plac;
Și n-o să joc, și ce-i cu asta?”
— “Așa-i! Dar eu? Eu ce mă fac?
La nuntă-mi, bată-o năpasta,
Să nu joc eu? De-aș ști că zac,
La nuntă vreau să-mi joc nevasta!”

Ea râde-acum! — “Nebun ce ești!”
Flăcăul grabnic să ridică:
— “Ei, iacă spinul! Ce-mi plătești?”

— “Vrei plată? Uite, ai trei fragi,
Și din costiță-ți dau bujorii...”
— “Și toată frunza de pe fagi!
De dor de fragi să plâng feciorii?
De flori dă-mi ochii tăi cei dragi
Și pentru fragi dă-mi obrăjorii!”
Și ea-l lovește-ncetișor,
Zâmbind, cu palma peste gură.
— “Eu știu! Să ceri așa-i ușor!”

Dar las' acum! E joi aici
Și nimeni, așteptând, nu moare!”
— “Mă porți ca pe copiii mici! —
Dar joi, să știi! Trei fragi și-o floare!
Și joi tu n-ai ce să mai zici,
Că pentru multe-mi ești datoare!”

CÂNTECE

XXXI

Mama zice din Scriptură:
— “Dacă doi prieteni ai,
Vrând să dai a ta avere
Unuia, cărui s-o dai?
Unul tace, altul cere;
Cest din urmă-i prefăcut —
Dă-o dar cui n-a cerut!”

Eu explic cuvântul mamei:
“Mamă, eu te-am priceput!
Tu-mi ești dragă, tu și-o fată!
Tu-mi tot ceri să te sărut,
Ea nu-mi cere niciodată.
Și, după scriptura ta,
Ghici, pe cine-aș săruta?”

XXXIV

Era în noaptea Învierii,
Îngenuncheatului popor
I se cânta legenda sfântă
A marelui Mântuitor.

Nepăsător eu stam de-alături
Privind modernii cărturari —
O copiliță-ngenuncheată
Mă tot privea cu ochii mari.

Văzând că singur în picioare
Așa nepăsător rămân,
Mi-a zis naiv și cu mustrare:
“Da ce? matale ești păgân?”

A fost un fulger mititica
Și în genunchi eu am căzut
Ca un fricos în fața morții;
Și-n clipa asta — am crezut!

XXXVII

Când vii, la pălărie port
 Și eu o floare;
Când îmi zâmbești, în pieptu-mi mort
 Răsare soare;
Nelinıştit când te aștept,
 Ah, cum mă doare;
Și când nu vii, simțesc în piept
 Că viața-mi moare!

XLII

Pe Bistrița, cântând
O tânără fecioară,
În vânt având vestmântul
Și-n păr vuindu-i vântul,
Cu pluta ei ușoară
Trecea-n amurgul zilei —
Pe Bistrița cântând.

Închise între stânci,
Sălbaticile ape
Gemeau ca-n agonie,
Albastre de mânie,
Izbindu-se să scape
Cu vuiet și cu vaiet —
Închise între stânci.

La cârma plutei sta
Copila zâmbitoare:
Mireasă-i astă fată
Cu moartea cununată,
Și-n stingerea de soare
Părea un chip din basmuri —
La cârma plutei sta!

Privind în urma ei,
Vedeam cum dânsa trece
Râzând pe lângă stâncă —
De nu venea adâncă
Din ceruri noaptea rece,
Și-acum aș fi acolo
Privind în urma ei!

XLIV

Tu, ulciorule de lut,
Am avut aceeași soarte
Amândoi dintru-nceput —
Eu din tine m-am născut
Și de-a pururi după moarte

Iar vom fi același lut!
Astăzi plâng și te sărut,
Că-mi ești singurul meu bine
Și ești lut și tu ca mine.
Din etern am fost un lut,
Dar o soartă-ntâmplătoare
Te-a făcut ulcior pe tine:
Om pe mine m-a făcut;
Ah, întors era mai bine!

XLV

Toamna târziu,
În noaptea cu lună,
Cum vâjâie codru
Și geme, și sună!
Din nordul cu neguri
Un vuiet răsare,
Și vine, și crește
Mai uite, mai tare:
Iar codrul aude,
Puternicul rege
Aude prin noapte
Și bine-nțelege
Al oștilor vuiet
Din norduri pornite —
El vrea să răscoale
Puteri obosite
Și-njură și urlă,
Că-și simte pierirea.
Și galben se face,

Nu poate s-adoarmă,
Nu-și află nici pace,
Și tremură codru
Cu inima ruptă
De spaimă, se zbate,
Cu vântul se luptă,
Pocnește și sună
Și-și urlă durerea,
Căci vântul îl prinde
Și-l strânge de mijloc,
Topindu-i puterea!
Și codrul se-ndoaie;
Și-l biruie vântul,
Râzând, îl sugrumă
Și-i rupe vestmântul,
Și părul i-l smulge
Și-n văi îl aruncă.
Un țipăt răsare
Pe deal și pe luncă:
Grăbitele păsări
Cu vuiet aleargă
Și norii vin stoluri
Pe-ntinderea largă,
De spaimă s-ascunde
Pârâul sub gheață —
Și regele codru,
Din ultima viață,
Suspină văzându-și
Pustiul, și geme,
Și cade pe spate,
Și moare cu fruntea

Pe pieptul naturii,
Și moare natura
De jalea pădurii
În toamnă târziu!

**FIRE DE TORT
(1896)**

Din viață

MAMA

În vaduri ape repezi curg
Și vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară —
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr-un gard.
Iar flacăra lor geme:
Clipește-abia din când în când
Cu stingerea-n bătaie,
Lumini cu umbre-amestecând
Prin colțuri de odaie.

Cu tine două fete stau
Și torc în rând cu tine;
Sunt încă mici și tată n-au
Și George nu mai vine.
Un basm cu pajuri și cu zmei
Începe-acum o fată,
Tu taci și-ascuți povestea ei
Și stai îngândurată.

Și firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă.

Spui șoapte fără de-nțeleș,
Și ochii tăi stau țântă.
Scapi fusul jos; nimic nu zici
Când fusul se desfiră...
Te uiți la el și nu-l ridici,
Și fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te-ndoiești!
La geam tu sari deodată,
Prin noapte-afară lung privești —
— “Ce vezi?” întreab-o fată.
— “Nimic... Mi s-a părut așa!”
Și jalea te răpune,
Și fiecare vorbă-a ta
E plâns de-ngropăciune.

Într-un târziu, neridicând
De jos a ta privire:
— “Eu simt că voi muri-n curând,
Că nu-mi mai sunt în fire...
Mai știu și eu la ce gândeam?
Aveți și voi un frate...
Mi s-a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.
Dar n-a fost el!... Să-l văd venind,
Aș mai trăi o viață.
E dus, și voi muri dorind
Să-l văd o dată-n față.
Așa vrea poate Dumnezeu,
Așa mi-e datul sorții,
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morții!”

Afară-i vânt și e-nnorat,
Și noaptea e târzie;
Copilele ți s-au culcat —
Tu, inimă pustie,
Stai tot la vatră-ncet plângând:
E dus și nu mai vine!
Ș-adormi târziu cu mine-n gând
Ca să visezi de mine!

LUPTA VIETII

Gazel

Copiii nu-nțeleg ce vor:
A plânge-i cumiția lor.

Dar lucrul cel mai laș în lume
E un bărbat tânguitor.

Nimic nu-i mai de râs ca plânsul
În ochii unui luptător.

O luptă-i viața; deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.
Pe seama cui? Ești un nemernic
Când n-ai un țel hotărâtor.

Tu ai pe-ai tăi! De n-ai pe nimeni,
Te lupti pe seama tuturor.

E tragedie nălțătoare
Când, biruiți, oștenii mor,

Dar sunt eroi de epopee
Când brațul li-e biruitor.

Comediant e cel ce plânge,
Și-i un neom, că-i dezertor.

Oricare-ar fi sfârșitul luptei,
Să stai luptând, căci ești dator.

Trăiesc acei ce vreau să lupte;
Iar cei fricoși se plâng și mor.

De-i vezi murind, să-i lași să moară,
Căci moartea e menirea lor.

ȘTEFĂNIȚĂ-VODĂ

Cu grabnicele sărituri
A sprintenei lăcuste
Apare-un cal, la cotituri.
Nechezul înspumatei guri
Speria tăcerea din păduri
Și pacea văii-nguste.
În gura văii, lângă pod
Boierii stau cu frică;
Ei par o gloată de norod,
Pe cai pitici și plini de glod —
În scări temutul voievod
Cu hohot se ridică.

Strângea de frâu și tremura:
Iar calul, ud de cale,

Pământu-n loc îl frământa
Și spuma alb-o mărita
Cu sânge roș ce picura
Din strânsele zăbale.

— “Când vrei să-i afli, nu-i aduni!
Boieri, nu vi-e rușine?
Vă văd așa de-atâtea luni,
N-aveți acasă cai mai buni?
Ori cum? Boieri, sunteți nebuni?
Vă bateți joc de mine?”

— “E grea ocară ce ne-o faci”
Spătarul îi răspunde.
— “Dar țara-i suptă de haraci,
De greci nebuni și de cazaci;
Săracă țara, noi săraci,
Și cai voinici, de unde?”

— “N-ai bani de-un cal? Ia calul meu!”
Boierii-n tremurare
Dau slujbe-n gând lui Dumnezeu,
Spătarul suflă des și greu,
Se pipăie la cap mereu
Să vadă de-l mai are.

— “Măria ta, vorbim și noi.”
— “Ei, las-o încurcată!
Vă văd așa de rupti și goi
De latră câinii după voi!
Sânteți boieri, ori marțafoi?
Spătare, hai odată!”

Și vodă sare jos din șea,
De frâu, fugaru-și ține.

Spătaru-ngălbenit privea,
Vedea ce e, și nu vedea,
Spătarul asta n-o credea —
Spătaru-n urmă vine.

— “Așa, jupâne, ești cinstit,
Și-al tău să fie darul.
Dar frâul nu! Mi l-am oprit —
Și vodă frâul l-a smuncit
Și-apoi cu frâul a lovit
Ponciș în ochi fugarul.

Cu ochii-nchiși și fulgerat
De spaima loviturii,
Se nălță roibu-nviforat,
S-azvârle-n lături și, turbat,
Ia câmpu-n goană, îndreptat
Spre râpele pădurii.

Se duce-orbiș, fără stăpân,
Cu vuiet ca furtuna.
Boierii-ncremeniți rămân —
Iar coama calului păgân
Cu barba bietului bătrân
S-amestecă, sunt una.

— “Boieri! Mai ziceți-mi apoi,
Că vodă nu v-ajută!
Sunteți săraci, flămânzi și goi;
Dar fiecărui dintre voi
Eu am să-i dau un cal de soi,
Că-n grajd mai am o sută!”

SCARA

Am găsit-o ieri în prun,
Dar — să nu grăbiți ocară!
I-am luat în pripă scara.
Ea mă-njură: — “Ești nebun?
Pune scara!”
— “Dacă-njuri, eu n-o mai pun!”

Mai la urmă, pe-un cuvânt:
Să se lase sărutată
De atâtea ori deodată
Câți fuștei la scară sânt.
Sărutată —
Lăudat fii, Tată sfânt!

— “Unsprezece”, spune ea;
Eu zic: — “Bine”, pe credință:
Doar o fi având știință,
Scara câți fuștei avea,
Pe credință —
Asta e pierzarea mea!

Și-o sărut mereu-mereu:
Orice-ați spune, orice-ați face,
Nu știu cum, dar mie-mi place
Să sărut — așa sunt eu!
Orice-ați face,
Doar e dat de Dumnezeu!

Dar te uită! Azi mă duc
Pe la ei, și iată scara!
Vrând să pui la cale țara,

N-am de lucru și m-apuc
Să-ntorc scara,
Și când colo, stau năuc!

Dau să număr la fuștei —
Uite-i, frate, doisprezece!
Și-un cuțit prin piept îmi trece
Împlântat de mâna ei!
Doisprezece,
Iacă-mi moartea, dragii mei!

A greșit, îmi spuneți voi?
Cum de n-a greșit să-mi spuie
Treisprezece? Să mai suie,
Nu să-mi facă mai vreo doi!
Nu să-mi spuie
Că e miercuri, când e joi!

Zici că poate n-a știut
Când vorbea din prun cu mine?
Dar i-a numărat ea bine
Scoborându-i și-a tăcut!
Nu de mine,
Mi-e de dânsa, ce-a făcut!
M-a scurtat așa, știind!
Dacă-i fire mincinoasă,
Ce folos e că-i frumoasă?
Maica mea, auzi! S-o prind
Mincinoasă!
N-o mai cred, s-o văd murind!

NOI VREM PĂMÂNT!

Flămând și gol, fără-adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut,
Și m-ai scuipat și m-ai bătut
 Și câine eu ți-am fost!
Ciocoi pribeag, adus de vânt,
De ai cu iadul legământ
Să-ți fim toți câini, lovește-n noi!
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Și ham de cai, și jug de boi
 Dar vrem pământ!

O coajă de mălai de ieri
De-o vezi la noi tu ne-o apuci.
Băieții tu-n război ni-i duci,
 Pe fete ni le ceri.
Înjuri ce-avem noi drag și sfânt:
Nici milă n-ai, nici crezământ!
Flămânzi copiii-n drum ne mor
Și ne sfârșim de mila lor —
Dar toate le-am trăi ușor
 De-ar fi pământ!

De-avem un cimitir în sat
Ni-l faceți lan, noi, boi în jug.
Și-n urma lacomului plug
 Ies oase și-i păcat!
Sunt oase dintr-al nostru os:
Dar ce vă pasă! Voi ne-ați scos
Din case goi, în ger și-n vânt,
Ne-ați scos și morții din mormânt; —
O, pentru morți și-al lor prinos
 Noi vrem pământ!

Și-am vrea și noi, și noi să știm
Că ni-or sta oasele-ntr-un loc,
Că nu-și vor bate-ai voștri joc
De noi, dacă murim.
Orfani și cei ce dragi ne sânt
De-ar vrea să plângă pe-un mormânt,
Ei n-or ști-n care șanț zăcem,
Căci nici pentr-un mormânt n-avem
Pământ — și noi creștini suntem!
Și vrem pământ!

N-avem nici vreme de-nchinat.
Căci vremea ni-e în mâni la voi;
Avem un suflet încă-n noi
Și parcă l-ați uitat!
Ați pus cu toții jurământ
Să n-avem drepturi și cuvânt;
Bătăi și chinuri, când țipăm,
Obezi și lanț când ne mișcăm,
Și plumb când istoviți strigăm
Că vrem pământ!

Voi ce-aveți îngropat aici?
Voi grâu? Dar noi strămoși și tați
Noi mame și surori și frați!
În lături, venetici!
Pământul nostru-i scump și sfânt,
Că el ni-e leagăn și mormânt;
Cu sânge cald l-am apărat,
Și câte ape l-au udat
Sunt numai lacrimi ce-am vărsat —
Noi vrem pământ!

N-avem puteri și chip de-acum
Să mai trăim cerșind mereu,
Că prea ne schingiuiesc cum vreu
 Stăpâni luați din drum!
Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoși să fiți, nu veți scăpa
 Nici în mormânt!

VOICHIȚA LUI ȘTEFAN

Doamna lângă Ștefan vine,
Blândă-n vorbe și-n purtat:
— “Doamne, iar ești supărat!”
— “Sunt, Voichiță, pentru tine!”
Zăpăcită doamna sta
Și-nflorită de rușine:
— “Ce-am făcut, măria-ta?”

— “Tu?... Nimic!” Și vodă strânge
Mâna doamnei, gânditor.
— “Șerpîi-și au culcușul lor..
Ah, Voichițo, cum aș plânge!
Rău ca Radu nimeni nu-i:
Uite-n pumni așa aș frânge
Gât de lup cum e al lui!”

Doamna i-a pătruns cuvântul,
Până-n suflet i-a pătruns.
El tăcea, ea n-a răspuns.

Noapte e, și bate vântul,
Și prin noapte, cu vreo doi
Tari să bați cu ei pământul.
Pleacă Ștefan la război.

Dintr-același ceas Voichița
Nu s-a mai oprit din plâns.
Brâu pe trup ea n-a mai strâns.
Nu și-a mai gătit cosița.
În genunchi, c-un dor păgân
Ea sărută iconița
Maicii Domnului, din sân,

Unu-i soț, iar altu-i tată,
Pentru care se ruga?
Zile-ntregi ea se lupta
De fiori cutremurată;
Când avea pe soț în gând
Ea se pomenea deodată
Pe părinte blestemând.

“Ah, de-ar fi un zid de-aramă
Între dânșii, până-n nori!” —
Și prin plâns adeseori
Îi părea că ei o cheamă
Să-i împace! Ea, dar cum?
Pe ea cine-o bagă-n seamă?
Prutul să-l oprești din drum!

Și-ntr-o zi, sătui de sânge,
Iată-i, moldovenii vin,
Sufletul, de milă plin,
Al Voichiței cum se frânge:
Pentru soțul ei dorit

Râde veselă, și plânge
Pentru-un tată biruit.

Ea cu pași grăbiți pornește
Să-și cuprindă soțu-n prag;
Ochii-i stinși s-aprind de drag,
Ștefan însă ocolește
Ochii doamnei, e pripit.
Iar Voichița nu-ndrăznește
Nici să-i zică “bun sosit”.

— “Tu mă știi, Voichițo, bine!
Neamul vostru-i neam de hoți,
Și-i voi dușmăni pe toți,
Cum te dușmănesc pe tine!
Am să-i curm pe-ai tăi de veci —
Nu mai poți trăi cu mine:
Tu ai mamă, poți să pleci.”

Doamna-ngălbenind scoboară
Ochii umezi în pământ,
Făr-a zice vrun cuvânt.
Iese-apoi. I-a spus s-o doară,
Și-a durut-o ce i-a spus —
Un altar ce se doboară
Când vin trăsnete de sus!

Și rămas acum viteazul
Singur în iatac, și-a pus
Capu-n mâini, pe gânduri dus.
El și-a potolit necazul —
Dar pe doamnă o iubea!
Și-ngropând în coif obrazul
Ștefan vodă-acum plângea!

DOINA

Copilo, tu ești gata
De-a pururea să plângi!
Și când ești tristă, Doino,
Tu inima ne-o frângi.
Dar nu știi cum, e bine
Când plângi, că-n urma ta
Noi plângem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.
Și toate plâng cu tine
Și toate te-nțeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg.

Pe fete-n faptul serii
Le-ntâmpini la izvor,
Tu singură stăpână
Pe sufletele lor.
Le-nveți ce e iubirea
Și râzi cu ochi șireți,
Deodat-apoi te-ntuneci
Și cântece le-nveți:
Să cânte ziua-n luncă
Și seara când se-ntorc,
Când triste-n pragul tinzii
Stau singure și torc.

Când merg flăcăi la oaste
Cu lacrimi tu-i petreci
Și stai cu ei, ți-e milă
Să-i lași pustii, să pleci.
Cântând le-aduci aminte

De-o fată din vecini,
De mame și de-ogorul
Umplut acum de spini.
Și când i-omoară dorul
Și-n jurul tău se strâng,
Pui fluierul la gură
Și cânti, iar dânșii plâng.

E plin de oameni câmpul,
Tu, Doino,-n rând cu ei.
Moșnegi și oameni tineri
Și tinere femei
Adună fânu-n stoguri
Și snop din spice fac —
Din scutece copilul
Când plânge-n săhăidac
Te duci și-l joci pe brațe
Și-l culci apoi pe sân,
Și-i cânti s-adoarmă-n umbra
Căpițelor de fân.

Din văi tu vezi amurgul
Spre culmi înaintând,
Pe coaste-auzi pâraie
Prin noapte zgomotând,
Și-ascuți ce spune codrul
Când plânge ziua-ncet
Ah, toate, Doino, toate
Te fac să fii poet.
Și, singură cu turma,
Privind pierdută-n zări
Spui munților durerea
Prin jalnice cântări.

Pe deal românul ară
Slăbit de-amar și frânt.
Abia-și apasă fierul
În umedul pământ.
Tu-l vezi sărman, și tremuri
Să-l mângâi în nevoi.
Și mergi cu el alături
Cântând pe lângă boi.
Iar bieții boi se uită
Cu milă la stăpân —
Pricep și ei durerea
Sărmanului român.

Eu te-am văzut odată
Frumoasă ca un sfânt,
În jur stăteau bătrânii
Cu frunțile-n pământ.
Cântai, ca-n vis, de-o lume
Trăită-ntr-alte vremi,
De oameni dragi, din groapă
Pe nume vrând să-i chemi.
Și-ncet, din vreme-n vreme,
Bătrânii-n jur clipeau
Și mânecile hainei
La ochi și le puneau.

Dar iată! Cu ochi tulburi
Tu stai între voinici,
Te văd cum juri și blestemi
Și pumnii ți-i rădici!
Pribegi de bir și clacă,

Copii fără noroc,
Tu-i strângi în codru noaptea
Sub brazi pe lângă foc.
Și cânti cu glas sălbatec,
Și-n jur ei cântă-n cor
Cântări întunecate
Ca sufletele lor.

Când știi haiduci în codru
Te prinzi cu ei fărtat,
Li-arăți poteci ascunse,
Pe stânci le-așterni tu pat.
Când pun picioru-n scară,
Ții roibul lor de frâu;
Grăbit, când prind ei pușca,
Scoți plumbii de la brâu:
Iar când ochesc, cu hohot
Tu râzi, căci plumbii moi
S-au dus în piept de-a dreptul
Spurcatului ciocoi.
Ai tăi suntem! Străinii
Te-ar pierde de-ar putea;
Dar când te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămânea?
Să nu ne lași, iubito,
De dragul tău trăim:
Săraci suntem cu toții,
Săraci, dar te iubim!
Rămâi, că ne ești doamnă
Și lege-i al tău glas,
Învăță-ne să plângem
C-atât ne-a mai rămas!

LA PAȘTI

Prin pomi e ciripit și cânt,
Văzduhu-i plin de-un roșu soare,
Și salciile-n albă floare —
E pace-n cer și pe pământ.
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Și cât e de frumos în sat!
Creștinii vin tăcuți din vale
Și doi de se-ntâlnesc în cale
Își zic: Hristos a înviat!
Și râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.

Și-un vânt de-abia clătinitor
Șoptește din văzduh cuvinte:
E glasul celor din morminte,
E zgomotul zburării lor!
Și pomii frunțile-și scoboară
Că Duhul Sfânt prin aer zboară.

E liniște. Și din altar
Cântarea-n stihuri repetate
Departa până-n văi străbate —
Și clopotele cântă rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum râd a drag și plâng a jale!

Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-aceiași gând, din cer adus:
În fapta noastră ni e soarta
Și viața este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetișor
Neveste tinere și fete,
Bătrâni cu iarna vieții-n plete;
Și-ncet, în urma tuturor,
Vezi șovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mână.

Ah, iar în minte mi-ai venit
Tu, mama micilor copile!
Eu știu că și-n aceste zile
Tu plângi pe-al tău copil dorit!
La zâmbet cerul azi ne cheamă —
Sunt Paștile! Nu plânge, mamă!

ÎN MIEZUL VERII

O fâșie nesfârșită
Dintr-o pânză pare calea,
Printre holde rătăcită.
Toată culmea-i adormită,
Toată valea.

Liniștea-i deplin stăpână
Peste câmpii arși de soare,
Lunca-i goală: la fântână
E pustiu; și nu se-ngână
Nici o boare.

Numai zumzetul de-albine,
Fără-ncepere și-adaos,
Curge-ntruna, parcă vine
Din adâncul firii pline
De repaos.

Și cât vezi în depărtare
Viu nimic nu se ivește...
Iată însă, colo-n zare,
Mișcător un punct răsare
Și tot crește.

Poate-i vrun bătut de soartă
Care-aleargă pe câmpie
Într-atâta lume moartă!
Dor îl mână, griji îl poartă,
Domnul știe!

Poți acum să-l vezi mai bine:
E femeie, o sărmană,

Strâns la piept în scutec ține
Un copil; și-n sânge ea vine,
Vine-n goană.

De călduri dogoritoare,
Foc aprins îi arde chipul;
Un cuptor e roșul soare,
Și cărbune sub picioare
E nisipul.

Când ajunge la fântână,
Jos pe-o pajiște săracă
Pune-odorul ei. Din mână
Saltă cumpăna bătrână
Și se pleacă.

Scârțâind, din nou ea crește.
Mama toarnă cu tot zorul
Apă-n pumni, și se grăbește
La copil și-i răcorește
Obrăjorul.

Bea apoi și ea pe fugă.
Merge iarăși după asta
La copil și-i dă să sugă;
Frânt-apoi, pe-o buturugă
Stă nevasta.

Și e liniște pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă;
Dorm și-arinii de pe maluri
Și căldura valuri-valuri
Se revarsă.

Nici un nor văzduhul n-are
Foc sub el să mai ascunză;
Nici o pasăre prin zare,
Nu se mișcă-n lumea mare
Nici o frunză.

Singur vântul, colo, iată.
Adormise la răcoare
Sub o salcie plecată —
Somnuros în sus el cată
Către soare.

Mai e mult! Și ca să-i fie
Scurtă vremea, până pleacă,
El se uită pe câmpie,
Fluieră și nu mai știe
Ce să facă.

Dar deodată se oprește:
Peste ochi își pune-o mână
Și zâmbind copilărește
Curios și lung privește
Spre fântână!

IARNA PE ULIȚĂ

A-nceput de ieri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Și pe râu e numai fum.
Vântu-i liniștit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.

Sunt copii. Cu multe sănii,
De pe coastă vin țipând
Și se-mping și sar râzând;
Prin zăpadă fac mătăanii;
Vrând-nevrând.

Gură fac ca roata morii;
Și de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gălcevesc
Vrăbii gureșe, când norii
Ploi vestesc.

Cei mai mari acum, din sfadă,
Stau pe-ncăierate puși;
Cei mai mici, de foame-aduși,
Se scâncesc și plâng grămadă
Pe la uși.

Colo-n colț acum răsare
Un copil, al nu știu cui,
Largi de-un cot sunt pașii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Parcă nu-i.

Haina-i măturând pământul
Și-o târăște-abia, abia:

Cinci ca el încap în ea,
Să mai bată, soro, vântul
Dac-o vrea!

El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi de-aceea-i încrunțat,
Și s-avântă, și se crede
Că-i bărbat;

Cade-n brânci și se ridică
Dând pe ceafă puțintel
Toată lâna unui miel:
O căciulă mai voinică
Decât el.

Și tot vine, tot înoată,
Dar deodată cu ochi vii,
Stă pe loc — să mi te ții!
Colo, zgomotoasa gloată,
De copii!

El degrabă-n jur chitește
Vrun ocol, căci e pierdut,
Dar copiii l-au văzut!
Toată ceata năvălește
Pe-ntrecut.

— “Uite-i, mă, căciula, frate,
Mare cât o zi de post —
Aoleu, ce urs mi-a fost!
Au sub dânsa șapte sate
Adăpost!”

Unii-l iau grăbit la vale,
Alții-n glumă parte-i țin —
Uite-i, fără pic de vin
S-au jurat să-mbete-n cale
Pe creștin!

Vine-o babă-ncet pe stradă
În cojocul rupt al ei
Și încins cu sfori de tei.
Stă pe loc acum să vadă
Și ea ce-i.

S-oțărăște rău bătrâna
Pentru micul Barba-cot.
— “Ați înnebunit de tot —
Puiul mamei, dă-mi tu mâna
Să te scot!”

Cică vrei să stingi cu paie
Focul când e-n clăi cu fân,
Și-apoi zici că ești român!
Biata bab-a-ntrat în laie
La stăpân.

Ca pe-o bufniț-o-nconjoară
Și-o petrec cu chiu cu vai,
Și se țin de dânsa scai,
Plină-i strâmta ulicioară
De alai.

Nu e chip să-i faci cu buna
Să-și păzească drumul lor!

Râd și sar într-un picior,
Se-nvârtesc și țipă-ntruna
Mai cu zor.

Baba și-a uitat învățul:
Bate,-njură, dă din mâini:
— “Dracilor, sânteți păgâni?
Maica mea! Să stai cu bățul
Ca la câini!”

Și cu bățul se-nvârtește
Ca să-și facă-n jur ocol;
Dar abia e locul gol,
Și mulțimea năvălește
Iarăși stol.

Astfel tabăra se duce
Lălăind în chip avan:
Baba-n mijloc, căpitan,
Scuipă-n sân și face cruce
De Satan.

Ba se răscolesc și câinii
De prin curți, și sar la ei.
Pe la garduri ies femeii,
Se urnesc mirați bătrânii
Din bordei.

— “Ce-i pe drum atâta gură?”
— “Nu-i nimic. Copii ștregari.”
— “Ei, auzi! Vedea-i-aș mari,
Parcă trece-adunătură
De tătari!”

ISPITA

Ei, acum te uiți la cană,
Că s-a spart! Dar dă-o-n foc!
Nu-mi fi inimă dușmană
Când vezi răul lângă mine —
Haide, prinde-mă mai bine
De mijloc!

Uite-mi hainele, ca spuma,
Le-am țesut cu mâna mea;
Zici în gândul tău acumă:
“Ce mai pui de căprioară!
Vezi, așa o văduvioară
Mi-ar plăcea!”

Ha, ha, ha! Să-ți meargă veste
De șiret!... Ei, cine-mi ești!
Tragi cu ochiul la neveste;
Treci prin sate ca-mpărații
Da' te-or bănuși bărbații
Și-o pățești!

Spune-mi drept: ți-au spus vrodată
Popii că păcate-ți scriu
Dacă-mbrățișezi vreo fată?
Să nu-i crezi! Ei știu Psaltirea,
Dar ce foc o fi iubirea
Nici nu știu.

Nu-ți plac ochii verzi? Ei, iacă!
Uite-ai mei! Nu te uita
Prea cu dor, că pot să-ți placă!

O, sunt tineri zeci și sute
Cari ar vrea să mi-i sărute
Și eu ba!

Hoțule! Te uiți la mine;
Știu eu ce gândești acum,
Că de-aceea ți-e rușine —
Eu de-aș fi flăcău odată
Nu m-aș rușina de-o fată
Nicidecum.

Iacă... stau pe la fântână!
Dă-mi cârligul... Aoleu,
Nu mă strânge-așa de mână!
Nu m-ai strâns? Și-ți vine-a plânge?
Haid' degrabă și mă strânge,
Că eu vreau.

Crezi că nu? Ba cum s-arată
Știi tu fata cum s-o-mpaci.
Ori te superi tu pe-o fată
Când o strângi și ea te-njură?
N-ai pățit? Ia taci din gură,
Că te faci!...

Și mi-e cald! Și uite-n față
Sunt aprinsă; și zău nu,
Nimeni nu m-a strâns în brață
Mijlocelul meu frângându-l —
Dacă n-ai de-acuma gândul,
Poate tu!

Vrei să bei? Și nu ți-e teamă
Că mi-e olul descântat?
Cine bea să poarte seamă
Să sărute pe stăpâna
Olului... nu pune mâna,
Că te bat!

Ei, mă duc acum. Deseară
Iarăși viu! Și spune-mi drept
Vii și tu? Te-ntâmpin iară
Ca și ieri, cu vase pline!
Nu veni!... Și să știi bine
Că te-aștept!

DRAGOSTE ÎNVĂRĂJBITĂ

I

Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz —
Nu știu ce-avea fata, că-i era necaz
Și umbla de colo până colo beată.
O vedea și mă-sa că e supărată
Și că-i joacă-n lăcrămi ochii arși de foc,
O vedea prin casă că se-nvârte-n loc;
Prinde-n mâini un lucru numai ca să-l prindă,
Iese-n tindă, intră, iarăși iese-n tindă
Și frământă casa cu nimic, așa.
Ieri, cât a fost ziuă, nu s-astâmpăra
Nici cât bați în palme, și-alerga silhuie,
O trudea vreo taină și-ar fi vrut s-o spuie
Și de multă trudă, n-a vorbit deloc.
S-a culcat în urmă supărată foc

Și prin somn întruna a vorbit cu șoapte.
Astă-dimineată s-a sculat de noapte
Și-a tors două fuse până s-au sculat
Ceialalți ai casei. Și-avea plânsă fața.
N-a vrut să mănânce. Toată dimineața
N-a vorbit nici două, iar când a-nceput
Mă-sa cu ocară, fata s-a făcut
Albă și-apoi verde și-a izbit din mână
Fusul plin și furca și-a umplut de lână
Lavițele vetrei. — “Bine, fă, dar ce-i”?
A luat în urmă cusătura ei
Cea cu flori — cămașă, soare de frumoasă —
Și s-a dus în pragul tindei, ca să coasă.
Dup-un ceas de vreme, mamă-sa venind
Nu știu ce să-i spuie, s-a crucit privind
Cusătura fetei: — “Nu vezi că se pierde?
Unde-ar fi cu galben, ai cusut cu verde;
Crucile pe umăr nu le-ai dus în șir.
Numără, Simino, numără pe fir;
Trei le treci și două le desparți deoparte,
Ca să iasă forma scrisă ca la carte.
Florile alțiței, tu le spânzuri sus,
Roșul de pe margini uite cum l-ai pus!
Și-ai cusut cu negrul fluturii pe coate!...”
A văzut Simina greșurile toate
Și-a început să taie cusătura-n rând.
Se uita la pânză! dar nebunu-i gând
Alerga departe, numai foc și pară.
Când se-ntoarse-n urmă mamă-sa de-afară
Și-a pus mâna-n șolduri și-a privit-o drept:
— “Ai stricat, Simino, ce-ai cusut la piept!
Ce-a fost bun: păi, uite mânecile-s rele!

Ce-ai făcut? Stai beată și te uiți la ele!”
Ea prinzându-și toate sculele-ntr-un loc
Le-azvârli deoparte: — “Dă-le, mamă, n foc!”

II

Avea biata fată ca de ce să-și poarte
Sâmbetele însăși. Zi, că și la moarte
S-a gândit Simina, dar la asta nu.
Mă-sa e de vină! Mă-sa-i zise: — “Du
Câteva și Linei, că și ea-ți aduce!”
Lina! Parcă fetei îi venea s-apuce
Și de gât s-o strângă până va muri
Lina, că din dânsa doar’ le răsări
Cearta cu Lisandru! Lina-i vinovată!
Ieri, de la chindie, și-astăzi ziua toată
S-a izbit cu gândul, tot pe gânduri stând,
Parcă e cu farmec! Tot același gând,
Parcă-i sta Lisandru prapur înainte!
Se muncea Simina să-și aduc-aminte
Când s-au prins la ceartă, pentru ce și cum?
Ce-a zis el? Și dânsa ce-a răspuns, și-n drum
Cine-a fost s-audă? El a zis: — “Ei lasă,
Pentru-atâta lucru nu fi mânioasă!
Dac-am zis-o, iartă, n-am să ți-o mai zic.”
Ea s-a-ntors grăbită, n-a răspuns nimic
Și-a plecat. Lisandru într-un suflet vine:
— “Nu te las, Simino, vreau să mor mai bine!
Nu te las acasă! Stăi, că faci păcat!
Uite, dă-mi o palmă și să fiu iertat!”
El a hărțuit-o, n-a lăsat-o-n pace
Și-o silea să râdă. Hoța se preface!

Ea smucindu-și însă grabnic brațul drept
L-a lovit cu pumnul mânioasă-n piept
Ca s-o lase-n pace! Și-a plecat, nebuna!
Asta-i ce o doare, asta numai una:
L-a lovit! Lisandru, ca trăsnit, cum sta,
A privit în urmă-i și-a strigat așa:
— “Nu te cunoscusem, fă, mai dinainte!
Dar așa ți-e portul? Bine, ține minte:
De pe mine-ți crească iarbă verde-n prag.”
Rău e și Lisandru. Dacă-l are drag
Într-atâta fata — și el știe bine, —
Cum îl rabdă locul, Doamne, cum îi vine
Suflet să mai umble zile supărat
Pentru-o vorbă numai? El e om bărbat,
N-o să-și prindă doară mintea c-o femeie —
Pentru ce s-aprinde? pentru ce să ieie
De bani buni prostia oricărei femei?
Vezi, a lui e vina! Nu e vina ei,
A voit să-și bată joc de ea, s-o strângă
Cu țățâna ușii— și-i venea să plângă
De necaz! Sărmana, ea s-a încrezut
Și-acum el în urmă vezi ce i-a făcut:
I-a spus verde-n față că-i mai place Lina!
Ea-l iubește, biata, cum iubești lumina
Ochilor, și toate-toate i le-a dat
Și-acum el o poartă gurilor prin sat,
O-nglotește-n vorbe ca pe-o vinovată
Tuturor le spune, că Simina-i fată
Mai așa și-altminteri, toți știi de la el
Că pe-un braț Simina are un negel:
Vezi cum vine, Doamne, peste om năpatea?...
Toată ziua fata s-a gândit la astea
Și din toate una mai mult răsărea:

Și-a bătut Lisandru joc numai de ea.
Și gema Simina, foc acum pe dânsul,
Și strângea din gură să-și înghită plânsul.

III

A venit Joiana. Fata și-a luat
Donița, să mulgă. Era bine seară.
Cald bătea prin frunze vânt de primăvară.
Fratele Siminei, Nicu, tremurând,
Sta-n cămașa-i lungă de copil, ținând
Lumânarea-n preajma doniței. Deodată
El clătește ceara și-ngânând arată
Pe pământ cu mâna: — “Uite ce-ai făcut”.
Și târziu la urma urmei a văzut
Fata că de lapte donița e goală:
Mult pe jos mulse, și-altă parte-n poală
Nicu e de vină! — “Nu mai văd defel!”
Și-l izbi deoparte, și-a lovit în el.
Și plângând copilul și-a cătat cărarea.
Ea luând din mână-i volnic lumânarea
O lipi de-o piatră ca să mulgă iar.
Nu mai era lapte și mulgea-n zadar
Ugerul. Iar vaca poate niciodată
N-a mai fost ca astăzi neastâmpărată
Și-a nctat Simina, ca s-a ostenit.
Când era prin tindă, ea și-a amintit
C-a lăsat aprinsă albă lumânare.
“D-apoi ce? Atâta pagubă mai mare!”
Și-i sări deodată gândul la vițel:
N-a lăsat în uger lapte pentru el

Și-l auzi, sărmanul, cât de jalnic muge:
“Ei, dar ce-i o noapte! Mâine-n zori va suge!”
Și-a nălțat din umeri. Iac-așa!... Ce-i pasă!
A intrat aprinsă și grăbită-n casă,
Donița punând-o după ușă-n cui.
Mă-sa stă crucită. — “Păi acol-o pui?
Vino și strecoară laptele odată!”
Ea prinzându-și grabnic vasul, i-l arată
Mă-sei și-l izbește: — “Ce să mai strecor?”
Și răstit se-ntoarse fata-ntr-un picior.
Și s-a-ntors și mă-sa negrăind de teamă,
Nu cumva să bage omul ei de seamă,
Ce isprăvi îi face fata, c-apoi joc!
Și s-au pus la cină. Fata sta la foc
Și când zise mă-sa: — “Haida, fă, la cină!”
— “Nu mănânc!” răspunse și ieși-n grădină.

IV

Se-nserase bine. Turmele trecând
Zângăneau vrun clopot, și veneau pe rând
De la câmp. Amurgul înnegrise zarea.
S-auzea-n departe tremurat cântarea
Buciumului jalnic, ca un psalm în vânt.
Și plângea Simina și privea-n pământ
Și-și vedea viața toată pustiită
Dintr-o vorbă numai! Se simțea slăbită
Ca d-un veac de boală. Toate-acum s-au dus!
Și din ce? Simina n-avea chip de spus.
Ieri, de către seară, a plecat Simina
Ca să duc-o muștră de cusut la Lina,

Prietena ei, poate cea mai bună-n sat
Mă-sa-n târg fusese ieri și-a cumpărat
Mere; și Simina a luat trei mere
Să le ducă Linei. Și Lisandru-i cere,
Întâlnind-o-n stradă, mărul cel ținut
Pentru el! Ea-l dete însă necerut:
De pe piept cămașa vesel ea-și desface,
Singur el s-aleagă mărul care-i place.
— “Dar dacă iau două?” — “Bine, dacă vrei,
Îmi ajunge unul!” — “Dar dacă iau trei?”
Și Simina râde: — “Mi le iei pe toate!
Dacă-ți place, ia-le!” — “Tu te superi, poate?”
— “Nu, Lisandre; uite, aș fi vrut, așa,
Să dau Linei unul. Lasă, că-i voi da
Altă dată; Lina n-are doar să piară!”
— “Dacă-i pentru asta, fac eu astă-seară
Să-ntâlnesc pe Lina, să-i dau mărul, vrei?”
— “Eu ți le dau ție, nu i le dau ei.”
— “Bine, îi dau mărul, spui că-i de la mine,
Și-așa mi-e mai dragă Lina decât tine.”

.

V

Ea stătea pe laiț sub cireș. Cu ea
A venit și Turcu. Liniștit ședea
Câinele de-alături și-și privea stăpâna.
Brațul stâng nălțându-l, ea-și aduse mâna
Până peste-obrajii rumeni și învolți,
Iar cu mâna dreaptă, apucând de colț
Mâneca ei stângă, își ștergea plânsoarea.
Se pornise vântul prin cireș, și floarea

A-nceput să ningă șișăind domol,
Și cădea pe pieptul și pe brațul gol
Al Siminii, stându-i albă-n poala rochii.
Două-trei flori poate au ajuns în ochii
Câinelui, și-n urmă câinele-a-nceput
Mârâind să miște capul. A tăcut
Câteva clipite și-a-nceput mai tare.
Fata, tresărită, se mira ce are
Câinele, și blândă ea l-a mulcomit.
N-auzea nimica. Vântul a clătuit
Ramura pe care sta vro păsărică
Și dormea, și biata s-a zbătut de frică,
Și-acel zgomot dase cânelui prepus.

Ce-ntuneric! Fata s-a izbit în sus,
Și simțea că-i arde capul tot, ca focul,
Și de-amar năvalnic n-o mai ține locul.
“Prea sunt eu nebună!” Și pe când zicea
S-a nălțat cu totul, hotărât avea
Gândul să se ducă liniștit în casă.
Dar simțea o mână grea cum îi apasă
Pieptul și-o sugrumă, și o ține drept.
“Ce să fac în casă? Dar aici ce-aștept?”
Și-i venea să țipe ca dintr-o pădure
Și-i venea să urle ca din foc, să-njure,
Și-i venea să plece, noaptea cum era,
La Lisandru-acasă. Ce e de-ar pleca?
L-ar găsi prin curte, l-ar găsi la cină,
L-ar ruga, spunându-i că el nu-i de vină
Și plângând i-ar zice: “Nu fi supărat,
Bate-mă, Lisandre, că nu faci păcat!”
El e bun ca lumea, el le iartă toate,
El nu ține minte și-ar ierta-o poate!

Și cu-aceste gânduri ea s-a-mbărbătat —
Dar în clipa asta Turcu și-a nălțat
Capul, întorcându-l într-o parte țântă.
S-a mișcat și fata și-a rămas ca frântă
Și simțea că ochii-i ca de friguri ard.
Cine-i? Ce-i acolo? S-auzea la gard
Parcă-i om, ce vine. Se gândea Simina
Că de bună seamă iarăși e vecina
Tudora, că dânsa, după obicei,
Rupe din gard vreascuri, când nu-i gardul ei.
Dar pe vremea asta? Tocmai potrivită,
Pe când toată lumea doar me liniștită.
De-ar fi fost mai ziuă, fata s-ar fi dus
Drept la gard, și leicii furcă i-ar fi spus
Vorbe de ocară, numai trei cuvinte,
Că de mult tot fură gardul, ș-apoi minte
Dac-o-ntrebi, și jură când e la prilej
Că de-a pus ea mâna măcar pe-un gătej
S-o găsească moartă mâine-n zori vecinii.
Ba a spus odată tatălui Siminii:
— “Ce te legi de mine? Hai, să vezi ce ard,
Iacă-mi sari cu vorba că eu fur din gard!
Vrei să-ți fac eu poate gardul nou? Ba bine;
Leagă-te de fată-ți, ce te legi de mine?
Ea-ți despoaie gardul” —

Și Simina sta
Locului, de spaimă nici nu cuteza
Să răsufle tare, ca să n-o audă
Tudora, și-a prins-o tremurul de ciudă,
Și simțea suindu-i sângele-n obraz.
“Slabă ești de înger!” Și-i era necaz
De slăbia de astăzi, ca de-o făcătură.

Câinele întruna mârâie din gură.
Ca să tacă, fata grabnic l-a adus,
I-a pus capu-n poală și pe ochi i-a pus
Mâinile, deodată a simțit că-i trece
Junghiul pe sub coaste, fulgerat și rece,
Și s-a strâns de spaimă toată lângă pom
A văzut cu ochii cum trecea un om
Prin grădină. Iată-! Ține-n mâini zăbunul —
Parcă-s doi — e umbră! Nu, e numai unul.
Un tâlhar! Se duce spre fereastră drept.
Inima Siminei se zbătea în piept
Ca pe mal un păstrăv, și vro două clipe
Nu-i venea răsuflăt. Și-i venea să țipe,
Se temea. Să tacă mai rău se temea.
Ar fi mers în casă, dar dac-o simțea
De pe pași tâlharul? S-ar grăbi să vie
Către ea, s-o bată. Doamne, cine știe
Ce om rău e dânsul, rău, că altfel cum?
Vrun fugit din ocnă, care-ți sare-n drum
Și te-omoară. Iată-l, s-a oprit d-odată
Și tiptil s-așează la fereastră, iată
El își ține-n mână pălăria, stând
Ca lipit de ziduri, și din când în când
Își ivește capul, numai câte-o clipă
Și pătrunde casa și s-ascunde-n pripă.
Uite-acum se duce și-acum stă lipit
La fereastra casei cea din răsărit,
Tot mai des privește, tot mai mult s-arată.
Parcă n-ar fi-n casă cel pe care-l cată.
Nu știi cum Simina nu se mai simțea,
Îi venea să creadă și tot nu credea,
Dar în urmă omul s-a întors odată
Drept, așa că fata îi văzu curată

Fața-n zarea lampei. Roșie s-a făcut
Și-i venea să râdă de ce s-a temut.
Și-ar fi râs cu hohot, dar cu mâna stângă
Și-a-nvelit obrații și-a-nceput să plângă.

VI

Se zarea de lună. Câinele-a lătrat
La străin, dar vesel fuga el a dat
Ca să-i lingă mâna și să i se-arete
Prieten. Și-atunci glasul plângătoarei fete
Se-ncerca să cheme câinele napoi,
Numai ca s-audă hoțul, că sunt doi
În grădină. Vântul, gata să se culce,
Murmura o rugă doinitor de dulce.

VII

— “Nu ești supărată?” — “Nu, dar tu?
— “Nici eu!
Și mă ierți?” — “Lisandre, eu am fost de vină!”
Răsărise luna, galbenă și plină,
Ca o fată blândă care-n chip duios
Vine sus din ceruri să ne-aducă jos
Liniștea și pacea zărilor albastre
Și cu dor să umple sufletele noastre.

Sub cireș iubiții mult timp au rămas.
Când din ușa tinzii s-auzi un glas
Mustrător, dar dulce: — “Unde ești, Simino?
Ne culcăm! Pe ușă pui zăvorul, vino!”.

PRUTUL

— Prutule, tu vii turbat
Și cu sânge-amestecat,
Și n-ai pace și-alinare
Și n-ai loc cum vii de mare:
Ce ți-e iar de spumegare?
Și-aduci arme ghintuite,
Trupuri de voinici ciuntite,
Steaguri de oștiri păgâne
Și cai roibi fără de frâne!
Iar de maluri tu izbești
Capete moldovenești
Și prin rădăcini încurci
Bărbi cărunte, bărbi de turci!
Spune, Prutule, măi frate,
Spune-mi, ale cui păcate?

— Oliolio! Voinic durut!
De când sunt pe lume Prut
Ce văzui n-am mai văzut!
Cât cuprinzi cu ochii-n zare
Numai tunuri, numai care,
Numai turci bătrâni călare,
Numai turci, numai cazaci.
Multă-i frunza pe copaci,
Dar de stai și seama faci
Tot erau mai mulți cazaci.
Barba lor bătea-le brâul
Și țineau cu dinții frâul,
Pe-unde trec ei duc pustiul!

Și când i-am văzut, creștine,
Că iau calea către mine,
Și când le-am văzut mai bine
Ochii cu fulgerătura,
Pletele cu zbârlitura,
Bărbile cu-ncâlcitura,
Eu de maluri m-am izbit
Prins de friguri și-ngrozit,
Că mi se negrea vederea
Și mi se topea puterea
Și-amărât stăteam ca fierea!

Dar când mă-ntorsei spre deal,
Maică, ce văzui pe mal!
Cât ai face cruce-o dată,
Măre iacă mi s-arată
Moldoveni, știuții mei,
Prăfuiți și puțintei
Nici să nu te uiți la ei —
Și veneau, veneau, veneau,
Turcii-n bărbi bolboroseau,
Că pe mal ei ce-ți vedeau?
Vedeau fulgeru-n picioare,
Alb de arme lucitoare
Și-nfrățit cu sfântul soare,
Vedeau vodă bogdănesc:
Dare-ar Domnul să trăiesc
Să mai stau să-l mai privesc!
Zările-alergându-le,
Vifor măsurându-le
Fulger despicăndu-le!
Calu-n vânt i se-ncurca

Prin urdii îmi fulgera,
Brazdă-n urmă-i revărsa,
Brazda roșie-nflăcărată
Tot cu sânge-amestecată —
N-am mai văzut niciodată!
Iar cel vodă bogdănesc
Da năvală-n căzăcime,
Și dă proșca-n tătărime,
Iama prin ianicerime,
Și prin deset năvălea
Desetul de mi-l rărea
Și, pe turci cum îi izbea,
Zarea nu-i mai încăpea!
Și-mi părea de-atâta bine
Că vedeam că vremea vine
Și-au să-ncapă ei și-n mine!

Oliolio, ce pui de leu!
Dragă-i fu lui Dumnezeu
Și mult bine-a mai avut
Mama care l-a născut!
Că-l vedeam cum umblă roată.
Și-alerga câmpia toată,
Luând gloată după gloată
Și-mpingându-le mereu
Tot încoa' spre-adâncul meu!
S-au încăierat pe mal
Om cu om, și cal cu cal,
Și din piepturi se izbeau
Și cu dinții se rupeau,
Și grămezi-grămezi cădeau.
Morții-mi închideau cărarea,
Sângele-mi mărea vărsarea,

Groaza-mi mai creștea turbarea.
Și de-aceea vin urlând
Arme, steaguri aducând
Și cai roibi fără de frâne
Și stăpâni de oști păgâne.
Și de-aceea vin turbat
Mânios și spumegat
Că de-atâta uluire
Nu mai pot să-mi viu în fire!

DECEBAL CĂTRĂ POPOR

Viața asta-i bun pierdut
Când n-o trăiești cum ai fi vrut!
Și-acum ar vrea un neam călău
S-arunce jug în gâtul tău:
E rău destul că ne-am născut,
Mai vrem și-al doilea rău?

Din zei de-am fi scoborâtori,
C-o moarte tot suntem datori!
Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moș îngârbovit;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori câine-nlănțuit.

Cei ce se luptă murmurând,
De s-ar lupta și-n primul rând,
Ei tot atât de buni ne par
Ca orișicare laș fugar!
Murmurul, azi și orișicând,
E plânset în zadar!

Iar a tăcea și lașii știu!
Toți morții tac! Dar cine-i viu
Să râdă! Bunii râd și cad!
Să râdem, dar, viteaz răsad,
Să fie-un hohotit și-un chiu
Din ceruri până-n iad!

De-ar curge sângele pârău,
Nebiruit e brațul tău
Când morții-n față nu tresari!
Și însuți ție-un zeu îți pari
Când râzi de ce se tem mai rău
Dușmanii tăi cei tari.

Ei sunt romani! Și ce mai sânt?
Nu ei, ci de-ar veni Cel-sfânt,
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba: ce vor?
Și nu le-am da nici lor pământ
Căci ei au cerul lor!

Și-acum, bărbați, un fier și-un scut!
E rău destul că ne-am născut:
Dar cui i-e frică de război
E liber de-a pleca napoi,
Iar cine-i vânzător vândut
Să iasă dintre noi!

Eu nu mai am nimic de spus!
Voi brațele jurând le-ați pus
Pe scut! Puterea este-n voi
Și-n zei! Dar vă gândiți, eroi,
Că zeii sunt departe, sus,
Dușmanii lângă noi!

Din poveste

LEGENDA RÂNDUNELEI

Din zori, de cum s-aprind,
Tot cântă rândunica
Sub streșini ciripind —
Era și fată mare
Și mândră de-a cătare
Și-apoi, pe lângă toate,
Și fată de-mpărat.
Ușor se duce nume
De-un lucru bun în lume,
Dar mai ușor de-un lucru
Frumos cu-adevărat.
Și-n toată lumea vestea
I-a mers, cum merg de-acestea
Când trec din gură-n gură
Grăbit din sat în sat.

Dă roate șoimu-n zbor
Și țipă rândunica
Și n-află ajutor.
Cum vin în șir cocorii,
Venit-au pețitorii:
Ieșea din casă unul,
Iar celălalt intra.
Și ea și-a plâns durerea:
— “O, dă-mă cui ți-e vrerea,
Măicuțo, dar străină

Departe nu mă da!”
Și-n ciuda bieteii fete,
Ea, vitrega, o dete
Străinilor de-acolo,
Veniți de undeva.

Cad fulgi pe câmpul gol
Și plânge-o rândunică
Pierdută dintr-un stol —
Pe-un larg adânc al mării
Spre-adâncul larg al zării
Se duc corăbii multe
Cu fata de-mpărat.
De-amar ea nu mai poate:
Inelul scump și-l scoate,
Din deget, și-l aruncă
În marea ce-o străbat.
— “Atunci, să știi tu bine,
Voi mai vorbi cu tine,
Când mi-or găsi inelul.”
Iar mirele-a-nghețat.

La cuib venind acum,
Sfărmat găsi ea cuibul
Iar puii morți în drum —
Ea blândă se supune
Și face tot cum spune
Bărbatul ei, și-n toate
Nu-i dă nici un cuvânt
De plângere; nu-și frânge
Nici mâinile, nu plânge,
Ci rabdă datul sorții.
Dar, tare-n jurământ,

E mută a ei gură:
Nici dragoste, nici ură
N-arată, ci rămâne
De-a pururi un mormânt.

Prin pomi sunt lațuri mii.
Prin aer zboară șoimii,
La cuib pândesc copii —
Și iată! azi răsună
De multă voie bună
Palatul tot; cu vuiet
La rege robii vin.
Un pește-au prins în mare
Și-n el, în bună stare,
Inelul scump al doamnei.
I-l dau, de sânge plin!
Stăpânul îl privește
Și vesel se pornește
La doamnă-sa să-i spuie,
Scăpat de-atâta chin.

Aripele i-au frânt,
Se zbate-acum de moarte
În țărână, pe pământ —
— “De-acum tu nu mai plânge!”
Și-n brațe el o strânge.
Cu mâna cea purtată
Prin sânge pe inel,
Bărbia el i-o prinde:
Dar brațele-și întinde
Cu țipet doamna-n aer,
Uitându-se la el.

Iar brațele-i deodată
În vânt încep să bată,
Mișcări părănd de aripi
Cu umblet ușurel.

Și s-a nălțat în vânt
Deodată rândunica!
E negru-al ei vestmânt,
Că-n negru se purtase
De când se măritase!
De-atunci ea vesel zboară
Pe dealuri și pe lunci
Și-ntruna ciripește
Și-ntruna povestește
Tot ce-a tăcut o viață
De jale și de munci.
Și cum fu dezmiertată
De-o mână-nsângerată,
E gâtul rândunelei
Ca sângele de-atunci.

IDEAL

I

Venise fata de-mpărat
Cu alte fete pe-nserat
S-aducă apă din izvor —
Din zări un tânăr călător,
Sosind pe-acolo, s-a rugat
Să bea din cana lor.

Iar fata de-mpărat i-a dus
Cofița ei; și când i-a spus
Flăcăul cel dintâi cuvânt,
Ea să uită speriată-n vânt,
Și ca certat-apoi și-a pus
Privirile-n pământ.

— “Aș vrea, ca și la-ntorsul meu,
Să fii aici să-mi dai să beu —”
Iar ea, tot nemișcată stând
Cu ochii-n jos, și tremurând
De lupta ei, târziu și greu
Rosti sfioasă: — “Când?”

— “Și mâine poate... Mai târziu...
Ori peste-un an! Nici eu nu știu.
Sunt fiu de crai. Cărarea mea
Pe-aici va fi... Ne vom vedea:
De-acum iubitul tău să fiu,
Iar tu iubita mea.”

Apoi plecă în grabnic pas...
Avea atâta dor în glas!
Era voinic și tinerel,
Înalt și tras ca prin inel:
De-atunci și ochii i-au rămas
Și inima la el.

II

Și fata de-mpărat veni
Și-a doua zi, și-a treia zi,
Și-n toate zilele pe rând,
Încete clipe numărând,
Tot aștepta doar o veni
Flăcăul mai curând.

Grăbitul soare scăpăta,
Și fata tot acolo sta;
Și noaptea umedă din văi
Venea pe-ntunecate căi;
Târziu în noapte-abia pleca
Și fata la ai săi.

“O fi bolnav! O fi murit!
O, Doamne, el ar fi venit
De-atâta timp! mai știi și eu!”
Și doru-i plângător mereu
Creștea de presimțiri hrănit,
Din ce în ce mai greu.

Trecu și vara, și trecu
Și toamna, și pe văi căzu
Zăpada iernii, și-apoi iar
Sosi-nfloritul Cireșar —
Dar nici acum voinicul nu,
Doritul ei drumar!

— “Dar totuși, azi el va veni...
Nici azi nu vine... unde-o fi?”

Dar mâine va veni! Știu eu,
Că-mi spune inima! Și-al meu,
Al meu de-acum în veci va fi;
Ce bun e Dumnezeu!

Tu, vânt de seară,-n calea ta
Nu l-ai văzut venind cumva?
Și nici tu, nor, nu l-ai văzut
Prin multe lumi câte-ai trecut?
Să-i spui, te rog, de-l vei afla
Că-l plâng și că-l sărut!

Să-i spui că florile din strat
Le ud și cresc mai răvărsat,
Dar florile-pe-obrazul meu
Pălesc, că prea le ud mereu;
Și câte-amaruri am răbdat
Știu, biata, numai eu!

Că pentru dânsul, că-l iubesc,
Părinții-n drum mă ocolesc
Și m-au gonit din casa lor;
Că toți ai mei azi nu mă vor!
Sânt singură, pe căi trăiesc,
Sunt singură, și mor!"

Treceau drumeți pe lângă ea,
Șoptind, dar fata nu-i vedea.
Treceau și zilele zburând,
Treceau și luni, treceau pe rând,
Treceau și ani, ei nu-i trecea
Răbdarea, așteptând.

III

Auzi! ca valuri după val
Năvalnic tropotit de cal!
Și sună văile-ndrăzneț,
O, ăsta e voinic drumeț!
Și-n zarea lunei vezi pe mal
Un tânăr călăreț?

— “Ochi dragi, de-atâta timp pustii!
Mi-ai zis plecând: aici să fii,
Și-aici, aici tu mă găsești!
Dar uite, obosit ce ești!
Știam eu doar că ai să vii
Știam că mă iubești!

Dar ah, cât m-ai lăsat s-aștept!
Dar unde-ai fost? O, spune drept!
De-acum tu nu vei mai pleca,
Să-ți lași plângând iubita ta:
O, vino, strânge-mă la piept...
Ce bine mi-e așa!

Și nu mă-ntrebi, ce plâns nebun
Am plâns de-atunci? O, cum s-adun
În vorbe-atâta gând pribeag,
Și cum să-ncep... O, dă-mi toiaș!
O, cât ești de frumos și bun
Și cât îmi ești de drag!”

Dar n-a venit!... Și ea cu zor
Oprea din drum pe călător,

Râzând cu hohot îi spunea
Povestea ei; apoi plângea:
Ei l-au văzut, dar ei nu vor
Să-i spuie ce făcea?

Pe unde-i el? Nu s-a gătit
De-ajuns acum pentru nuntit?
O, nu! Pentr-un alai domnesc
Atâtea lucruri trebuiesc
Și-atâta vreme! N-a venit
Că-i tânăr și-l gătesc!

IV

Pe-atunci erau vlăstari în lunci
Copacii de-azi, și tineri prunci
Erau bărbații. Colo-n sat
Copile mici; ea le-a purtat
Pe brațe, și e mult de-atunci,
De mult s-au măritat!

Acum pe cârje să proptea!
N-avea puteri, și tot venea.
— “Pe aici, pe-aici, e drumul lui...
E noapte-acum... ba încă nu-i...
L-am așteptat: atât aș vrea
Să pot de-acum să-i spui!”

Dar într-o seară ea simți
Că azi e cea din urmă zi:
Ori vine azi de undeva

Iubitul ei și-o va lua,
Ori dacă nu, când va veni
El n-o va mai afla.

Și n-a venit! Nici n-a-ncercat
Să se ridice de-unde-a stat
Sărmana, căci de-ajuns simțea
Că-n veci de-acum nu va putea
Să plece, nu, și nemișcat
Sta frântă, și murea.

Veni atunci din răsărit,
Pe drum o babă. S-a oprit,
Căci auzise la izvor
Gemit ca de creștini când mor —
Și capul fetei l-a proptit
În poala ei ușor.

— “De jale plâng... Nu pot să-nec
Amarul gând că, iată, plec
Și n-am putut să-l văd măcar
O dată! Ah, e gând amar!
Dar sus, în lumea-n care trec,
Al meu va fi el iar!”

Iar sfânta Vineri o privea
Cu milă, — “Uite! — zise ea —
Un veac de om tu așteptând
Robit-ai fost de-un singur gând —
De-ai fi știut tu, draga mea,
Acestea mai curând!

El și-a uitat de ochii tăi!
De mult s-a-ntors pe alte căi,
Căci lui menire i s-a dat —
S-a-ntors de mult și s-a-nsurat;
Flăcăii lui au alți flăcăi:
E Negură-mpărat.”

A fost un gemet întreit
Din totul inimii pornit
Și-apoi o liniște de veci!
— “Din lumea asta într-alta treci.
Și nici nu știi, tu, om trudit,
Ce-i lumea-n care pleci!”.

Și sfânta Vineri s-a plecat
Spre moart-apoi, i-a sărutat
Închișii ochi: — “Te depărtezi
Cu dragul gând, că ai să-l vezi!
Oh, omule, ești înșelat
În toate câte crezi!

A ta e mergerea mereu
Spre țintă — drum îngust și greu —
Dar ținta niciodată nu-i
A ta! Și-n gând tu tot ce-ți pui
E numai vis, căci Dumnezeu
Te poartă-n voia Lui!”

O NOAPTE PE CARAIMAN

Scoboară degrabă ciobanul
La târlă cu oile lui.
E seară pe culme, și nu-i:
Se-ntunecă-ncet Caraimanul
Cum nu-l mai văzui.

Stau neguri pe Jepi, pe Furnica,
Și neguri pe Vârful-cu-Dor:
Se lasă din umedul nor
Tăcerea și noaptea și frica
Pe culmile lor.

S-a stins după mucedă stâncă
Și ultimul roșu de-apus.
Deodată, cu soarele dus,
O noapte cumplită și-adâncă
Se varsă de sus.

Iar alta se urcă din vale
Cu spaima eternei tăceri —
Ah, cum a fost ziua de ieri?
Grozave sunt, Noapte,-ale tale
Tăcute puteri!

N-aude urechea, nu vede
Nici ochiul nimic. Și de viu
Tu pari îngropat în sicriu
Și sufletu-n tine se crede
Un pom în pustiu!

Așa înaintea creării
A fost tohu-bohu, socot:
Plutea peste-adânc Sevaot,
Și, neștiutor al mișcării,
Sta haosul tot.

Aici, în sălbatica noapte
Cunoști ce e vecinic și sfânt.
Ce soli ai vieților sânt
O rază și câteva șoapte
Pierdute de vânt!

MUNTELE RĂTEZAT

Muntele și-acum ascunde
Între nouri fruntea lui;
Trăsnet când prin stânci pătrunde
Dintre stânci și-acum răspunde
Vulturul-ngrijat de pui.

Fiarele și-acum își cată
Sus prin codri adăpost,
Turme când pe culmi s-arată —
Însă vârful-i niciodată
N-o să fie cum a fost!

Că pe culmi atunci, pe creste,
Uriși trăiau cumpliți,
Cu copii și cu neveste.
Noi știm numai din poveste,
Că-s acum de mult pieriți.

Ici, pe-un munte, câte unul,
Altu colo-n pisc era;
Când vorbea, urla ca tunul;
Când fugea pe culmi nebunul,
Sub el locul tremura.

Noi le știm, românii, toate,
Că trăiam și-atunci pe-aici.
N-aveam grija lor, nepoate:
Le păream prin vale poate
Niște biete de furnici.

Și trecură vremi, trecură,
Uriașii puțintei
Tot mai repede scăzură.
Cei din urmă cari văzură
Sfântul cer, îi știm pe trei.

Un flăcău și două fete;
Nimeni altu-n lung și-n lat.
Ele-umblau nemângăiete
Și-ntre ele-o ceartă dete,
Cui să-i fie el bărbat?

Prețul fu, ca-n vremi trecute,
O cetate-n munți la nori:
Care-o va clădi mai iute.
Deci clădiră pe-ntrecute
Mânioasele surori.

Dar în dimineața-n care
Cea mai tânără-și avea

Gata turnul ei cel mare,
Ceealaltă-n supărare,
De pe-alt munte cum privea,

Fier de plug luând în mână,
Azvârli spre turn cu el,
Și-a izbit așa păgână
Zidul cel de-o săptămână.
Retezându-l așa fel,

Că și culme și cetate,
Cu flăcău și fată-n zbor,
Toate fost-au spulberate
Și prin văi întunecate
S-a nălțat mormanul lor.

Ea, cea singură-n viață,
Hohotind porni acu
Și-a pierit pe culmi prin ceață
Dintr-această dimineață
N-o știm ce se mai făcu.

Noi, românii, știm aceste,
Că pe-aici ne-avurăm rost
Când trăiau capcâni pe creste:
Multe știm, că multă este
Vremea de când știm ce-a fost.

Vezi pe-un deal acolo satul?
Dealu-ntreg e un mormânt:
Piscul ras din Rătezatul.
Moarta fată și-ngropatul
Uriaș acolo sânt!

ÎN ȘANȚURI

Burcel în șanț muri strivind
O tigvă păgânească,
Șoimu-n rădan căzu răcnind:
Moldova să trăiască!
Curcanul cel voinic și bun,
El, Peneș, spune-acestea,
Dar n-a spus tot. Eu vreau să spun
Deplin acum povestea.

Burcel era oltean, un pui,
Ajuns din întâmplare
Între flăcăii din Vaslui,
Viteaz minune-mare.
Iar când muri, strivind în șanț
O tigvă păgânească,
Strigat-a bietul dorobanț:
Muntenia să trăiască!

Burcel și Șoim, trăsniiți în zbor
Căzură-n șanț deodată;
Strigând deodată țara lor
Cea-n două despicată.
Alătura de ei gema
Căzut și căpitanul,
Izbit de moarte se trudea
Cu ochii-nchiși sărmanul.

El auzise pe cei doi
Ce spuseră-n cădere,
Și jalnic se-nălță-n noroi,
Privindu-i cu durere.

Și zise-apoi: “O țară e,
Cum una ni-e-mânia!
Muntenia, Moldova — ce?
Trăiască România!”

Atunci și Șoimu și Burcel
Cu fața înseninată
Priviră lung și-adânc la el,
Și-au tresărit deodată.
Spre-același loc, spre nord privind,
Și sus apoi, tăria,
Toți trei strigar-atunci murind:
Trăiască România!

ÎN MUZEU

Iar ulciorul mi-a vorbit,
Vrând, se vede, să mă mustre:
— “În colibile lacustre,
Stând pe scaunul cioplit

De-un druid, eu fui podoaba
Tribului întreg; și-mi fu
Drag pe-atunci. O vezi și tu:
Eu și cu Dalvine roaba,

Fost-am de-un etrusc isteț
Peste lac în luntre-aduse.
El sub lavițe-avea puse
Multe altele de preț,

Cari pe-acele vremi senine
Artă și minuni erau!
Astăzi hârburi poate stau,
Bietele, pe-un raft cu mine!

Și din toate și-a ales
Capul cetelor ilire
Un ulcior — să nu te mire
Că suspin așa de des —

Un ulcior, și-o roabă, biata!
Văd trecând pe-aici femeii,
Și-mi evoc mândrețea ei,
Și-n etern slăvi-voi fata

Cea de-acum opt mii de ani!
Poate, albele ei oase,
Din nămolul apei scoase,
Poți și tu cu doi-trei bani

Să le vezi aici, străine,
Ori altunde-n vrun muzeu.
Am pierit, și ea și eu,
Când din văile vecine

Au venit arcașii goi,
Mulți și tari, zvârlind tăciunii.
Au scăpat pe luntre unii
Dintre-ai noștri, cei vro doi,

Însă cei mai mulți pieriră.
Și de-atunci, pe fund de lac

Și-astăzi părți din mine zac.
Iar pe câte le găsiră

Le-au adus aici, punând
Ciob la ciob ca să mă-nchege.
Ah, dar ce pot înțelege
Câți îi văd pe-aici trecând?

Văd și ei o oală spartă
Dintr-un lut sărac și prost:
Eu, ce-ntr-alte vremi am fost
Ultima puțință-n artă.

Și desenul meu! Ușor
C-un cărbune de pe vatră
Mult mai bine-l fac pe-o piatră
Azi copiii-n jocul lor!

Tu ai sufletul mai larg,
Scapă-mă! Ce chin ai stinge,
Dacă-n lături m-ai împinge
Ca să cad și să mă sparg!”

Cât m-a-nduioșat ulciorul!
Și-aș fi vrut să-i fiu pe plac,
Însă ce puteam să fac?
Să mă vază păzitorul,

Iar a doua zi, fatal,
Să m-arăte prin ziare:
“Un nebun, pe cât se pare,
În muzeu, și-un criminal!”

Și-am întors fără speranță
Ochii și-ncepui s-admir
Cum stăteau pe raft în șir
Acele de siguranță.

TRICOLORUL

Albastru, române, ți-e steagul,
Dar știi tu de ce? Să te-nvăț.
Albastru-nsemnează ciocoi,
Și tot ce-ți aduni tu cu boii
Din mila căldurii și-a ploii
Al lor e, și-acum și de-a pururi,
Și-al tău, cerșetorul,-un băț.
Dar rabdă, c-o fac din iubire:
Să tem că te duce-n pierire
Belșugul prin trai cu răsfăț.

Și galben, române, ți-e steagul.
Iar galbenul spune de voi,
De cei de la pluguri, țărani,
Voi galbeni de foame sărmanii,
De boale purtate cu anii —
La scară, și dracul vă ducă!
Stăpânii au scumpe nevoi:
Va banque și dineuri și păsure
Și-amante cu cai și mătăsure,
Și toată nădejdea-i la voi!

Și roșu, române, ți-e steagul.
Și-un geniu e tâlcul, s-o știi.

Al neamului geniu, vezi-bine:
E roșu de-o tristă rușine,
Că vremea-ndreptării nu vine,
Că tot mai cu multe mâinii
Ne-ajunge voitul dezastru;
Abisu-ntre galben și-albastru —
Satano, de unde ne vii?

COLINDĂTORII

Cad fulgii mari încet zburând,
Și-n casă arde focul,
Iar noi pe lângă mama stând
De mult uitarăm jocul.
De mult și patul ne-aștepta,
Dar cine să se culce?
Rugată, mama repeta
Cu glasul rar și dulce

Cum sta pe paie-n frig Hristos
În ieslea cea săracă,
Și boul cum sufla milos
Căldură ca să-i facă,
Drăguț un miel cum i-au adus
Păstorii de la stână
Și îngeri albi cântau pe sus
Cu flori de măr în mână.

Și-auzi! Răsar cântări acum,
Frânturi dintr-o colindă,
Și vin mereu, s-opresc în drum;
S-aud acum în tindă —

Noi stăm cu ochii pironiți
Și fără de suflare;
Sunt îngerii din cer veniți
Cu Ler, oi Domnul mare!

Ei cântă nălțător și rar
Cântări de biruință,
Apoi se-ntorc și plâng amar
De-a Iudei necredință,
De spini, de-ostași, și c-a murit...
Dar s-a deschis mormântul
Și El acum e-n cer suit
Și judeca pământul.

Și până nu tăceau la prag,
Noi nu vorbeam nici unul —
Sărac ne-a fost, dar cald și drag
În casă-ne Crăciunul.
Și când târziu ne biruia
Pe vatra caldă somnul,
Prin vis vedeam tot flori de măr
Și-n fașe mic pe Domnul.

CETATEA NEAMȚULUI

Sunt cu ceară picurate
Filele-n bucoavna mea,
Dar citesc, cum pot, în ea.
Spune-acolo de-o cetate
Care "Neamțul" se numea

Și-au zidit-o, spune-n cronici,
Nemți, germani sau teutonici.

E ruină azi de veacuri.
Unde-o fi? Vezi asta-i greu!
Cine credeți că sunt eu
Ca să știu atâtea fleacuri!
Cui va ști, îi dau un leu.
Zici că afli-n cărți de școală?
Aș! Rămâi cu mâna goală.

Deci, în ceasul dimineții,
Când prânzesc acei ce au,
În cetate-aici erau,
Lângă comandantul pieții,
Toți străjerii și-așteptau,
Povestind și-ntinși pe iarbă,
Chisălița să le fiarbă.

Dar, pe când Guzgan răstoarnă
Mămăliga din ceaun,
Din clopotniță Tăun
Sun-afurisit din goarnă.
Unu-i strigă: — “Ești nebun!”
Altul: — “Ce-ai tu dacă strigă?
I-o fi dor de mămăligă.”

Dar se-ntorc spre zid plăieșii;
Văd pe șes un nor de oști.
— “Măi Istrate, tu-i cunoști:
Turcii sunt?” — “Ba, parcă leși,

Vin încoace.” — “Păi, sunt proști?
Bat și ei cel drum, ca mînzul,
Să ne strice nouă prînzul.”

Leși erau. Sobiesky-vodă
Rătăci p-aici prin văi,
Căci pe-atunci era la modă
Vara, când plecau la băi,
Regii meșteri în bătăi
Să-și ia drumul încotrova
Totdeauna prin Moldova.

Și plecau fără merinde
Căci așa era bonton
Să mănânce tot plocon,
Ce puteau ici-colo prinde.
Dar acest slăvit Ion
Își avu-n desagi slănina.
Și-i pierdu, să-i bată vina!

Deci, cu oști, vestitul rigă,
Cum umbla pe-aici flămînd
Și simți, prin văi trecînd,
Aburi calzi de mămăligă,
Știu și eu ce-i dete-n gînd,
Că-și opri deodată pasul,
Tot trăgînd în vînt cu nasul.

—”E vrun praznic în cetate.
Ștefan vodă... El mi-ar da!”
— “Cred că nu, măria ta,

Că-i un drac și jumătate,
Nu prea dă, că-i el așa.”
— “Mie, nu? Să-ncrunt sprânceana!
Eu ori el bătu Vieana?

Domn ca mine cât trăiește
Nu-i deprins să-nghită-n sec.”
Iar un general zevzec,
Răspunzând pe latinește
Zise: — “Dobre ciolovec”! —
Și-ntinzând sub zid armata,
Iată-l ciolovecul gata.

Și bum-bum apoi cu tunul,
— “Fire-ar ei de răs, poleci!
Mai pe vine să te pleci,
Cârlănaș! Și dă ceaunul
Mai departe, tu, Berheci,
Că ni-l sparg cu-mpușcătura —
Măi Spancioc, mai ține-ți gura.”

Dar plăieșii din cetate
Răspundeau vârtos și ei:
Comandantul Onofrei,
Cel cu pletele-ncurcate,
Și cu straiu-ncins cu tei,
Dând adânc zăvorul porții,
Se zbătea ca-n ceasul morții.

Și-au bătut o săptămână
Leșii-n zid; dar zidul, prost,
Sta pe loc, pe cum a fost.

Însuși riga, într-o mână
C-un pistol, din adăpost,
Da pe Ștefan la toți dracii
Și-mpușca la rând — copacii.

Deci, văzând că nici nu-l lasă
Să se ducă-n treaba lui,
Și nici pomeneală nu-i
De-a-l pofti la ei la masă,
Și flămând — vai, ce mai spui —
O luă mai pe departe,
Pe genunchi scriind o carte.

“Hai și descuiеți odată!
Și tovarăși să vă fim.
Mândru cântec ce mai știm,
Marș francez, fără de plată.
Nu vi-e milă că pierim?
Poate-o ploaie să ne-apuе...
Nu știm drumul, că ne-am duе.”

După ce-au citit pitacul,
Onofrei ieși pe zid:
— “Măi, poleci, eu vă deschid,
Dar să nu vă puie dracul
Să mințiți, că — văucid!
Iar de marșuri mi-e cam scârbă,
Trageți-mi mai bine-o sârbă!”

Iată poarta se descuie.
Leși,-n vale, pe sub plopi,
Se crucesc, se cred miopi —

Ce văd ei? Din cetățuie
Doi cu doi, vro zece șchiopi,
Onofrei ridică tonul:
— “Un doi, un! Și stați, plutonul!”

Cu sprâncenele-ncruntate
Strigă rex: — “Sto pojo boi?
Cine dracul sunteți voi?”
— “Noi? Plăieșii din cetate.
Zece-am fost, pieriră doi.”
Rex făcu o mutră lungă,
De credeai că vrea să-mpungă.

— “Pentru voi a fost gâlceava?
Dar boierii?” — “Ce gândești!
Noi să știm? Prin Tîrchilești.”
— “Domnul unde-i?” — “E-n Suceava.”
— “Dar poporul?” — “La Plăiești.”
— “Drace, asta-i de poveste!
N-ați ascuns prin turn neveste?”

— “Noi? Da’ ce, ni-e mintea slabă?
Noi suntem creștini curați:
Aștia nu sunt însurați,
Eu de zece ani n-am babă,
Voi după femeii umblați?
Zbârlea are-n Huși, săracul,
Dar urâtă, goală-dracul!”

— “Dar comori ascunse-n oală
Și-ngropate!” — “Oale, spui?
Le-am lăsat să facă pui.

Una-i știrbă, și-alta goală;
Nici o pricopseală nu-i!
De le vrei plocon ori pradă —
Ia fugi, Zbârleo, și le adă!”

Rex atunci: — “Vă tai grămadă!”
Dar a stat cu mâna-n sus
Căci aminte și-a adus
Că-i e teaca fără spadă:
În Liow zălog și-a pus
Spada cea cu steme duble
Pentru-un pol și două ruble!

Dând din mâini ca cel ce-alungă
Gânduri rele: — “Eu sunt bun.
Apropo, ce-am vrut să spun?
Onofrei, te văd cu pungă,
Dă-mi o mână de tutun.
N-am fumat de-o săptămână,
Pune-l ici, te rog, în mână.”

Și-aprinzând chibritu-n pripă,
Mulțumit privea la fum.
— “Onofrei, să-mi spui acum”,
Și-apăsa cu unghia-n pipă,
“Cum mi-ai stat tu mie-n drum?
Nu știai tu de-a mea faimă
Ca să stai năuc de spaimă?”

Dar glumesc așa! mă iartă,
Ești erou, s-a hotărât,
Deși porți pe după gât

Traistă... hai, și nu-i deșeartă?
O văzui numaidecât —
Ai într-însa plumbi, de toate.
Brânză, caș și pâine poate?”

— “Brânză nu, dar am pogace
Ș-usturoi, măria-ta.”

— “Usturoi! Și-l poți mânca?
Dar la urmă, cui i place...
Mon Dieu! Nu te supăra:
Tot făcurăm noi doi pacea:
Ia să văd, cum e pogacea?”

Și apucând cu mâini grăbite,
Rupt de foame ca un lup,
Rupe rex, cu toții rup, —
— “Onofrei al meu, iubite,
Vin la neica să te pup!”
Și-l pupa viteazul rigă
Și-ndopa la mămăligă.

Ce-a mai fost puțin ne pasă.
Au plecat polonii-n sus,
Iar plăieșii-n jos s-au dus
La Neculcea drept acasă,
Iar acesta-n cărți i-a pus.
Și din Dorna până-n Tulcea,
Toți citesc ce-a scris Neculcea.

**ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ
(1902)**

MOARTEA LUI GELU

Răzleț din oștirea bătută,
Fugind pe câmpia tăcută,
Căzu de pe cal, de durere,
Pe marginea apei. Și piere.
Din rană și-ar smulge săgeata
Și n-are putere.

Pierdut-a și oaste și țară.
E noapte-n văzduhuri; și rară
E zbaterea apei, când valul
Atinge cu aripa-i malul —
Iar Gelu, prin noapte stând singur,
Vorbește cu calul:

— “Vai, murgule, jalea mă curmă!
Mă lupt cu durerea din urmă,
Căci ranele-mi sapă mormântul,
Degeaba împrăștii tu vântul
Din coamă, piciorul tău scurmă
Degeaba pământul.

Mă chemi prin nechezuri păgâne
Și parcă zici: “Vino, stăpâne!
Vezi, picură ranele tale

Și neguri se naltă din vale,
E noapte, și ziua de mâine
Ne-ajunge pe cale!”

Trei sulii făcutu-și-au strungă
Prin mine! Mă zbucium pe-o dungă
Și nu-mi mai simt brațul și brâul;
Tu-ți rupi cu picioarele frâul —
Las', murgule, las' să ne-ajungă
Pe-aicea pustiul.

De-acum tu... cât va cuprinde
Mantaua, deasupra-mi o-ntinde
Și-apoi cu picioarele-mi sapă
Mormântul pe margini de apă.
Și-n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă-n groapă.

Jelescă-mă apele Cernii!
Să-mi bubuie crivățul iernii.
Ca-n taberi al căilor tropot;
Iar veșnicul apelor șopot
Să-mi pară ca-n ceasul vecernii.
O rugă de clopot.

Și, poate, sosi-va o vreme
Când munții vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele-n praguri,
Vor trece bărbații-n șiraguri
Când bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.

Iar tu, de-i trăi, frăţioare,
Să-mi vezi luptătorii-n picioare,
Atunci când sosit va fi ceasul,
Abate-ţi pe-aice tu pasul:
Nechează-mi, şi atunci eu din groapă
Cunoaşte-ţi-voi glasul!

Şi-armat voi ieşi eu afară,
Şi veseli vom trece noi iară
Prin suliiţi şi foc înainte,
Să ţie protivnicii minte
Că-s vii, când e vorba de ţară,
Şi morţii-n morminte!”

El zice, şi mâna şi-o strânge
Pe pieptul cel umed de sânge —
Iar calul stă singur de pază
Lui Gelu, şi trist el aşează
La pieptul stăpânului capul
Şi astfel veghează.

Şi-auzi! Ca un vânt ce clăteşte
Pădurea, când ploaia soseşte,
Aşa din adâncuri de zare
Un vuiet prin noapte răsare.
Iar vuietul vine, şi creşte,
Mai iute, mai tare.

Şi iată-i, din umbrele văii
Cu scuturi ies repezi flăcăii,
Ca morţii ce-şi lasă mormântul;

Ies roibii cu umblet ca vântul,
Răsar de tutindeni, de pare
Că-i varsă pământul.

Arcașii lui Arpad! În goană
Ei fug după-ostirea dușmană.
Și, uzi de-alergare, se-ncură
Fugarii prin negura sură,
Cu frâul pe coamă, și-arcașii
Cu spăzile-n gură.

Năvalnic s-apropie pașii,
Și-n goana lor cântă arcașii,
Și-așa de sălbatic li-e cântul —
Din piele de urs au vestmântul,
Și-n bărbile lor încâlcite
Se-mpiedică vântul.

Iar Gel, auzindu-i prin zare,
De spaimă și groază tresare —
El moare! Și cântă păgânii!
N-au Domn și n-au țară români,
Și-adușii de vânturi în țară
Sunt astăzi stăpânii!

Și-n mâinile cui e scăparea?
Nu-i piept să le-nchidă cărarea?
Nu-i braț de voinic, să-i abată?
Și nu e pe lume-o săgeată
Ca-n inima gloatei lui Arpad
Adânc să străbată?

Și Gelu le judecă toate:
Se nălță proptindu-se-n coate
Și-a calului glezn-o cuprinde,
Cu grabă el arcul și-l prinde,
Și-nvârte săgeata și-o scoate
Din rană, și-o-ntinde:

Și vâjâie slaba săgeată
Cu gemetul morții deodată —
Arcașii trec repezi în cale,
Și-i vuiet și-i chiot prin vale:
Ce cânt de-ngropare lui Gelu
Și-oștirilor sale!

Iar vuietu-n neguri pătrunde
Și-n inima nopții s-ascunde
Depart, și-n valuri de valuri
Ecoul izbindu-se-n dealuri
De zece ori jalnic răspunde
Pustiilor maluri.

De zece ori, iarăși de zece,
Și scade, și pier, și trece,
De data din urmă răsună —
Tăcerea-mprăștiată s-adună
Și-n neguri alunecă rece
O bolnavă lună.

Iar calul, vedenie mută,
Cu coama de vânturi bătută,
Stă-n noaptea cu neguri de pază

Lui Gelu; și trist el așează
Pe pieptul stăpânului capul
Și astfel veghează.

Iar apa la maluri se frânge
Și cade pe spate și plânge:
“Cu fierul potcoavei tu-mi sapă
Mormântul pe margini de apă,
Și-n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă-n groapă!”

NUNTĂ ÎN CODRU

Ce mai chiu și chef prin ramuri
Se-ncinsese-atunci!
Numai frați, și veri, și neamuri
De-ar fi fost umpleau o țară!
Dar așa, că s-adunară
Și străini din lunci!

De mă-ntrebi, eu nu știu bine,
Alții poate știu —
Ce să-ntrebi calici ca mine!
Știu că lumea dintr-o dată
S-a trezit că-i adunată
Și c-o duce-n chiu.

Că-ntr-o zi, purtând în mână
Un colac ș-un băț,
Prepețița cea bătrână

S-a pornit și-n deal și-n vale,
Și chema-ntâlnind pe cale
Lumea la ospăț.

— “Ce-i tu, soro?” — “Ce să fie?
Nuntă mare-n crâng!
N-ai văzut tu veselie
De când ești și porți un nume.
Și-am plecat trimeasă-n lume,
Oaspeții să-i strâng.”

— “Dar pe mire cum îl cheamă,
Cine-i el și-al cui?”
— “N-auziși de *sturz*, bag' samă!
Până și-mpăratul știe.”
— “Și-i bogat?” — “Ce-i pe câmpie,
Tot ce vezi, i-al lui!

Iar mireasa! Din cosiță
Numai flori îi cad.
Mierla e. Și e pestriță,
Și gătită ca o cruce:
Cizme galbene și-aduce
Tot din Țărigrad.”

— “Ei, atunci să știi, vecino,
C-am să viu și eu.”
— “Păi, de bună seamă, vino!”
Tot așa, cu voie bună,
Prepețița-n sârg adună
Pe nuntași mereu.

Și s-a strâns din zare naltă
Neamu-ntraripat,
Și din crâng, și de la baltă,
Și din șesuri, de prin grâne;
Ba și *vrăbii* mai bătrâne,
Musafiri din sat.

Până-n noapte tot veniră
Și prin crengi au mas.
Iar în zori se răscoliră,
Și-n gorun aveau altarul —
Ia-nchinați-mi cu paharul,
Să-mi mai vie glas.

Mă-ntrebați de nun? Ei, nunul,
Soare-ntr-adevăr:
Dumnealui, mă rog, *păunul!*
Nună mare-a fost *găița*,
Stete-acasă *păunița*,
Că-i murise-un văr.

— “Pop-aveau?” Tu, maică sfântă!
Stai să mai vorbești?
Știi pe *ciocârlan* cum cântă?
Dumnezeu să-i ție firea!
A-nvățat trei veri Psaltirea
La vlădici sârbești.

Drusce-aveau o *coțofană*
Și-un *cârstei* bălțat.
Pitpalacul, nene,-n strană!

Iar cădelnița de aur
O ținea jupânul *graur*
Dascălu-nvățat.

Dar să vezi! La socru mare
Zgomote din zori:
Pițigoiu-ntruna sare,
Steag pe casă *șoimul* suie.
Gheunoaia bate cuie
Ca s-anine flori.

Iar prin cuhnii sfat și vorbă,
Asta s-o vedeți!
Prepețița face ciorbă,
Presurile fac friptură,
Vin *sticleții* și le-o fură,
Dracii de sticleți!

Șoimii rezezi scot în gheare
Carnea din căldări,
Corbul cel cu ciocul tare
Dumicată-n blide-o lasă,
Cintițoii duc la masă
Rândul de mâncări.

Și, cu șorț de jupâneasă,
Rândunele vin
Și deretică prin casă,
Iar pe mese-aștern prosoape
Și dau lavițele-aproape,
Cane-aduc cu vin.

Dar te miri tu, prin pahare
Cine le turna?
Cucul sur, că-i meșter mare
La urat și-nchinăciune,
E proroc și-ți știe spune
Tot ce-o fi și-o da.

Cântă-n cobză-acum *buhaiul*
Cel cu gâtul strâmb,
Mierla șuieră cu naiul,
Cu cimpoiul cântă *cioara*,
Pitulicea cu vioara,
Bufnița c-un drâmb.

Codobaturi iuți ca focul,
Tot bătând din cozi,
Măturară-n clipă locul
Și făcur-o bătătură,
Și ce horă mai făcură
Ca la voievozi!

Jucau sârba *porumbeii*,
Că e jocul lor,
Și-au luat la joc *cârsteii*
Pe-o *rățușcă* — vai de mine! —
Graurul juca pe vine,
Barza-ntr-un picior.

Numai *cioara* cu cimpoiul,
Tot izbînd cu el,
Se bătea cu *pițigoiul*,

Iar *sitarul* dup-o uşă
Se certa c-o găinuşă
Pentr-un gândăcel.

Vin de-ar fi, că cearta vine,
Astfel cum s-o zici?
Să te superi tu, creştine,
Pentru dinţii scoşi din gură?
Pentr-un ghiont şi-o-mbrâncitură
Cheful să ți-l strici?

Şi ți-au de-a valma-n ramuri,
Miile de guri!
N-alegeai, străini şi neamuri,
Şi pe plac cânta tot insul —
Clocotea de chiu cuprinsul
Veselei păduri.

— “Tu erai?” Mă-ntrebi ca prostul!
Vorba din bătrâni:
Eu la chef ca-n marte postul.
Vinu-l beam din coji de-alună,
Şi-azvârleam, de voie-bună
Cu căciula-n câini.

Ba, şi-n ciur le-adusei apa,
Ca să fiu în rost,
Lemne le-am tăiat cu sapa —
Şi, sărind pe-o buturugă,
Am venit la voi în fugă,
Să vă spun ce-a fost!

BLESTEMUL TRĂDĂRII

Cu sfărâmate catapulturi
Turnul muced stă-nclinat,
Iar în poartă surii vulturi
Frântă-și au de mult aripa,
Stând să cadă-n toată clipa
Peste pragul fulgerat.

Însă-n veci vor sta la poartă,
Că-i din cer blestem de veci.
Noaptea-nvie-o oaste moartă,
Și-i de coifuri valea plină —
Fă o cruce și te-nchină.
Călătorule, când treci.

Noaptea din ruini răsare
Tot castelul, precum fu.
Șanț și ziduri de-apărare,
Turnuri albe cresc deodată,
O cetate-nfricoșată
Unde-Agripa cuib avu.

Iar din văi un prinț se suie
Alb de arme, spre castel;
E tăcere-n cetățuie,
Dar stafiile pe coaste
Repezi vin, o-ntreagă oaste,
Toți ai prințului cu el.

Lupi ce cască largul gurii
Au pe coif, și parc-au strâns
Toate fiarele pădurii.
Sunt de-acei ce-au stat în cale,
Varro tu, oștirii tale
Și-au făcut pe-August de-a plâns.

Când ajunge la cetate
Albul prinț al celor morți
De trei ori cu pumnul bate
Repede-n arama porții
Scări aduc în grabă morții,
Cu berbecii bat în porți.

Și-auzind cum vin barbarii,
Ușa tainiții-o deschid
Și tresar legionarii;
Ei din bărbi, din păr, cu mâna
Iuți își scutură țărâna,
Ies, aleargă, sar pe zid.

Sub un râu de creste roșii
Albe coifuri strălucesc,
Și-n amestec furioșii
Respingând pe cei de-afară
Cad și mor, se nalță iară,
Rane fac și le primesc.

Zăngăt însă n-are-arama
Când se bate scut de scut,
Tuba nu-și cunoaște gama:

Fără zuzăt lancea zboară,
Iar al spăzii-oțel doboară
Cald și strălucind, dar mut.

Pe deasupra lor cu spaimă
Luna se ascunde-n nor,
Glas de bufnițe se-ngaimă
Și, cu aripi speriete,
Lilieci zburând în cete
Se izbesc de coiful lor.

“De-ați avea voi pace-odată,
Voi ce vă luptați mereu!
Pacea însă nu vi-i dată,
Ca să știți în veșnicie
Dreapta Domnului mânie
Și că-i unul Dumnezeu!

Cei trădați, ei dorm în pace!
Vouă-al morții dătător
Partea asta nu vi-o face!
Voi când ați văzut pe-o seamă
Că pe Crist cel mort îl cheamă
Martor al jurării lor.

În nedreapta voastră ură
“Vrând să-i pierdeți, ați făcut
Cu barbarii-o legătură.
Și-au venit pe-ascuns barbarii
Și-au pierit legionarii
Câți pe Crist l-au cunoscut.

Noapte-a a fost. Pe zid creștinii
Se luptau pentru-mpărat:
Voi îns-ați deschis, hainii,
Toate porțile cetății —
Dreapta cumpăn-a Dreptății
Iat-acum s-a răzbunat.

Cei trădați, ei în morminte
Dorm în pace. Însă voi
Vă luptați și-acu-nainte
Cu oștirile chemate
Și de-a pururi vă veți bate
Până-n ziua cea de-apoi.”

Astfel parcă-ntruna plânge
Turnul obosit și el
De-a vedea tot morți și sânge.
Căci de veacuri vede-ntruna
Noaptea cum aduc furtuna
Morții-aceștia din castel.

Iar când ziua se revarsă,
Pier și ziduri și cohorti,
Ruinată-n deal și arsă
Stă cetatea tristă-n soare —
Dar în noaptea următoare
Vin din nou aceiași morți.

PE MUNTE

Fugiți cu turma repede spre văi!
Pe culme-aleargă duhul răzbunării
Grozavul vânt se zbate-n largul zării
Și norii-mbracă haină de văpăi.

Sosește-acum! cu ochiul cât cuprinzi
Furtuna-n sârg scoboară-n jos pe coaste,
Și-n urma ei se-ntinde neagra oaste
Și urlă-n cor: — “Tu fulgere, s-aprinzi,

Tu nor, să-ntuneci; vânte, tu să-mprăștii!
Un brad se face țândări, cel mai nalt:
Și prins de vârf, au smuls pe celălalt
Purtându-l roată-n largul chip al prăștii.

Pe sus se-ntinde-amestecul nespus,
Și Duh în Duh prin aer se frământă,
Iar grindina-n văzduh cumplit își cântă
Cântarea ei de-oțel, căzând de sus,

Pe codrul larg ce-n urlete se-ndoaie,
Și sare iar la loc apoi mugind.
Deodată stă. Și iată-l, răpăind
Potop din cer turnatul râu de ploaie.

Se rupe cerul, cade-acum! S-a rupt.
Sporite neguri hrană dau pieririi,

De-a valma geme-ntreg cuprinsul firii,
Și nu mai știi ce-i sus și dedesubt.

Acum nici Dumnezeu nimic nu poate.
Degeaba-ntind ei mâinile și cer —
În negrul iad, și unul până-n cer,
Vârteju-i domn, el singur domn a toate.

**CÂNTECE DE VITEJIE
(1904)**

CÂNTEC

Ți-ai mânat prin veacuri turmele pe plai,
Din stejarul Romei tu mlădiță ruptă,
Și-ți cântai amarul din caval și nai.
Dar cumplit tu fost-ai când te-au dus în luptă
Ștefan și Mihai.

Când ți-or pune piedici dușmanii să cazi
Spada ta să fie și de-acum, române,
Fulger care-aprinde, vânt ce rupe brazi,
Și te-ncrede-a pururi că vei fi și mâine
Tare cum ești azi!

Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Câți vorbim o limbă și purtăm un nume,
Toți s-avem o țintă și un singur dor —
Mândru să se naște peste toate-n lume
Steagul tricolor!

IMNUL STUDENȚILOR

Cântăm libertatea și numele sfânt
Al țării străvechi și-al acestui pământ!
Iubirii de neam, ce de-a pururi ne-a fost

O pavăză-n lupte și-n pace-adăpost
Cântămu-i supremul ei cântec.

Cu vesele glasuri de tinere firi,
Cuprinși de-amintirea străbunei măririi,
Spre soare ni-e gândul și mergem spre el,
Lumina ni-e țintă și binele țel —
Trăiască-ne țara și neamul!

Cu dreapta-nălțată spre Tatăl de sus
Jurat-am tot ce strămoșii ne-au spus:
Unire-ntre frați, și pe Domn să-l iubim
Și-altarul de jertf-al națiunii să fim
Și sufletul neamului nostru.

Iar dacă protivnicii numelui tău
Cu oști ar veni ca să-ți facă vrun rău,
Ridică-te mândră și nu te-ngrija,
Căci inima noastră e inima ta;
Tu-ncrede-te-n fiii tăi, mamă.

Iar dac-ar pieri de pe-ntregul pământ
Iubirea de neam și-al credinței avânt:
Azilul lor vecinic găsindu-l în noi
Le-am crește, ca iar să le dăm înapoi
Mai tari și mai trainice lumii.

CÂNTEC OSTĂȘESC

Caii sar și frâu-și mușcă
Jos prin văi e fum de pușcă,
Corbi s-arată croncănind.

Stau de-atac dușmanii gata —
Uite-o-n zbor întunecata
Moarte-acum spre noi venind!

Știm cu toții ce ne-așteaptă!
Sus spre Domnul mâna dreaptă
Ridicați-o dar, jurând!
Pentru sfânta noastră lege,
Pentru neam și pentru rege
Toți c-o inimă și-un gând!

Nu mi te mârșni, copile,
Cine are-n luptă zile
Nu s-atinge plumb de el.
Ori aici, ori dealtădată,
Moartea nouă tot ni-e dată
Fiecăruia-ntr-un fel.

Glas de trâmbiță răsună
Și coloanele s-adună
Fiți cu inimă, copii!
Nu e rece glas de-aramă,
Ci e jalnic plâns de mamă,
Plânsul sfintei României!

Tu ne vezi din cer, Părinte,
Fie-ți și de noi aminte
Că suntem și noi ai Tăi!
Fie-i blestemat mormântul
Cui își calcă jurământul.
Și-am jurat pe cer, flăcăi!

Lasă tobele să bată!
Căpitane, du-ne-odată
Unde-i foc și unde-i fum.
Steagu-n vânt! Trăiască țara!
Vesel sune-acum fanfara,
Dumnezeu cu noi de-acum!

DOROBANȚUL

Strecurați prin plumbi și săbii, dorobanții drum deschid.

Inimoși s-azvârl prin șanțuri și de-a valma sar pe zid.

Și era prin șanț pierire și văzduhul tremura,
Iar dincolo, prin redută, moartea cea de veci era.

Tropot de picioare multe, fum și abur ca-ntr-un iad,
Vuiet cum îl fac prin baltă cei ce-alunecă și cad.

Dar roiau mereu flăcării răsăriți ca din pământ,
Valuri ce-necau reduta, scufundându-se-n mormânt.

Unul singur în roirea de viteji, un dorobanț,
Zăbăvea trudit pe-o scară, răsărit și el din șanț.

Cei sosiți, cu scări, în juru-i își făceau în grabă rost
Și treceau, urmându-i alții, iar el tot pe unde-a fost.

Apucase strâns cu dreapta parapetul, ca-n asalt,
Dar era prea slab, pesemne, zidul lunecos și nalt.

Iat-un căpitan, din urmă, aducând în foc pe-ai lui
Dă de el. — “Cu sârg, băiete! Ce-ntârzii de nu te sui?”

El abia-și întoarce capul. — “N-am putere să mă urc.
Mă trudesc cu stânga numai! Bată-l Dumnezeu de turc!”

— “Ții la sân, se vede, dreapta! Pune dreapta! N-o
ține.”

— “Cum n-aș pune-o, și-i sub scară! Uite-o, stai să
calci pe ea.”

Ajutându-i căpitanul, el se nalță-ncet, încet,
Dă un chiot și se nalță, răsărind pe parapet.

Vede jos încăierarea luptătorilor voinici,
Un amestec orb ca-n cuibul răscolitelor furnici.

El înalță-n vânt chipiul, strig-un nume drag și sfânt
Și-apoi sare de pe ziduri, în redută și-n mormânt.

Ea era pământ al nostru, smuls din sufletul turcesc,
Și voia și el să moară pe pământul românesc!

DUNĂREA ȘI OLTUL

Dunărea vorbea cu Oltul:
— “Tu, copile drag al meu,
Zbuciumat tu vii la vale
Tulbure mereu —
Plouă mult la voi la munte,
Sate și câmpii de-neci,

Ori ți-e firea ta de-a rupe
Maluri pe-unde treci?”

— “Rup și maluri câteodată
Și fac holdele de pier,
Iar când plouă mult la munte
Cap de om eu cer.
Dar nu-i asta, maică sfântă,
Nu de asta-s tulburat,
Ci de câte văd mi-e milă,
Maică, și-i păcat!

Tu, pe unde-alergi prin lume,
Vezi și țări și munți frumoși,
Neamuri ce-și vorbesc ferice
Graiul din strămoși.
Toate laudă pe Domnul,
Liber-a trăi cum vor,
Vesele fiind de viața
Și de soarta lor.

Vezi și-aici poporul nostru
Cel din veac adus pe-aici,
Sprintene și mândre fete
Și flăcăi voinici.
Și ți-e dragă țara asta
De români, căci te iubesc —
Dar tu nu cunoști de-a-ntregul
Neamul românesc!

Eu de unde vin, mahnitul,
Furios spre șes scobor,

Căci de unde vin, e spaimă.
Groază și fior.
Tot români sunt și pe-acolo,
Neam din veac pe-aici adus,
Dar pe gâtul lor și astăzi
Jugul este pus.

Ei n-au voie să-și vorbească
Graiul strămoșesc ce-l au,
Iar în coasta lor de-a pururi
Sulițele stau.
Sfânta libertate este
Nume gol pe-al lor pământ:
Cei nedrepti sunt cei puternici,
Singuri au cuvânt!

Ah, de mila lor eu, maică.
Vin așa de tulburat,
Și de ciudă pe dușmanii
Cei ce l-au călcat.
Iar de-nec și mal și oameni,
Nu mai știu ce fac nici eu
Că mă simt de-atâta jale
Tulbure mereu!”

PENTRU LIBERTATE

Plângem, da, că prea ne doare!
Nu pe noi! Crescuți în chin
Ne-amintim de-un timp cu soare
Și-l cunoaștem cel puțin!

Plângem pe copii, sărmanii,
Că-ntr-al temniții mormânt
Își încep în noapte anii,
Neștiind ce-i soare sfânt.
Plângem, dar, și strâns ne strângem
Lâng-olaltă, câți suntem,
Dar să știți că nu ne plângem
Ca nebunii cari se tem.

Robi, meniți prin jocul sortii,
Noi ai chinului am fost,
Însă nu, și nu, ai morții!
Nu cătăm noi adăpost
Nici în milă, nici în rugă;
Asta cear-o de la voi
Cel ursit să fie slugă —
Dar n-o cereți de la noi!
Vom răbda, privind în fața
Orișicui, și-a orice chin,
Că noi știm că-i multă viață
Și în noi și-n cei ce vin.

Blestemați pieri-vor regii
Cari s-abat din drumul drept —
Ne-ați adus stricarea legii
Și ne stați cu mâna-n piept.
O, și-n loc s-aveți rușine,
Vă mândriți cu ce-ați adus:
Dar puterea, știți voi bine,
Nu vi-a dat-o Cel-de-sus,
Nici Eternul Domn! Vi-e dată

De-un vremelnic din Infern!
Deci vi-e binecuvântată
Și la voi va fi-n etern!

Lumile-au văzut mirate
Cât de mult iubirăți voi
Șuierul de bici ce bate
Făr-de milă oameni goi!
Dar și pentru noi rămâne
Timp — ah, cine poate ști!
Șuierul acesta mâine
Cânt al lui Tirteu va fi!
Iar din lanțul ce-azi ne strânge
Pot să iasă spăzi, și pot
Spăzile să vadă sânge,
Nu de-al nostru însă tot!

Și sfârșitul tău veni-va
Azi ori mâine, ori mai apoi!
Și-o să poți tu sta-mpotriva
Poate-a celor mai vro doi,
Dar mai tari prin răzbunare
Și prin ura lor turbați?
O să fii destul de tare,
Tot potopul să-l abați?
Eu nu chem această vreme,
Dar tiranul braț al tău
Face totul ca s-o cheme,
Rău îngrămădind pe rău.

CÂNTECUL CEL VECHI AL OLTULUI

— “Vine, tată, Oltul mare;
Malul stâng de-abia-l zăresc.”
— “Las’ să vie Oltul mare,
Că, români de când trăiesc,
Oltul tot la piept ne are
Și-i al nostru și ne știe
Și nu bate cu mânie
Malul cel basarăbesc.
Vine mare, las’ să vie
Că ni-e sol dumnezeiesc.”

— “Vine, tată, Oltul mare,
Brazi trăsniți rostogolind.”
— “Las’ să vie Oltul mare,
Căci tătarii-ncoace tind,
Dar li-e Oltul în cărare
Și n-au inimă să-l treacă
Și sperieți se-ntorc și pleacă,
Cu noi horă nu se prind.
Las’ să vie, că-i îneacă,
Neamul nostru mântuind.”

— “Vine, tată, Oltul mare,
Și cu sânge-amestecat.”
— “Las’ să vie Oltul mare,
Că mulțimi de oști tătare
El pe mal a apucat.
Lifte poartă, lifte duce,
Lifte, bată-i sfânta cruce;
Oltul capul le-a mâncat!
Las’ să vie să-i apuce
Că ni-e scut de Domnul dat.”

SCUT ȘI ARMĂ

Domnul sfânt să ne iubească,
Și-al său Duh ocrotitor
Plin de pace să plutească
Peste Țara Românească
Și-al românilor popor!

Noi prin vremi ce ne-ncercară
Altă *armă* n-am avut
Numai dragostea de țară
Ce strămoșii ne-o lăsară,
Și pe Sfântul Domn de *scut*.

Dar ne-a fost destul atâta!
Fruntea sus, voi frați ai mei!
Astfel Cerul hotărât-a
Să se nalțe amărâta
Țară, prin puterea ei!

Mai fățiș, mai fără veste
Ne-ați lovit, dușmani de voi!
Dar ce-a fost, a fost poveste!
Dragostea de țară este
Și mai tare-acum în noi.

Și de cine ne-o fi teamă?
Mult a fost, să vă răbdăm,
Nebăgați de voi în seamă —
Astăzi știți voi cum ne cheamă,
Dacă nu, să vă-nvățăm!

Numai Domnul ne iubească
Și-al său Duh ocrotitor
Plin de pace să plutească
Peste Țara Românească
Și-al românilor popor!

OLTENII LUI TUDOR

Vine-un chiot dinspre munte,
Vine freamăt din păduri —
Tudor domnul vine-n frunte,
Cu mulțimea de panduri!
Iar din Jiu, din apă sfântă,
Iese cântec vitejesc,
Și cu glas de surle cântă
Tot poporul românesc.

Las' să-i sune surle-n țară,
Să-și adune-olteni destui,
Țara s-o vedem noi iară
Veselă pe urma lui —
Mândra patrie română
Nu sub braț de oameni slabi,
Ci voinică și stăpână
Cum a fost sub Basarabi.

Zboară corbi pe sus, băiete,
Cârduri negre se-nvârtesc,
Și se zbat de-atâta sete
Și de foame se izbesc:
N-au s-aștepte-oltenii rugă

Să le dea de hrană-n văi —
Oh, ciocoi, te-ajung în fugă
Toți răzbnătorii tăi!

Cine vrea părtaș să fie
Dreptului pe-acest pământ
După Tudorin să vie!
Că-i trimis de Domnul sfânt
Să ne scape-acum odată
De ciocoi, căci Dumnezeu
Însuși s-a pornit să-i bată,
Cum ne bat și ei mereu.

Ridicați, români, Dreptății
Steag cu sfântul George-acum!
Sfintei Legi și Libertății
Faceți-i odată drum!
Cine nu-i cu voi, să știe
Că izbit va fi de voi,
De cei strașnici în mânie
Și din leagăn de eroi.

Domnul Tudor să trăiască!
Sus cu toții, pui de lei,
Pentru țara românească,
Pentru drepturile ei!
A-mbrăcat cămașa morții
Domnul Tudor, ca Hristos,
Dar schimba-va pasul sorții,
Va trânti tiranii jos!

SĂRINDAR

Iar Matei în baltă stete
Până-n zori, în stuf ascuns,
Frigul nopții l-a pătruns
Și prin suflet spaimă-i dete
Că pierirea l-a ajuns.

— “Dumnezeule-al puterii,
Vezi-mă-n ce stare sânt!
Fă, să scap de-acest mormânt,
Depărtându-mi ianicerii,
Și mă leg cu jurământ

Că scurgând această baltă,
Chiar pe locul unde zac
Mănăstire am să fac,
Mândră, veselă și naltă,
Și cu aur am s-o-mbrac.”

Turcii însă-l căutară
Și-altă zi, și nencetat,
Iar Matei în stuf a stat
Și-altă noapte, mai amară,
Mort de foame și-nsetat.

— “Dat-ai prin Hristos, Părinte,
Cele nouă fericiri!
Scapă-mă de prigoniri
Și-ți voi ridica, preasfinte,
Tot pe-atâtea mănăstiri!”

Ruga nu i-a fost primită
Nici acum, și-a stat Matei
Ocolit de agarei
Înc-o noapte-așa cumplită,
Și plângea, gândind la ei:

— “Vai, Părinte-al îndurării,
Depărtează-acest pahar,
Și scăpând dintr-un amar,
Mănăstiri voi face țării
Câte slujbe-n sărindar.”

Și-apoi fu, că tot plecară
Nechemații venetici.
Iar Matei a strâns voinici
Și-a gonit pe turci din țară
Și-a-ngropat și mulți aici.

Iar pe locul unde-n baltă
El ascuns trei nopti a stat
Sfânt locaș a ridicat
Pe colin-acum înaltă,
După cum s-a și jurat.

Și-apucat-a să clădească
Alte nouă, rând pe rând,
Și i-a dat Dumnezeu gând
Într-o zi să le sfințească,
Toate-același hram având.

Iar în urmă ridicat-a
Un altar după altar,

Domnului cel sfânt ca dar —
Cel din urmă dându-l gata,
I-a pus nume Sărindar.

ZECE MAI

În ziua cea sfântă și mare
La zece-ale lunii lui mai
Se vede-o ciudat-arătare
Pe-un deal de la Plevna, pe-un plai!

Când zorile-ncep să s-arete
Acolo-n tăcutele văi,
Din groapă ies moartele cete,
De-a pururi jeliții flăcăi.

Ei vin de prin locuri pe care
Ca vechile răni le cunoști,
Pe unde-au stat șanțuri odată,
Redute și taberi și oști.

Striviți și cu mâinile rupte
Și galbeni ca-n jalnicul loc
În ziua sălbaticiei lupte
Când bieții plecaseră-n foc.

Fac roată, și-o rugă murmură
Iar Valter și Șonțu și toți
Mai-marii ce-n frunte căzură
Stau jalnici acolo-ntre soți.

Și stau cum stă omul ce-ascultă
Și nici o mișcare nu fac;
Așteaptă cu grijă și spaimă
Un semn de departe și tac.

Deodată ei capul ridică,
Dau chiot și-n zare privesc
Spre țara din care ieșiră,
Spre scumpul pământ românesc —

Și-ascultă, căci tunul azi cântă
Depart-e-n iubitul pământ,
Puternic ca-n ziua luptării,
Dar alt fel de cântec, mai sfânt.

Vi-e teamă că n-o să mai cânte,
Că moartea vă fuse-n zadar —
Dar țara trăiește! Iar tunul
Ce limpede-o spune și rar.

Și-ascultă... iar țara-i departe,
Sunt dealuri la mijloc și văi,
Și râul cel mare-i departe
De mame pe bieții flăcăi.

Și moartea cea vecinică-nchise
Pe urmă-le tristele-i porți;
Dar moartea lor viață ne dete:
Ferice de-asemena morți!

Iar ce-or fi șoptind ei pe vremea
Ce-ascultă cântarea de tun

Eu nu știu, căci nimeni nu poate
Pe morți să-i audă ce spun.

Dar cred că se roagă, sărmanii:
— “Noi liberi pe voi v-am făcut
Iar Tatăl din cer să vă aibă
De-a pururi sub sfântul său scut!”

PE DRUMUL PLEVNEI

Iar pe drumul care duce
de la Dunăre spre munte
Trec românii zi și noapte
către Plevna, merg și vin.
Vesele batalioane
cu maiorii lor în frunte,
Șir de care cu provizii
schilăviți în haine crunte —
Scârțâit și chiu și tropot
pe-acel drum de oameni plin.

Într-acest pेत्रiț amestec,
scoborând pe dealuri, iată
Pe-un răzor s-oprise-n cale
o bătrână și gemea,
Cu desagii goi pe umeri,
semn de-o cale-ndelungată.
Iar din văi, urcând alene
se vedea venind o ceată
De drumeți din țara noastră
și s-opriră lângă ea.

— “Bună calea”, zise unul,
— “Inima vă fie bună,
Oameni buni! Dar unde mergeți?”
— “De ne-ajută Dumnezeu,
Noi, la Plevna, maică dragă”.
— “Tot la Plevna! Cum ne-adună!
Eu de-acolo viu. Băiatul
mi-e-n război acu de-o lună,
Și m-am dus să-mi văd băiatul
că-i la Plevna și-i al meu”.

Repede-mprejur se strânse
ca prin farmec toată ceata
Ca să-ntrebe cum e Plevna?
cum stau turcii-nchiși în ea?
Ce mai zice Carol-vodă,
când o fi războiul gata?
Și-mbătută de potopul
întrebărilor ea, biata,
Își ștergea cu palma ochii
și plângând le tot spunea.

Dar în urmă, ei de grija
noptii, ca să nu-i apuce:
— “Să rămâi în pace, maică,
să te vadă Domnul sfânt”.
Și grăbiți se ridicară
toți de jos, făcându-și cruce.
Ea, cu ochii plini de plânset,
privea gloata cum se duce,
Și-un pustiu simți-mprejur-i
și-ntuneric pe pământ.

Stete-așa, mereu privindu-i
și deodată-n fuga mare
Ea porni la deal, cu strigăt
să s-oprească ceata-n loc.
Când ajunse-abia trăgându-și
puținica răsuflare:
— “Dragi creștini, voi unde mergeți?
aveți milă și-ndurare,
Eu mă-ntorc cu voi acolo
la băiatul meu, în foc!”

— “Dar ai fost! La Plevna, maică,
toate-acum îți sunt știute,
Ți-ai văzut și tu băiatul,
ce mai vrei să vezi acum?
Să te-ntorci, în sat acasă;
ia-ți toiagul tău și du-te.
Noi suntem cu toții tineri
zor avem și mergem iute,
Tu ești slabă și puțină
și e mult de mers pe drum”.

Ea-și întinse-atunci cu gemet
măinile, strigând cu jale:
— “Nu mă bateți cu nevrerea,
că vă bate Dumnezeu!
Voi fugi cu voi alături,
și de voi muri pe cale,
Tot atât! M-oi ști aproape
de băiat! În sat, acasă
E pustiu, că n-am pe nimeni!
Orice-o fi, mă duc și eu!”

MORTUL DE LA PUTNA

Iar la Putna-n mânăstire,
Noaptea, din tăcut mormânt,
Iese-n plină strălucire
Ștefan cel viteaz și sfânt.
Lespedea ce-au pus-o popii
Peste groapă,-ncet se dă
Îndărăt și-n fundul gropii
Ștefan plin de pace stă.
Dar se nalță-ncet eroul
Deșteptat din lungu-i somn,
Luminat e-ntreg cavoul
Și sumeț viteazul domn.

Albu-i coif străluce-n lună
Iar pe zale-i joacă zări
De lumini ce se-mpreună
Ca-ntr-un basm cu arătări.
Lunga suliță și-o poartă
Răsucind-o-n mândru chip —
Eu credeam că-i umbră moartă
Ce se mișcă pe nisip,
Dar e viu! Acum ridică
Ochii săi, parc-ar lăsa
Peste-o oaste inimică
Toată vrăjmășia sa.

Apoi stă plecat și-ascultă;
Poate-aude spre Hotin
Vuiet și-alergare multă
De poloni și turci ce vin,
Poate-aude oști tătare

Și năvală peste Prut,
Ori sosind din depărtare
Peste munte i-a trecut
Regele Matei! Voi cete
De cazaci și de săcui,
Dumnezeu acum vă dete
Gata iar pe mâna lui!

Sună zornăit de zale,
Strigăt mare de război,
Ard Moldova noastră-n cale
Câți dușmani și vechi și noi.
Ștefan tremură-n mânie.
Iese din tăcutul schit —
Luna-n ceruri, argintie,
Cu nori negri s-a-nvelit,
Și cumplit din bucium sună
Ștefan vodă; ca un nor
Ies oșteni și iuți s-adună
Roată lângă domnul lor.

Iat-o, oastea lui voinică,
Toți cei buni și tari ai săi!
Ștefan spada și-o ridică
Și pornește-n sârg spre văi,
Luna tot mai mult s-ascunde,
Tot mai negri nori plutesc
Și din văi grozav răspunde
Buciumul moldovenesc.
Se tot duce, duce-n noapte
Zgomotul în jos spre Prut,
Mai lăsând în urmă șoapte
Din furtuna ce-a trecut.

E pustiu la mânăstire,
Gol mormântul cel deschis!
Toate-au fost o nălucire,
Toate repezi ca-ntr-un vis.
Nu ştiu bine-n care parte,
Ştefane, te-ai dus cu oşti,
Ştiu că tu te-ai dus departe,
Şi duşmanii ți-i cunoşti!
Bate-i, Ştefane, părinte,
Spulberă-i de pe pământ:
Chiar şi mort învaţă-i minte,
Cine eşti şi-ai tăi ce sânt.

STEMA ȚĂRII

Ca un zimbru-ntărâtat
Când a prins pământu-n coarne,
Tot ce-n drumul lui a stat
Gata să răstoarne —
Ca un zimbru-ntărâtat
Moldovenii s-au luptat
Cu potop de litve.

Ca un leu sfâşietor
Când cuprins de-arcaşi se vede,
Prin mulţimea de popor
Trăsnet se repede —
Ca un leu sfâşietor
Sar-oltenii-n munţii lor
Într-un iad de latini.

Iar muntenii ce-au avut
Cuib pe apa Dâmboviții,
Ca vulturu-n munți crescut
 Apărând răpiții
Pui ai săi — făcut-au scut
Țării lor și-au abătut
 Negrul nor de hoarde.

“Zimbru și vultur și leu
Fui când mi-a călcat păgânul
Patria și dreptul meu”.
 Și va fi românul
Și de-acum român mereu,
Zimbru și vultur și leu
 Și viteazul lumii.

FRAGMENT EPIC

Iar pe lumea cealaltă scoborând acum flăcăii
Cei căzuți la Vid pe dealuri și pe șesuri la Vidin,
Câți sosesc pe rând în stoluri, adunați în gura văii
Stau s-aștepte alte gloate câte se vedeau că vin.
Unii șterg de iarba udă câte-o sabie-ncruntată,
Din pulpana hainei alții sângele dușman îl storc,
Și se laudă cu toții și vorbesc cu toții-odată
Precum fac biruitorii din războaie când se-ntorc.

Când văzur-această gloată, toți acei ce-ndușmăniță
Pe români de-a lungul vremii, plini de spaim-au tresărit
Resfirându-se prin noapte, precum fumul se resfiră,
Și din margini mai spre margini se topeau neconținut.

Cu genunchii plini de tremur și cu gheața morții-n gură,
Morți erau de-a doua oară, ca-ntr-al Orcului noian
Luptătorii din Mikene când îngălbeniți văzură
Strălucind prin noapte coiful comandantului troian.

Dar ai noștri morți de veacuri, câți periră prin războaie,
Apărând a lor credință și pământul românesc,
Stau cu ochii țintă-n noapte și-al lor mijloc îl îndoie
Ca s-apropie privirea de minunea ce-o zăresc:
Văd români, și-aud cuvinte românești! De-ai lor cu toții!
Umilit venea, iar astăzi ce trufaș acest popor —
Și-ndrăznind dintâi o seamă, vin sfioși să-și vadă soții,
Tot mai mulți, cu toții-n urmă s-au pornit din noaptea
lor.

Și precum în neastâmpăr păsări grabnice cu zborul
Se tot strâng de pretutindeni toamna ca să plece stol,
Astfel s-adunau românii și sporea mereu poporul
Celor morți umplând de vuiet câmpul meu nainte gol.
S-a mișcat acum de-a valma toată lumea-n locuința
Umbrelor, sunând ca marea și-ntr-un zbucium nentre-
rupt,
Iar de-atâta nor de duhuri ce-și vădea prin glas ființa
Se părea că-i românească toată lumea dedesubt.

Străbătând genuni cu mersul, nesfârșită li-e venirea,
Ca potopul de puternici și nebiruiți ca el —
Câți pieiră făr' de urmă copleșiți de năvălirea
Asiei, și-arcași cu glugă din câmpiile lui Gel.
Câți au înroșit cu sânge râuri mari și-ascunse plaiuri.
Când prin văile bulgare Ioniț-avea locaș

Și frumosul grai al nostru printre bâlbâite graiuri
Și-l păstrau, murind sub steagul ducilor de Făgăraș.
Iată-i înșiși vin în frunte cei ce-au cârmuit norodul,
Principii din munți și banii cu viteze fiare-n scut,
Și cu Negru-vod-alături vine Dragoș voievodul,
Unul fost la Olt de pază, celălalt străjer la Prut.
Și-Alexandru-al cărui nume și-astăzi codrii-l mai îngână
Tânăr și părând ca Hector cel cu coif fluturător,
Când cu sulița-i grozavă, falnic răsucind-o-n mână,
Sare-n mândru-i car și umple câmpii Troiei de omor.

Trăsnete-al mâniei noastre, Mircea, tu iuțește-ți pașii,
Adă-ți gloatele ce-n clipa bine-potrivitei vremi
Prins-au fulgerul cu palma! Braț, ce pustiind vrăjmașii,
Dunărea ca soț de luptă, munții te-ai trudit să-i chemi.
Ce vei fi gândit tu, Mircea, când vedeai pornit cum vine
Peste munți și peste ape, ca furtuna, Ilderim?
Vai, putem noi azi pricepe sufletul ce-a fost în tine,
Mai avem simțire-n inimi ca-ndeajuns să te slăvim?

Iar dincolo vine-n goană cel ce-n numărate zile
A clintit temeiul lumii și-a oprit și vremea-n loc,
Cel cu nume sfânt de-Arhanghel — cu-al tău nume, Mi-
haile,
Tot ca tine de puternic și cu sabie de foc.
Munții se retrag din cale-i, iar protivnica sa bardă
Intră-n fier ca-n lemnul putred, pui din oltenescul leu!
Foc de n-ar mai fi, și lege, ca nimic să nu mai ardă,
Foc ar naște iar pe lume ochii-acestui Prometeu.

Și cu el Fărcaș și Stoica, și-nvârtindu-și buzduganul

Doi Buzești, ducând și spaimă și-al pieririi-nghet cu ei!
Spuie Neajlovul, Sinane, câte oști pierdu sultanul,
Și Șelimberul să spuie cum ți-a fost, nebune-Andrei?
Amurat, ți-aduci aminte cum sosi grăbit odată
Și era să-ți spargă poarta ca să-ți intre-n Țarigrad?
Și ce cale-avea să facă! Dar s-a tânguit vrodată
Fulgerul că-i drum departe de la nor până la brad?

Iată-l însă cel din cuibul pus de-oștenii teutonici,
Ștefan, turnul de-apărare al românilor, venind
Suflet mândros și-n toată strălucirea câtă-n cronici
Scrisă e c-a fost pe vremea când el țara străjuind
A făcut din oase-un munte și-a-nhățat și regi de plete
Și, arând de ciudă câmpul, puse-n jug dușmanii lui —
Pe mănunchiul spăzii sale mâna lui tot caldă stete,
Căci el nu știuse-n viață cum s-anină spada-n cui.

El și-aici e-ntreg în arme și purcede-aprins pe cale,
Parc-a pururi vede-n față Racova și Podu-nalt,
Iar de vuietul mulțimii și de coifuri și de zale
Tremură, răzbit de spaimă, tot tărâmul celălalt.
El și-aici e vântul iernii, și dușmanii săi sunt pleava!
Urcă munți fără de plaiuri, trece Dunări fără pod —
Faceți loc! Sosesc ca râul luptătorii din Suceava,
Trec voinicii cei năpraznici ai lui Ștefan voievod!

Și Ion Cumplitul vodă, jalnic schilăvita strajă
A Moldovei, scut puternic al poporului de rând,
Și nenfricoșatul Țepeș, Petru Rareș a lui Majă
Vin cu toții de prin noapte, gloate-n urmă-le-aducând.
Și hatmani și capi de oaste — dați-mi voi acum o sută
De vieți, ca să am vreme să-i numesc aici pe toți!

Și tu, neam român, tu astăzi stai cu inima pierdută,
Făr' de zei te crezi pe lume și pustiu tu te socoți.

Iată-ți gloria de veacuri! Umbre mari din lumea moartă,

—
Ah, că n-am eu glas de tunet ca să pot să le rechem —
Ne avem și noi Olimpul, și pe-a veșniciei poartă
Am intrat și noi; și-ntr-însul zei fără de moarte-avem!
Ce-ți aluneci plini de jale ochii umezi pe ruine,
Neam al nostru, ca să judeci drumul schimbătoarei
sorti?

Soarele din noapte iese, din mormânt puterea vine:
Nașterea cea viitoare ne e-n lumea celor morți.

PE DEALUL PLEVNEI

E-n amurg. Pe deal bulgarul
Liniștit își mână carul.

Roțile nu știu că plânge
Dealul, pe-unde omul mână;
Nu știu boii, că-n țărână,
Pe-unde trec, e numai sânge.

Noaptea-ncet, încet scoboară,
Lilieci prin aer zboară.

Pe-unde-a fost cumplire-odată
Doarme-acum întreaga fire,
Peste-un iad de zvârcolire
Cade-o pace-ntunecată.

Numai luna e pe lanuri —
Dar mai sus, pe sub rădanuri,

Unde-a curs fierbinte plumbul,
Duhuri vin din vreme-n vreme,
Cât e noaptea-n dealuri geme
Și se zbugiumă porumbul.

OȘTIRILE LUI ALAH

Noaptea care-ncheie anul —
 Noaptea sfântă,
Când cetindu-și El-Coranul
Trist mahomedanii cântă
Pe răpușii prin bătăi —
Noaptea asta știe spune
 De-o minune
La Călugăreni prin văi,

Când e-n jumătate ruptă
 Noaptea-n cale,
Pe uitatul câmp de luptă
Se pornește-un glas de jale
Și-apoi multe, și-mprejur
Din păduri răsar o mie,
 Din câmpie
Plânge-un nesfârșit murmur.

Și murmurul crește-ntruna
 Și deodată,
Urlă-n zare ca furtuna,
Și prin zarea spintecată

De blesteme și de vânt
Ies spahii în șiruri dese,
Grabnic iese
Oastea-ntreagă din pământ.

Căci acum, prin lumea lată,
Ies să jure
Toți cari au pierit vrodată
Pe câmpiile ghiaure,
Și-așteptând un semn ceresc
Stau gătiți, potop să plece
Și să-nece
Tot pământul creștinesc.

Ei, cu genele-amorțite,
Nalță mâna,
Iar din bărbile-ncâlcite
Iuți își scutură țărâna
Și pe cai sărind grăbiți,
Învârtesc dușmanii crucii
Săbii lucii,
De năvală stând gătiți.

Furnicând din mii de locuri,
Plini de ură
Cu blesteme și batjocuri
Strigă toți ca dintr-o gură
Sfântul nume-al lui Isus,
Și turbate și-ndrăznețe
Mii de fețe
Alergând privesc în sus.

Iar acum, fiind o gloată,
 Numai una,
Osie-ntr-această roată
Se ridică Semiluna,
De pe steagul care-n vânt
Geme-o plângere-ntreruptă
 Și se luptă;
Iar ce geme e cuvânt.
Și-i a lui Alah cuvântul,
 Sfânt și mare!
Și tăcută ca mormântul
Și-mpietrit-acolo-n zare
Oastea-ntreagă stă pe loc.
Codri, dealuri, râu și luncă
 Toate-aruncă
Ochii-n sus, spre-un semn de foc.

Mii de guri atunci în vaier
 Umplu cerul:
Crucea e, o cruce-n aer!
Turcii toți, zvârlindu-și fierul,
Iuți se-ntorc ca-ntorși de vânt;
Noaptea râde luminată
 Și deodată
Intră totul în pământ.

GRAIUL NEAMULUI

“Fie-a voastră-ntreagă țară,
Și de cereți, vă mai dăm,
Numai dați-ne voi graiul

Neamului” — Și se sculară
Să ne vremuiască traiul
Câți dușmani aveam pe lume!
Graiul ni-l cereau anume,
Să-l lăsăm!

Dar nestrămutați strămoșii
Tot cu arma-n mâini au stat:
Au văzut și munți de oase,
Și de sânge râuri roșii,
Dar din țara lor nu-i scoase
Nici potop și nici furtună.
Graiul lor de voie bună
Nu l-au dat!

Astăzi stăm și noi la pândă,
Graiul vechi să-l apărăm;
Dar pe-ascuns dușmanii cată
Să ni-l fure, să ni-l vândă.
Dacă-n vreme tulburată
Nu ne-am dat noi graiul țării,
Azi, în ziua deșteptării,
Cum să-l dăm?

Repezi trec cu vifor anii,
Ispitind puterea ta,
Neam român! Cu ură mare
Vor căta mereu dușmanii
Graiului român pierzare;
Dar să piară ei cu toții:
Nu l-am dat, și nici nepoții
Nu-l vor da!

DE PROFUNDIS

Pe sub dealurile Plevnei
Doarme spaima și fiorul,
Soarele-și ascunde fața
Și-ngrozit se-ntoarce norul
Să se ducă-ntr-alte părți.
O, a fost acolo-n vale
Moarte și pierire-odată,
Iar amara ei cumplire
Scrisă vreme-ndelungată
Povesti-se-va prin cărți.

Umblă mai încet cu plugul,
Tu țăranule, cu grapa,
Poartă-te să dai țărâna
Mai deoparte-ncet cu sapa
Pe colnice cu porumb —
Poate unde scurmi pământul
Tu să vezi că iese sânge,
Plugul tău să dezvelească
Vrun voinic ce-n groapă plânge
Zbuciumat de spăzi și plumb.

Au venit din munți cu soare
Și din văi întunecate,
Au lăsat pustii acasă
Stâne și câmpii și sate
Și-au trecut grozavul râu.
Moarte! Tu aveai cu tine

Tot alaiul spaimei tale:
Spune tu, putut-ai, moarte,
Să oprești voinicii-n cale,
Să le pui mâniei frâu?

Pe sub dealuri pe la Plevna
Doarme spaima și fiorul —
Plin de grije și-n tăcere
Se strecoară călătorul
Prin pustiul loc de-omor.
Eu mă tem de-un semn, de-o șoaptă,
Căci din gropile tăcute
Vor ieși cei morți cu vuiet,
Sute-n luptă iar cu sute,
Repetând pierirea lor!

CAROL ROBERT

Stăpânul țării feudale
Râdea de Basarab, pe cale
Venind cu sutele de-arcași
 Turnați în zale,
Ce-i pentru-acești viteji ostași
O țară largă de trei pași?

— “Sărmanul vodă, cum îl cheamă,
O fi-n pământ acum de teamă!
Ce minte-o să-l învăț! Să-l fac
 Să ție seamă
Că eu sunt eu, și nu mă-mpac

C-un biet ca el, cioban sărac!

Uitat-a că-i născut să fie
Păstor de oi și slugă mie? —
De barbă însă am să-l scot
Din vizunie.
Ce câini îl apără? Socot
Să-l spânzur eu cu câini cu tot!
Curând, flăcăi! E plin paharul!
Auzi ce-mi scrie-acum tâlharul —
Dar cine crede el c-ar fi
Maghiarul?”
Și regele răsând s-opri
Și-aceste vorbe le citi:

“Mărite crai! Îți spui prin carte,
Că vecinic dinspre-a noastră parte
Vrem binele! Suntem cei foști
Și mai departe —
Și-acum tu uiți că ne cunoști
Și-alergi în strângere de oști!

Eu sunt mai slab. Zic eu de mine.
V-am dat hăraci, că se cuvine,
Pe plac eu multe v-am făcut
Să fie bine.
Voi Severinul l-ați bătut:
Vi-l las, măcar eu n-aș fi vrut!

Dar o rugare eu ți-aș face:
Să mi te-ntorci în bună pace,

Să te ferești, măria ta,
De drumu-ncoace.
Că mai pe-aproape de veți da
Nici unul viu nu veți scăpa!”

De hohote vuit-a malul;
S-a dat cu spaimă-n lături calul
Lui Robert. — “Tomo, fii stăpân
Că-ți pierzi Ardealul!
Nu-i prost românul că-i bătrân
E prost că-i minte de român!”

Și-așa râzând, în zi de vară,
Frumoasele lor oști intrară
Adânc prin munții românești,
Adânc spre țară.
O, nu ți-aduc vulturii vești,
Roberte,-n drum ca să te-oprești?

Căci iată, colo la strâmtoare,
S-aude-un corn de vânătoare
Și multe-apoi, chiuituri
Răsunătoare.
Se umple codru-ntreg de guri
Și ies românii din păduri.

Jucându-și coiful alb pe creste
Ei vin, și nu le prinzi de veste,
Năvalnic cad și iuți răsar
Ca din poveste.
Ei intră-n desetul maghiar
Și unde-ajung, îl lasă rar.

O, bieți maghiari, striviți în vale!
Ce mândri-ați mai venit pe cale,
Atâtea sute de arcași
 Turnați în zale!
Cum pier acum acești ostași
În țara largă de trei pași!

Și, fala lor uitând-o toată
Mureau zdrobiți, și ca să poată
Să-și scape capul, rupti și goi
 Fugeau în gloată.
O, și la ziua cea de-apoi
Vor râde-aceste văi de voi!

Tu-n gând bolboroseai o rugă
Și nu gândeai decât la fugă,
Și-n spate, rege, tu ți-ai pus
 Vestmânt de slugă —
Un gând nebun mi te-a adus
Și-acum te bate Cel-de-sus!

Venit-a Dumnezeu să certe
Mândria ta, Carol Roberte!
De nimeni n-ai voit s-asculți,
 Cel Sfânt te ierte!
Din pilda ta cunoaștem mulți
Că știu și regii-umbla desculți!

GOLIA TICĂLOSUL

La Cahul, pe câmpie, din marginea poienii
Se-ntinseră-n coloane de luptă moldovenii,

Și-aveau cu ei pe vodă, iubitul domn al lor,
Iar Golia, el plecat-a din faptul dimineții
Prin vale să-și reverse din lături călăreții
Ca vânturi iuți ce scurmă și-mpart cumplitul nor.

Iar când veni și vremea să urle-n zare tunul,
Mișcatu-s-au românii cu miile, ca unu:
O lamur-a Moldovei prin sutele de ani!
Dar Golia ticălosul alt gând avea cu soții,
Și-n sulii ridicându-și căciulele cu toții
Lăsând câmpia noastră trecură la dușmani.

O clipă stete vodă cu inima trăsnită.
Întors apoi, strigat-a spre oastea-nmărmurită,
Pe Golia arătându-l cu pumnii, cu-amândoi:
— “Oșteni ai țării mele! priviți-l cum se duce,
El vinde sfânta țară și vinde sfânta cruce,
Mă vinde, ticălosul, pe mine și pe voi!”

Cumplit se-ntoarse vodă cu-ntreaga sa mânie
Spre partea de-unde Golia venea cu dușmănie
Spre frații săi, în fruntea grozavilor spahii.
— “Să dați fără de milă, că-i inimă de fiară!
Să piară-acum pământul! Moldova-ne să piară,
Dar Golia-ntâi de toate să piar-acum, copiii!”

Și nu vedeau românii nici moartea cum le iese
În drum, și nici potopul de turci ce-i încinsese,
Vedeau numai pe Golia, pe scosul lor din minți.
Și neputând mai iute să-l stingă de pe lume
Rosteau cu glasul urei bicisnicul său nume

Prin gemete scrâșnite strivindu-i-l în dinți.

O, Golia, tu! pândit-ai așa de-amară vreme
Dar toate ale țării și plângeri și blesteme
Ajungă-te de-a pururi, și n-ai mai fi trăit!
Dar iată-le, pornite din sulii și din gură —
Smintiții tăi la Cahul câinește-aici căzură,
Căzuși și tu, mișele, tu cel ce i-ai smintit!
Călcau spahiii-n goană pe barba ta bătrână,
Iar pumnii-n loc de aur strângeau în ei țărână
Și-n gură-ți s-adunase și sânge și pământ,
Să-nece-n tine, Golio, mai repede suflarea!
Așa sfârșit să aibă în veci de veci trădarea,
Iar lupii fie-i preoți și gura lor mormânt!

Adânc în noaptea nopții și-n Iadul cel din urmă
În care-al iernii viscol suflarea nu și-o curmă
Nici când, stau prinși în gheață ai lumilor mișei:
Grozavă li-e durerea, și vecinică li-e truda —
De-a stânga țipă Cain, de-a dreapta urlă Iuda,
Iar tu, tu goale Golio, te vaietei între ei!

LA SMÂRDAN

— “Neam român, văzui odată
Oastea Domnului Mihai”
Zicea Dunărea-ntristată:
“Fulger îns-atunci erai,
Și-alergând prin cer furtuna
Cânta vorbe românești —

Astăzi stau și-ascult întruna
Și mă uit, și nu mai ești!”

Dar abia rosti cuvântul
Dunărea, vuind prin văi,
Și văzu gemând pământul
Și de cai și de flăcăi.
Zornet auzi prin zare,
Cum se-ncheagă stol cu stol
Și năprasnică răsare
Oastea domnului Carol.

Jalnic tu-ți doinești durerea
Dunăre, și iat-acum!
Din mormânt ieși puterea
Și-n zadar îi stai în drum.
Trec voinicii peste tine;
Mersul lor e zbor de fulg,
Și din mâinile străine
Stema libertății smulg.

Tresăriră iuți românii
Căci aminte și-au adus
Cât s-au străduit bătrânii
Steagul să ni-l ție sus,
Câte plângeri nentrupte
În mormânt or fi vărsat,
Că nepoții fug de lupte
Și că steagul e-nchinat.

Dunăre-ai văzut Smârdanul?
Spune tu, s-o spui și eu!

Și noi știm izbi dușmanul,
Și-n români e Dumnezeu!
Știm și noi găti cununa
Vitejiei ce-o doinești,
Și când urlă-n cer furtuna
Cântă vorbe românești!

La Smârdan — așa vru Domnul —
Morții dintr-această zi
Vor avea cu spaime somnul
Și-aiurind se vor trezi
Apărându-se cu mâna
Ca de-un tăinuit dușman,
Vor mușca gemând țărâna
Ca și-n luptă la Smârdan.

Că-ntr-această zi cumplită
N-avu mila nici un rost,
Și mânia răzvrătită
Lege tuturor ne-a fost.
Astfel că văzând pierirea
Însuși Dumnezeu de sus
Galben întorcând privirea
Mâna peste ochi și-a pus.

La Smârdan pe unde drumul
Da de-a dreptul spre vrăjmași,
Risipeai cu mâna fumul
Ca să vezi la patru pași.
Și-ntr-un iad fără de nume
Unde-ai noștri iuți pătrund
Nu era nici cer nici lume,
Numai noapte fără fund.

Și-ntr-acei noian de ceață
Dorobanții dând de-un râu,
Au trecut prin sloi de gheață
Și prin apă până-n brâu.
Râu de apă — Prut să fie —
Cum era să-i ție-n loc,
Dacă n-a putut să-i ție
Din redute-un râu de foc!
La Smârdan de-un gând cu toții
Fost-am braț pustiitor,
Și murind au dat nepoții
Mâna cu strămoșii lor.
N-ai avut mai buni tu, bane,
La Călugăreni în văi;
Iar la Racova, Ștefane,
Nu-ți erau mai buni ai tăi.

De-o veni din nou vrodată
Vuiet peste-al tău pământ,
Țară dragă și-ncercată,
Vom ruga pe Domnul sfânt
Nu-ntr-alt chip să ne ajute
Ca să-nfrângem pe dușman.
Decât dându-ne virtute
De flăcăi ca la Smârdan.

CÂNTEC

Țară-avem și noi sub soare,
Și-o râvnesc dușmani destui,
Dar prin vremi asupritoare

N-am lăsat-o nimănu.
E bogată, zici! vezi bine,
E bogată, căci în ea
Multe inimi sunt, străine,
Și-i frumoasă, că-i a mea.
Dacă-i mică, nu-i de-ocară,
Căci viteji în ea mai sânt,
Și-apoi și la noi în țară
Crește fierul din pământ:
Când voim, îl știm culege,
Știm cum să izbim cu el
Când dușmani lipsiți de lege
Vin spre noi cu gând mișel.

Steag avem și noi, străine,
Și-l iubim cu jurământ.
Ziua răului când vine,
Ce frumos se zbate-n vânt!
E frumos și steagul vostru,
Dar pe-al nostru de-l privesc
Tot mai mândru este-al nostru,
Și mai sfânt, că-i românesc.
Rupt de-asprimile furtunii
Răscolite de dușmani
L-au purtat cinstit străbunii
Prin atât amar de ani.
De ne cheamă azi la moarte,
Veseli mergem la război:
Să dea Domnul să ni-l poarte
Și nepoții tot ca noi!

Știm și noi o lege sfântă,
Și de-un veac de ani acum

Stăm cu ochii tot spre țintă,
Mergem tot pe-același drum.
Pentru sfânta lege-a crucii,
Pentru limba ce-o vorbim:
Ce de-oțel pe săbii lucii
Pus-am noi de când trăim!
Știe Dumnezeu de-i bine
Ori de facem vrun păcat —
Dar noi știm c-așa e bine
Să ținem ce-am apucat.
Pentru lege, pentru limbă,
Noi cu gura prindem foc:
Numai vântul se tot schimbă,
Însă munții stau pe loc.

Sunt și neamuri mai cu nume,
Mai vestite la război;
Or fi multe poate-n lume,
Câte n-au ajuns la noi.
Dar noi știm ce ne-nvățară
Cei ce-au fost, și când rostim
Vorba sfântă "neam și țară"
Noi, străine, tresărim.
Pentru cel ce ne iubește,
Tot ce-avem noi dăm cu drag,
Dar când neamul ni-l hulește
Și vrăjmaș ne vine-n prag,
Mii de oști cu el s-aducă:
Noi suntem români destui —
Când de piept cu noi s-apucă,
Aibă-l Ceru-n mila lui!

CÂNTECUL REDUTEI

În redevă numai lei;
Uite-i, mă, başibuzucii,
Eu de-aici le-aud papucii!
Dar mai mare peste ei
Cine-mi e? Vrun Strâmbă-lemne?
Cică şi mai şi, pesemne,
Unul, Ciaca-Paca-Bei.

Câte cincii pe-un ban să-i vinzi,
Că sunt tot oşteni pe-alesul,
De viteji le saltă fesul,
Pitulaţi pe după grinzi,
Se-ntind, nene, de căldură
De le-ajung genunchii-n gură —
Maşală, cu ei te prinzi?

Ce te uiţi tu, că sânt goi?
Aşa-i turcu-n vitejie,
Zvârle haina ca să fie
Sprinten-foc când e-n război.
Dârdăiesc din dinţi, mă, vere —
Lasă-i, mă, că-şi fac putere
Dinţilor, să muşte-n noi.

Şi-ntr-o zi — să vezi acu —
Dete-Osman porunci să-i puie
Tălpilor la cizme cuie,
Şi-apoi, ce-o fi fost, ce nu,
Că sari pe băţ călare
Şi-alergând în fuga mare
Turcii, toţi, gândeau: “Poftim!”

Strig-Osman: — “Păsat vă fac!
Încurcați pe-aicea treaba,
Și-mi mâncați pilaf degeaba —
Vă tai ciorba, vă dezbrac!
Ahmet, Mahmet, cum te cheamă,
Tu cam tremuri, bag de seamă,
Sări, curând, că-ți viu de hac!”
Turcii, toți, gândeau: “Poftim!
Să dezbraci p-un gol ca napul —
Cu ce-și bate pașa capul!”
Și-i strigară: — “Cioc selim!”
Dar temându-se de vorba
Că Osman le taie ciorba,
Au mai zic: — “Sărim, sărim!”

Și-au sărit cei lei de turci
Care cum putea mai iute:
Vin românii spre redute,
Și să stai să-i mai încurci?
Căpitanii-și pierd șalvarii,
Fac mătăanii ghinărarii,
Că-i la deal, și-i greu să-l urci.

Noi strigam atunci din tun:
— “Ce fugiți, ca-n groaza furcii?
Nu vă vin din urmă turcii!
Stați, și dați-ne tutun.”
Ei de stat n-au stat nici unul
Dar ne-au azvârlit tutunul
C-așa-i turcul, suflet bun...

Acest cântec îl făcui
Eu, căprarul Păvăloae,
Stând de strajă noaptea-n ploaie,
Și gândeam: “Tu râzi și spui,
Și tu n-ai cămașă-n spate!
Las’ că prind pe-Osman, măi frate,
Și-am să-mbrac cămașa lui!”

POVESTEA CĂPRARULUI

Când ne-au respins de la movilă,
Căzurăm mulți pe-aceste lunci.
Și-ntreg un regiment atunci,
De ce-a văzut, a plâns de milă.

În șiruri strânse și-mproșcând
Neconținut cu foc mulțimea,
Se da-ndărăt dorobănțimea,
Loc turcilor pe șes făcând.
Curgea și mult și iute focul,
Iar între-ai noștri și vrăjmași
Erau cel mult optzeci de pași —
Dar noi lăsăm cu palma locul.

Și, iată-n urma tuturor
Un biet căprar, având un frate
Ucis, s-opri să-l ieie-n spate,
Și-apoi spre șir porni cu zor.
Dar lunecând pe iarba udă
Fiind și slab, căzu-n curând,
Iar noi strigam să între-n rând;

El a rămas nevrând s-audă.

La ochi cu pușca l-am văzut,
Îngenuncheat acolo-n cale
Trăgând spre-arapii ce din vale
Veneau mereu. O, n-am crezut
Că omul în mânie poate
S-azvârl-așa de mult omor,
Că plumbii-n deznădejdea lor
Curg râu! Dar azi le cred pe toate.

Iar noi ne-ndepărtam mereu,
Și i-am strigat de-a multa oară
Că e nebun, că stă să moară,
Și că-i păcat de Dumnezeu.
Nevrând să-l lase pe câmpie,
Și să-l aducă neputând.
El sta cu mortul, dus de-un gând:
Străjer răzbunător să-i fie!

Dar turcii vin, tot vin, un roi,
Și tot mai larg li-e-n urmă pasul —
Acum nici nu ne-aude glasul,
Acum el e pierdut de noi.
Treizeci de pași mai au nizamii,
Au cincisprezece, zece-acum —
Și-aștepți pe-ai tăi, plângând pe drum,
Tu, suflet pustiit al mamei!

Dar iată-l, cade! L-a lovit
Pesemne-un plumb din multa ploaie;
Pe spate-acum murind se-ndoaie,
Dar l-am văzut cum s-a-nvârtit

Spre frate-său, căzând deodată
Cu fața-n jos, părând c-ar vra
Să-l apere pe mort așa —
Și-atunci coloana-naintată

A turcilor, sosind povoi
I-a și cuprins, urmându-și goana
Și i-a-necat apoi coloana
Și nu i-am mai văzut apoi.
Înfiorat și-acum îmi bate
Cu jale inima, când scriu:
Strivit de turci, să mori de viu,
Veghind la capul unui frate!

Când ne-am retras pe-acele lunci
Respinși de turci de la movilă,
Un regiment întreg, de milă,
A plâns de ce-a văzut atunci!

COLOANA DE ATAC

Porniserăm din văi adânci
Și ne târam acum pe brânci

Să nu ne prind-Osman de veste,
Că năzuim la deal spre creste,

Căci veste de-ar fi prins ai săi,
Noi n-am mai fi ieșit din văi.

Și-așa cu-ncredere vegheată
Noi răsărim pe deal deodată.

Ne văd păgânii, sar pe zid,
Potop de foc spre noi deschid.

Dar noi prin foc o rupem iute,
Crezându-ne pe sub redute.

Și nu eram! Vedeam de sus
Că altfel e de cum ne-au spus,
Că pân-acolo-i lungă cale,
O râpă-n drum și-adânca vale.

O clipă ca-mpietriți am stat;
Maiorul însă-a și plecat

Și ne-am făcut cu toții cruce:
Ei, ducă-ne-n ce foc ne-o duce!

La vale,-acum, pe râpi curând —
Un rând e mort, mai moare-un rând.

Cad bombele-n pământ și scurmă
Și altele mai vin pe urmă;

Ca grindina și plumbii cad,
Se-ntunecă și-i vai ca-n iad!

Și-un plumb veni cumplit cu zborul
Și fără glas căzu maiorul.

Atunci un ofițer înalt,
Cu spada-n vânt, iar celălalt

Trăgând mereu din carabină,
Săriră-n front; iar pe colină

Noi după dâșii, cot la cot,
Suiam orbiș, noi leatul tot.

Cât ai clipi, muream o sută,
Muream mai mulți, căci din reductă
Nu plumbi curgeau, ci râu de foc,
Și linii-ntregi cădeau pe loc.

Și-un căpitan, cel nalt, sărmanul,
Căzuse vârful mormanul,

Iar celălalt, acel ce-ochea,
Muri trăsnet în fața mea.

Căci uite-așa văzui de bine
Pe-un turc bătrân ochind spre mine,

Iar bietul căpitan nu-ș' cum
Se puse morții drept în drum.

Am dat să-l prind ca să nu cadă
Și-atunci căzui cu el grămadă —

Și vezi, și-acum mi-e capul prost,
Că nu-nțeleg nici azi ce-a fost:

M-am pomenit la șanț deodată
Și-o cârp-aveam la cap legată.

De ce și când, de mâna cui?
Și-atâta drum eu când făcui?

Voiam să-ntreb, n-aveam pe cine,
Căci tot străini pe lângă mine.

Dar cârpa, orice taină-avea,
Atâta știu c-a fost a mea —
Și-acu la șanț! Noi rupem lanțul
Și scoborâm de-a valma șanțul.

Sărim și noi și turcii sar
Și-i moarte-n șanț, e vai ș-amar,

Ne batem ca-n pierzarea minții,
Cu pumnii dăm, mușcăm cu dinții

Și piept la piept ne zvârcolim,
Străbatem repezi și răzbim.

Închid de veci nizamii gura,
Iar noi îi dăm pe râpi de-a dura.

Ieșim apoi, ca duși de vânt,
Pe fața negrului pământ.

Pe lături ne-ntărim șireagul:
Și iat-un căpitan cu steagul

În fruntea noastră drum făcu:
Ura, băieți, acu-i acu!

Roiesc turbați pe zid păgânii,
Sub zid se-ndeam-orbiș românii

Și-aruncă scări, răzbesc prin fum,
Străbat mereu făcându-și drum.

— “Trăsniți, copii, tot după mine!”
Noi trăsnet după el, vezi bine.
Și iată-l, căpitanu-i sus
Pe meterez un braț a pus,

Dar șapte turci pe el săriră,
Și șapte săbii-l și loviră,

Și-al optulea, un turc bărbos,
Izbi turbat de sus în jos

În piept cu patul puștii, fiara —
Și-atunci pocnind se rupse scara

Și bietul căpitan căzu
Pe spate-n șanț, și-atâta fu.

Căci s-adunau păgânii gloată
Și-un om era reduta toată

Și-ntregul parapet un fes,
Atâta se-ngloteau de des.

Cădeam ca frunzele de brumă,
Iar sângele curgea cu spumă.

Nici loc să stai, nici drum să treci
Și fum de pușcă, să te-neci,

Și ce-am văzut atunci — minune —
Și-n groapă morților voi spune!

Nici chip de-acu să mergi în foc,
Nici chip să stai sub zid pe loc.
Se dete semn atuncea oastei
Să părăsească clinul coastei

Și ne-am retras departe-n văi,
Striviți, o mână de flăcăi,

Flămânzi și uzi și-ntorși din cale,
Cu sufletul topit de jale.

O SCRISOARE DE LA MUSELIM-SELO

Măicuță dragă, cartea mea
Găsească-mi-te-n pace!
Pe-aici e vânt și vreme grea,
Și-Anton al Anei zace
De patru luni, și-i slab și tras,
Să-l vezi, că-ți vine plânsul,
Că numai oasele-au rămas
Și sufletul dintr-însul.

Apoi, să știi c-a fost război
Și moarte-aici, nu șagă:

Cădeau pe dealuri, dintre noi,
Ca frunza, mamă dragă.
Și-acolo-n deal, cum fulgera,
Un plumb simții că vine
Și n-avu loc, cât larg era,
Decât în piept la mine.

Mi-e bine-acum, și-așa socot
Că nu va trece luna
Și-oi fi scăpat de-aici de tot.
Dar vezi te rog de una:
Să nu mai faci cum ai făcut
S-aduni la tine satul,
De veselă că ți-ai văzut
Acasă iar băiatul!

Să vezi pe-aici și ciungi și-ologi!
Hristos să-i miluiască!
Tu mergi la popa-n sat și-l rogi
O slujbă să-mi citească.
Puteri de nu vei fi având
De plată, vorba-i lasă,
Că-i voi lucra o zi, oricând,
La-ntorsul meu acasă.

Pe Nuțu vi-l lăsasem mic,
Cu creștetul cât masa —
O fi acum ștregar voinic
Și vă răstoarnă casa?
Făcutu-i-ați și lui la fel
Căciulă, cum am vrut-o?
Aveam o piele-n pod, de miel,
Doar nu veți fi vândut-o?

Nevestei mele să-i mai spui
Să-mi cumpere o coasă,
Cea veche nu știu este-ori nu-i
Și-o fi acum și roasă
De când rugina scurmă-n ea.
Să-mi văd, o dare-ar Sfântul,
Cum cade iarba-n fața mea
Și-mi bate-n plete vântul!
Ea lupte-se cum biet o ști,
C-așa ne dete soartea,
Că și noi ne-am luptat pe-aci
Cu greul și cu moartea;
Dar l-a ajuns și pe Harap
Blestemele și plânsul,
Că noi i ne-am ținut de cap
Și-ntrarăm după dânsul.

Și i-am făcut, măicuță, vânt!
L-am scos de tot din țară,
Măcar stătea pe sub pământ
Și nu ieșea pe-afară.
Și-am prins și pe-mpăratul lor
Pe-Osman nebiruitul
Că-l împușcase-ntr-un picior
Și-așa i-a fost sfârșitul.

Păi, ne ținea pesemne proști,
Să-și joace hopa-tropa,
Că nu puteam să batem oști!
Dar poate taica popa
V-a spus de prin gazeturi tot —
El cum și-a dat juncanii?

Acum i-aş cumpăra, să pot,
Dar nu mai am, azi, banii.

Mă doare-n piept, dar nu să țin,
Și-așa mi-e dor de-acasă,
Și-aș vrea să plec, dar nu e chip
Că vodă nu mă lasă.
Dar uite, nu e nu știu cât
O lună chinuită,
Și-o să te strâng de după gât,
Măicuța mea iubită...

.
Așa mi-a spus Ion să-ți scriu,
Iubească-ți-l pământul!
Și-am tot lăsat, pân-a fost viu,
Și-mi țin acum cuvântul.
Să te mângâie Dumnezeu,
C-așa e la bătaie —
Și-am scris această carte eu,
Căprarul Nicolae.

ÎN SPITAL

— “Nu-nțelege vorba, sire.”
Zice-același general,
— “Camarazi, să nu vă mire
Că-ntr-acest spital

Nu-nțeleg nici doi cuvântul
Ce-l vorbim, căci li-e străin,
Sunt vitejii din pământul
Cel de râuri plin,

Pe-unde trec ei veseli vara
Peste munții suri și goi;
Ei de-acolo sunt, din țara
Turmelor de oi...

Scoborând din munți de-a dreptul
Par în lupte-oșteni bătrâni,
Ați văzut cum pun ei pieptul —
Sire, sunt români.”

Astfel zice generalul
Către tânăru-mpărat,
La Veneția-n spitalul
Cel improvizat.

— “În supremele momente
Când căzură peste noi
Alte patru regimente,
În amurg cu ploi

Adunați românii-n vale
Zid în urmă ne-au rămas,
Stăvilind dușmanii-n cale
Până ne-am retras.

Câți de moarte-atunci scăpară
Zilnic în spitale curg;
Toți ca lei se luptară,
Tinere Habsburg,

Și-au murit pentru-mpăratul
Sute de viteji de-ai mei —
Dar acest de-aici, din patul
Șapte sute trei,

Care zace-așa-n neștire
Și-i lipsește brațul stâng
Îl salut! Dă-mi voie, sire,
Mâna să i-o strâng.
Noaptea scoborî cu ceață,
Luptelor sfârșit punând,
Până-n trista dimineață;
Și rănit zăcând

Printre morți ce-umpleau hotarul
Lângă steagul ce-l avea
Strâns în dreapta sa, stegarul
Singur se zbătea.

Mâine-n zori o să-l găsească,
Mâine-al vostru steag, români,
Mâine stema-mpărătească
La dușmani în mâini!

Ah! și nimeni viu pe-aproape
Dintre-ai săi, ca-ntr-ajutor
El chemându-l, să-și ngroape
Sfântul steag al lor!

Și el n-are, n-are-o mână,
Că-n bucăți l-ar destrăma
Și cu mâinile-n țărână
Groapă i-ar săpa!

I-ar săpa-o-n stânci cu dinții,
Și-ar muri apoi rîzînd!
Iată, Doamne-al biruinții,
Tu i-ai dat un gând:

Steagul său, de lângă cruce
Până-n poala dedesubt
Dînd cu dinții să-l apuce
Rînd pe rînd l-a rupt!
Și lăsînd prăjina goală,
Ocoli păduri și stânci,
Doborât de răni și boală
Și târât pe brânci

Printre străji și printre cete
Ziua stînd ascuns prin văi,
Pân-a patra zi când dete
De fătați de-ai săi.

N-avea grai, de răni umplutul
Suflet, vai n-avea defel —
Dar un steag, pierdut crezutul,
Brâu în sân la el!”

Cald bătea-n ferestre-amurgul;
Nimeni n-a mai zis nimic,
Și plecat spre pat Habsburgul
Cătr-acest voinic,

Blînd l-a sărutat pe frunte;
Spre români întors apoi:
— “Vara, pășunînd pe munte
Turmele de oi,

Și-adunați pe lângă masă
Iarna la ospăț și nunți,
Spuneți tuturor de-acasă
Celor de prin munți,

Și le-nseninați viața
Cu cuvânt înălțător,
Că pe-un soț de-al vostru-n fața
Voastr-a tuturor.
Sărutându-l împăratul
L-a numit copil al său
Și c-am stat plângând pe patul
Bietului flăcău!...”

RAPORT

(Luarea Griviței, la 30 august 1877)

La ceasul trei pornirăm iuți,
Dar ne-am întors în văi bătuți.

Din nou am dat asalt erou,
Dar ne-am întors bătuți din nou.

De-al treilea rând deschis-am drum.
Dar n-am bătut-o nici acum.

Ne-am dus de-a patra oar-apoi
Și-acum răzbim și-i batem noi.

Ne-ar și fi fost rușine-amar
De ne-am fi dus și-acu-n zadar.

SPADĂ ȘI CREDINȚĂ

Ce furtuni n-au mai pornit
Pofta răilor și ura
Ca să pieri tu, neam iubit!
Dar de toți ne-a mântuit
Spada noastră și scriptura.
Sfântul steag ne-a fost altar
Și sub el săream grămadă
Să ne batem la hotar.
Ghioagă dă orice stejar,
Orice coasă dă o spadă.

Iar când brațul ne cădea
Uneori fără putere,
Nici atunci nu ne scădea
Inima, c-aveam în ea
Scris Hristos ca mângâiere.

Ce de ură s-a pornit
Căutând a ta pierzare!
Dar ai stat și-ai biruit,
Căci prin spadă-ți a grăit
Domnul cel ce-n veci e tare.

PODUL LUI TRAIAN

Colo surele ruine
Către Dunăre privesc
Cum tot vine apa, vine —
Martori vremilor trecute,

Cât sunt astăzi de tăcute,
Numai inimii-i vorbesc.

Eu mă uit pe apa sură
Încrețit-abia de vânt;
Apa lângă mal murmură.
Trec și vremile nainte,
Trec și-aducerile-aminte
Cum trec toate pe pământ.

Au pierit acele glorii,
Și-alte-asemeni nu se nasc —
Ah, dar iată luptătorii
Scutul lor cum îl aruncă,
Sapă, cum le-a dat poruncă
Meșterul de la Damasc.

Grinzile de grinzi se leagă
Peste munții de granit,
Lespezi peste bârne-ncheagă
Viaduct pe bolți enorme
Și-uriașele lui forme
Par-ajung până-n zenit.

Și din câte-avea ținuturi
Roma-n stăpânirea sa,
Iuți oșteni ascunși sub scuturi
Vin ca apa revărsată,
Cum potopul tău odată,
Iahve, peste lumi vărsa.

Podul își îndoiaie ferul
Sub atâți legionari,
Tubele-nspăimântă cerul!

Istre-acum te bați în spume!
Mulți văzuși tu tari în lume,
Însă nu pe cei mai tari!

Cine va mai sta-mpotriva
Leului roman de-acum?
Care fulger stăvili-va
Goana răzbunării sale?
Ai voinici tu, Decebale,
Să oprești furtuna-n drum?
Ori ai tăi sunt cei ce-n gloate
Ies din codri-ntunecați?
De pe câte râuri toate
Vin la moarte ca la nuntă
Cu topoare-n mâini, și-nfruntă,
Șapte rânduri de-mpărați?...

Ah! visez. Eu la ruine
Și la Dunăre privesc,
Cum tot vine apa, vine.
Ele stau ruine mute
Martori vremilor trecute,
Numai inimii-i vorbesc.

PAȘA HASSAN

Pe vodă-l zărește călare trecând
Prin șiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulțimea păgână.
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Și-n urmă-i se-ndeașă, cu vuiet curgând,
Oștirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frâiele-n zbugium și saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
Și cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă.

Hassan de sub poala pădurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o poruncă:
În spatele-oștirii muntene s-aruncă
Urlând ianicerii, prin flinte și fum, —
Dar pașa rămâne alături de drum
Departa pe luncă.

Mihai îi zărește și-alege vro doi,
Se-ntoarce și pleacă spre gloată,
Ca volbura toamnei se-nvârte el roată
Și intră-n urdie ca lupu-ntre oi,
Și-o frânge degrabă și-o bate-napoi
Și-o vântură toată.

Hassan, de mirare, e negru-pământ;
Nu știe de-i vis, ori aieve-i.
El vede cum zboară flăcăii Sucevei,
El vede ghiaurul că-i suflet de vânt
Și-n față-i puterile turcilor sânt
Tăriile plevei.

Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai;
Aleargă năvală nebună.
Împrăștie singur pe câți îi adună,
Cutreieră câmpul, tăind de pe cai —

El vine spre pașă: e groază și vai,
Că vine furtună.

— “Stai, pașă, o vorbă de-aproape să-ți spun
Că nu te-am găsit nicăiera” —

Dar pașa-și pierduse și capul și firea!
Cu frâul pe coamă el fuge nebun,
Că-n gheară de fiară și-n gură de tun
Mai dulce-i pierirea.

Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barba din stânga-i ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.

— “Stăi, pașă! Să piară azi unul din noi.”

Dar pașa mai tare zorește;
Cu scările-n coapse fugaru-și lovește
Și gâtul i-l bate cu pumnii-amândoi;
Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoi
El zboară șoimește.

Turbanul îi cade și-l lasă căzut;
Își rupe cu mâna vestmântul
Că-n largile-i haine se-mpiedică vântul
Și lui i se pare că-n loc e ținut;
Aleargă de groaza pieririi bătut,
Mănâncă pământul.

Și-i dârdâie dinții și-i galben-pierit!
Dar Alah din ceruri e mare!
Și-Alah îi scurtează grozava-i cărare
Căci pașa-i de taberi aproape sosit!

Spahiii din corturi se-ndeasă grăbit,
Să-i deie scăpare.

Și-n ceasul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaimă o lună,
Văzut-au și beii că fuga e bună
Și bietului pașă dreptate i-au dat,
Căci vodă ghiaurul în toți a băgat
O groază nebună.

SUS INIMA

Avem o mândră țară —
Prin timpi de jale-amară
Strămoșii se luptară
S-o scape de stăpâni.
Azi singur noi, românii
Suntem în ea stăpânii,
Sus inima, români!

O lege-avem străbună —
Prin veacuri de furtună
Ea n-a putut s-apună
Strivită de păgâni.
Ne-a fost Cel-Sfânt tărie
Și-n veci o să ne fie:
Sus inima, români!

În țara românească
De-a pururi să trăiască
Credința strămoșească
Și graiul din bătrâni.
Spre Domnul țării gândul
De-a pururi noi avându-l,
Sus inima, români!

NEPUBPLICATE ÎN VOLUM
Antume

ȘTEFAN-VODĂ

Prin Suceava, vodă Ștefan, într-o zi de primăvară,
Cu boieri bătrâni ai țării și hatmani treceau călări.
Iată-n drum, pe-o stradă strâmtă, ei p-un mort întâmp-
inară,
Un sărac! Nici lume-n urmă, nici măcar făclii de ceară
Și nici plâns ca la-ngropări.

Un copil ducea o cruce; și-ngânând cântarea sfântă
După el bătrânul preot vine-ncet în sfântu-i port;
Duc pe umeri patru oameni un sicriu sărac, și cântă. —
Ștefan își oprește calul și de milă se-nspăimântă
Cât de singur e-acest mort!

El descalecă și-azvârle straiul ce de-argint străluce,
Unui pagi el lasă calul și s-apropie grăbit
De sicriu, și-urmând sicriul, umilit își face cruce
Și, purtând în mână coiful, după mort încet se duce
Ca dup-un amic iubit.

Sfetnicii și-oștenii țării stau mirați și n-au putere
Să-nțeleagă cine-i mortul cel necunoscut ca viu,
Văd în capul gol pe Ștefan și zdrobit ca de-o durere
Își descopăr și ei capul și s-apropie-n tăcere
Și se duc după sicriu.

Și cu guri făr' de răsuflet stă mulțimea-ntâmpinată
De-acest mort urmat de Vodă și de curtea sa, pe drum;
Nici ei nu-nțeleg convoiul, dar pornesc cu el deodată,
Și mulțimi mereu s-adună spre mulțimea adunată,
Neștiind de ce și cum.

Și pe stradele Sucevei, înnorate-acum de jale,
După mortul fără nume se strecoară lungul șir
De popor, de domn și sfetnici și de-oșteni în albe zale;
Pe-un necunoscut din lume îl petrece-o lume-n cale
Spre mormântul strâmt și jalnic dintr-un colț de cimitir.

Și deasupra groapei Ștefan, cu boieri ce-l înconjoară,
Ia sicriul și-l așează pe frânghie. Și-n mormânt
Însuși el, prinzând frânghia cu alți trei, încet scoboară
Mortul în pământ, el însuși peste mort de-ntâia oară
Zvârle-o mână de pământ.

Spre popor apoi se-ntoarce: — “De-ați venit aici cu
mine,
Nu-ntrebați ce mort e-n groapă, prieten ori dușman al
meu,
Om a fost, și-n ceasul morții noi să dăm ce se cuvine
Omului. Iar unde merge, sufletu-i găsească bine
Și să-l ierte Dumnezeu!”

Și-n genunchi se roagă Ștefan, iar poporu-ntreg rostește
În genunchi un Tatăl-nostru, și e sfânt murmurul lor.
Astfel codrii-și cântă psalmii, când frunzișul se clătește,

Iar deasupra lor în aer duhul Domnului plutește
Cel-atotstăpânitor.

Nu-ntrebați ce mort e-n groapă! Răsărirea unei spume
Nu e volnică: ea-și are rostul hotărât de cer!
Când tu crezi că n-ai pe nimeni, frați tu ai o-ntreagă lume,
Mila lor e Dumnezeu cel ce altfel n-are nume
Pentru cei ce plâng și pier.

PIERIREA DACILOR*

“Prea se-ntinde veselie
Tot cu praznic și desfrâu!
Veți tăia cu toții viia,
Și veți duce toți la râu
Vinu-n sticle ori în vase
Să-l vărsați pe apă tot:
Cel ascuns de voi prin case
Cu putere am să-l scot.
Așa vreau. Așa veți face
Că-i tai capul cui nu-i place!”

Fost-a jale-n tot regatul
Și la munte și la șes;
Plânse-orașul, vai, și satul,
Cârciumarii mai ales.
Și vărsat-au lacrimi dese
Popii și poeții lor,

* Istoria spune c[regele Deceneu,]nsp[imântat de neconținutele be]ii
ale dacilor, a poruncit s[se distrug[toate viile din regatul s[u (n.a.).

Cele două tagme-alese
Cari la orișice popor
Sunt apostoli ai mulțimii,
Deci la vin de-a pururi primii.

La cetatea Buridava
Ei făcur-un meeting.
Nu știi care-a fost isprava,
Căci de-acestea nu m-ating.
Știu că cinci senatul dete,
Camera pe alții cinci
Delegați, cu mândre plete,
Bernevici având și-opinci,
Să supuie majestății
Plânsul țării și-al dreptății.

Unul singur avea cizme
(Primul dac ce le-a purtat)
Și vorbea cu galicisme,
Că-n Paris trei ani a stat
De-a învățat geologie,
Și-avea “Takowa” pe piept,
Îl chema sarab* Ilie,
De spun cronicile drept,
Iar în mână-avea cravașă
Semn distins, ca bulibașă.

Zise el: — “De vrei, ne-aruncă
Peste-un milion de scări,

* “Sarab”]n limba dacilor]nsemneaz[*prin*\ (*n.a.*).

Dar cinstita ta poruncă
Prea ne scoate din răbdări!
Când nu-i strop de vin în țară
Ce să bem noi? Petroleu?” —
Regele cu vorba rară:
— “Oh, Sarailie-al meu!
Tu cunoști pe Leon papa,
Vorba lui mereu e: Apa!”

— “Rege mare! Mai cu-ncetul!
Apa-i lucrul cel mai bun,
După cum Pindar poetul,
Popa Kneip și mulți o spun,
Însă daci, ca păgânii,
Nu beau apă, nici să-i pici.
Zic și ei, cum zic românii
Cei ce-urmându-ne pe-aici
De strămoși ne-or recunoaște:
Apa-n burtă face broaște!

La o mie două sute
După Crist! Iar noi suntem
Morți de tot, când ni-e ulciorul
Gol o zi, ca la golani,
Cum deci îi vom duce dorul
Treisprezece sute de-ani!
Pân-atunci ne ia tătarul,
Tot cu gând că-i gol paharul.”

Ascultând aceste spuse,
Regele-a zâmbit perfid.

Dete-un semn și-un serv aduse
Zece cupe c-un lichid.
— “M-am gândit fără-ncetare;
Ceva trebuie să beți —
Iat-aici zece păhare.
Iar dincoace-aveți pesmeți
Spuneți, principii, de vă place,
Și cum vreți, așa voi face!”

Sar frunțașii daci cu ura!
Să ia toți paharul plin,
Căci aveau ca focul gura
De când nu băură vin.
Însă care cum înghite
Dă să scuipe mai curând
Și cu fețe-ngălbenite
Se privesc pe rând, pe rând.
— “Rege, asta-i vrăjmășie!
Ce ne dai să bem leșie?”

Auzim că mult li-e dragă
Celor scoborâți din Crum —
Un lichior ce-i zice bragă
Și și-o-mpart de cincii pe drum.
Da! Întâi când am văzut-o,
Am crezut că sunt lături,
Dar pe Zevs, mă jur, pe Pluto:
Taina acestei băuturi
N-o-nțeleg — s-ascuți de mine —
Decât cei cu gusturi fine!”

— “O, frunțași cu mândre coame!
Asta-i bragă! Și se bea
Și de sete și de foame.”

— “Mama dracilor s-o ia!
Acest soi de băutură
Nu-i de noi! Ne vără-n draci.
Să le-o torni cu sila-n gură
N-au s-o-nghită bieții daci.
Parcă-i terciul cu lămâie
De-oblojeli pe la călcâie!”

— “O veți bea! răspuse tare
Și-n mânie Deceneu,
Dacă nu-mi dați ascultare
Și-agitați poporul meu,
Am s-o-mpun, Sarailie,
Astăzi prin decret regal,
Toți s-o bea! A, terci să fie,
Însă terci național!
Haid’ să bem, uitând trecutul
Beți, să-i facem începutul”.

Pe ferești săriră prinții
Care și-ncotro văzu!
Unu-n goană-și rupse dinții,
Altul într-un puț căzu.
Cel cu cizme, dând din coate,
Se izbea de boi și vaci,
Tropăind cele ciuboate,

Că-l băgase braga-n draci!
Și-au rămas cei prinți de-ocară
Apăsând popor și țară.

N-au fost însă lucruri bune
Ce-acest rege-a făptuit,
Căci istoria ne spune
Cum că dacii au pierit:
Ori de dor de băutură,
Ori de caznă-n ciuda lor, —
Deci luați învățatură,
Regilor, în viitor:
Dac-aveau ce soarbe dacii,
Poate și-azi trăiau, săracii!

PATRIA ROMÂNĂ

Patria ne-a fost pământul
Unde ne-au trăit strămoșii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
Baiazide, la Rovine,
Și la Neajlov te făcură
Fără dinți, Sinane,-n gură,
Și punând dușmanii-n juguri
Ei au frământat sub pluguri
Sângele Dumbrăvii-Roșii. —
Asta-i patria română
Unde-au vitejit strămoșii!
Patria ne e pământul
Celor ce suntem în viață,
Cei ce ne iubim frățeste,

Ne dăm mâna românește:
Numai noi cu același nume,
Numai noi români pe lume
Toți de-aceeași soartă dată,
Suspînând cu toți odată
Și-având toți o bucurie;
Asta-i patria română
Și ea sfântă să ne fie!

Patria ne-o fi pămîntul
Unde ne-or trăi nepoții,
Și-ntr-o mândră Românie
De-o vrea cerul, în vecie,
S-or lupta să ne păzească
Limba, legea românească
Și vor face tot mai mare
Tot ce românismul are:
Asta-i patria cea dragă
Și-i dăm patriei române
Inima și viața-ntreagă.

POETUL

Sunt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul —
În ranele tale durutul sânt eu,
Și-otrava deodată cu tine o beu
Când soarta-ți întinde paharul.
Și-oricare-ar fi drumul pe care-o s-apuci,
Răbda-vom pironul aceleiași cruci
Unindu-ne steagul și larul,

Și-altarul speranței oriunde-o să-l duci,
Acolo-mi voi duce altarul.

Sunt inimă-n inima neamului meu
Și-i cânt și iubirea, și ura —
Tu focul, dar vântul ce-aprinde sânt eu,
Voința mi-e una, că-i una mereu
În toate-ale noastre măsura.
Izvor ești și ținta a totul ce cânt —
Iar dacă vrodat-aș grăi vrun cuvânt
Cum nu-ți glăsuiește scriptura,
Ai fulgere-n cer, Tu cel mare și sfânt,
Și-nchide-mi cu fulgerul gura!

Ce-s unora lucruri a toate mai sus,
Par altora lucruri deșarte.
Dar știe Acel ce compasul și-a pus,
Pe marginea lumii-ntre viață și-apus,
De-i alb ori e negru ce-mparte!
Iar tu mi-ești în suflet, și-n suflet ți-s eu,
Și secol-nchid-ori deschidă cum vreu
Eterna ursitelor carte,
Din suflet eu fi-ți-voi, tu, neamule-al meu,
De-a pururi, nerupta sa parte!

SCUMPĂ ȚARĂ ROMÂNEASCĂ

Scumpă țară românească,
Cuib în care ne-am născut,
Câmp pe care s-a văzut
Vitejia strămoșească,
Scumpă țară românească,
Te salut!

Și-a mea frunte ți se-nchină
Ca naintea unui sfânt,
Căci, deși copil eu sânt,
Inima de dor mi-e plină.
Să te văd mereu regină
Pe pământ.

Să ai viață de vecie,
Să sporească-al tău popor;
Sub stindardul tricolor
Să nu vezi decât frăție,
Și-atunci, dac-o fi să fie,
Pot să mor!

VULTURUL

Venind de departe cu zborul întins
S-oprise deasupra Ceahlăului nins,
Ș-apoi din rotiri tot mai strâmte-n cuprins
Căzu, ca să prindă vro pradă,
Cum uneori parcă vezi fulgerul stins

Pe când nici nu-ncepe să cadă.
Eu nu știu, fui vesel ori trist în acel
Ocol ce-l făcui împreună cu el,
Că-ntâi îmi păruse că-i vis și mă-nșel —
Dar bine venitu-mi-a-n minte
Vulturul văzut în rotire la fel
Cu ani de viață nainte.

Un pisc singuratic al muntelui plin
De colțuri de stâncă, cu zborul său lin
Acela-l rotea prin văzduhul senin
În sute de cercuri egale,
Și-n fiecă zi și tot timpul vecin
Umbririlor nopții din vale.

Păstorii spuneau că păzește pe-ai lui,
Că-n rece cuib scoate părechea sa pui
Și hrană-i ducea ori pe-aceea ce nu-i
La staul pe-amurg, din mioare,
Ori cerbi sugători ce se culcă sătui
Sub brazii ce-acopăr izvoare.

Și parc-aș vorbi ca de lucruri de ieri,
Ce drag îmi era nesătulei vederi!
Când singur în largul înaltei tăceri
Brăzda cu rotirea sa golul;
Și-uimit cum de-a lungul atâtor seri
Eu stam urmărindu-i ocolul.

Dar groaznic venit-a-ntr-o zi, din apus
O noapte cu-atâta-ntuneric c-a pus

În minte-ne stavili puținții de-adus
Aminte ce-i timpul și locul,
Și-urlau în cumplita cădere de sus
De-a valma și apa și focul.

Ci-ncet se făcu și-o lumină ca-n zori,
Iar ziua, ce prinsă de-ai spaimei fiori
S-ascunse pîtită-ntre ceruri și nori,
Se-ntoarse, și soare fu iară,
Și-apusu-i stârnit-a minuni de culori,
Cum nu mai fu-n lume vro seară!

Iar sufletu-n noi ce și-acum tremura,
De farmec cuprins, ca pierdut se mira!
Dar unde-o fi piscul? Căci nu mai era
Și-n locul lui gol și lumină —
Vulturul, el însă și-acu-nconjura
O stâncă trăsniță-n ruină.

Deodată cu țipet se-ntoarse napoi,
Ca unul ce-și schimbă gândirea, și-apoi
Spre văi, și departe, cu zborul greoi
Încet ni se stinse vederii.
De-atunci nu-l văzură nici alții, nici noi
Rotind în luminile serii.

REFERINȚE CRITICE

Coșbuc a fost adevăratul și poate singurul poet al pământului și neamului românesc cel etern, așa cum a rămas dedesubtul schimbărilor și al furtunilor aduse de vremuri. În poezia lui Coșbuc nu sunt curente de idei trecătoare, atitudini de sistem filozofic și de școală literară.

“Optimismul” său nu este altceva decât sănătatea, decât seninul și armonia sufletului său. Această sănătate și această armonie sufletească apar în chip splendid și în arta sa, în perfecția, liberă și nesilită, a versului său luminos.

Coșbuc a fost un scriitor rar, un scriitor unic în întreaga literatură a vremurilor de azi. Trebuia un concurs de împrejurări ca să poată apărea un Coșbuc.

GARABET IBRĂILEANU

Vara e poezia cea mai lirică din toată opera lui Coșbuc. Și cea mai frumoasă. Dar acest adaos e pleonastic. Lirismul, după unii, dă măsura frumuseții în orice gen literar. Un lucru însă e sigur: o poezie cu cât este mai lirică, cu atât e mai poetică.

Impresia de *vară* o dă Coșbuc în acest imn prin câteva trăsături, alese cu un superior simț artistic din diversitatea aspectelor naturii.

Din cele trei strofe ale poeziei, două conțin elemente descriptive, având fiecare o altă “temă”, iar a treia este pur lirică — concluzia sentimentală a celorlalte, izbucnirea inimii în fața măreției și eternității naturii. ă...î

Vara este triumful soarelui în poezia lui Coșbuc și în poezia românească. Dar *Vara* are un caracter aparte în opera lui. Numai strofa a doua are analogii cu restul acestei opere, cu toate că poezia din această strofă (se are în vedere ultima strofă — *n. red.*) este atât de deosebită de cea din idile prin idealizarea realității, prin emoția ei muzicală, pe care nu o dă niciodată pictura ori acuarela din idile. Strofa ultimă, care ar fi

să exprime optimismul lui Coșbuc, nu are deloc a face cu poeziile în care el își exprimă “concepția” vieții. În aceste poezii, Coșbuc dă sentințe, reguli pentru conduită, se adresează voinței, face filozofia energiei în luptă ori a resemnării stoice. Aici e altceva: e sentimentul de comuniune recunoscătoare cu natura, comuniune în viață și în moarte, e (dacă putem da acest nume unei astfel de stări sufletești) optimismul unui om care se simte o parte din natură, pe care o conține maternă, inconștient de cruzimea ei ofensatoare. — Iar în strofa primă, unde acest mare pictor de peisaje a dat “pagina” lui cea mai frumoasă, tot atât de frumoasă ca cele mai alese din Eminescu, el și-a schimbat cu totul viziunea și atitudinea obișnuită. Nu mai pictează, ci evocă. Versurile din acea strofă au o rezonanță puternică; “notele armonice” vibrează încă multă vreme, după ce sunetul fundamental a încetat. Aș spune că în strofa aceasta Coșbuc e aproape de Eminescu, dacă n-ar fi o deosebire esențială: la Eminescu natura este expresia emoției lui, Eminescu transformă natura în propria-i substanță și, în hipertrofia personalității, el tinde să acapareze universul. În *Vara*, din contra, Coșbuc se pierde, se dizolvă el în natură.

În orice caz, vibrația cea mai puțin deosebită de eminescianism din Coșbuc este emoția din *Vara*.

GARABET IBRĂILEANU

Eminescu a tras în poezia românească o brazdă atât de adâncă, încât contemporanii și urmașii s-au împotmolit într-însa vreme îndelungată.

Atunci a venit Coșbuc. A pornit de-a curmezișul curentului general, croind altă brazdă, fără șovăire, privind drept înainte: *Nunta Zamfirei...*

A adus lumină, sănătate, voioșie. A deschis larg perdelele odăitei în care zăcea bolnavul, și aerul proaspăt, românesc a năvălit înăuntru, ucigând microbii, înzdravenind pe cei ce mai aveau putere de viață: *Balade și idile...*

Răsturnarea a făcut-o fără să vrea. N-a adus teorii noi. S-a adus doar pe sine însuși, și-a dat sufletul său întreg. Printre cei prefăcuți și sleiți, el n-a vrut să pară decât ceea ce era. De aceea a fost mare. De aceea va rămâne mare.

Coșbuc e primul poet pe care-l dă Ardealul literaturii românești. Ardelean a rămas toată viața. Până și în graiul său păstrase o notă

ardelenească, particulară, care-i şedea bine.

Eminescu sau Coşbuc? Se pune deseori întrebarea. Dar răspunsul e simplu: Eminescu şi Coşbuc. Pot sta prea bine alături. Se deosebesc atât de mult, încât se completează. Ei doi dau faţa şi sufletul poeziei româneşti de până acuma. *Luceafărul* si *Nunta Zamferei!* ă...î

Scrisul lui Coşbuc trăieşte şi va trăi cât va trăi neamul românesc...

LIVIU REBREANU

Substanţa poeziei lui Eminescu vine din el însuşi, din marele suflet zbuciumat, din clocotirea de pasiuni, din aspiraţia supremă spre liniştea nefiinţei. Poezia lui Coşbuc e din afară. Elementul personal îi lipseşte cu totul. Poetul nu-şi tâlmăceşte decât emoţiile impersonale. E un artist ce-şi potriveşte sunetele şi icoanele în faţa unei privelişti sau unei idile.

Dacă n-am găsi tot în Eminescu cele mai muzicale şi mai plastice versuri ce s-au scris în româneşte, am putea spune că poetul ardelean a fost cel mai desăvârşit meşteşugar al versului nostru. Coşbuc nu ajunge până la perfecţia unora din versurile lui Eminescu, are însă o stăpânire de formă suverană. Pe cât e de inegal Eminescu, pe atât e de egal Coşbuc. Nu e poet care să fi mlădiat mai bine limba în fine sonorităţi.

EUGEN LOVINESCU

Prin Coşbuc ă...î, trecând peste ceea ce în copioasa lui producţie e simplă comandă literară, banalizată prin şcoală, se instaurează un romantism al idilicului rural, mai bine zis tribal, exprimat printr-un lirism obiectiv reprezentabil, hieratică elementară a instinctelor. Poeziile sale, fără colori deosebite, încântă prin spectaculosul folcloric şi sânt un fenomen literar turburător prin bătrâneţea ghicită, ca şi vestigiile celtice, vrednic corespondent al ţărăncilor cu buciume şi căluşarilor cu zurgălăi. Monologul domină. Fata, cuprinsă de întâile semne ale iubirii, începe o jelanie în care implică, într-un cânt erotic universal, roata morii, plopii, lumea toată; părinţii unui flăcău mort nelumit produc un bocet sistemizat, în care intră eresuri şi explicaţii fantastice, într-un limbaj naiv, misterios. Câteodată criza e încadrată într-un tablou de tehnică mai

savantă, ca această scară eliadescă, apăsătoare ca o molimă, din *Dragoste învrăjbită*, și suava acalmie florală ce-i urmează ă...î.

Celebrele balade *Nunta Zamferei* și *Moartea lui Fulger* sânt numai superficial epice. Ele corespund, cu o tehnică nouă, poemelor *Călin* și *Strigoii* ale lui Eminescu, fiind adică reprezentări ale nunții și înmormântării, a două ceremonii capitale în societatea umană. Coșbuc are "filozofia" lui, care este renunțarea la orice filozofie dialectică, supunerea împreună cu poporul la datinele ce simbolizează impenetrabilitatea misterului. Este o gândire sănătoasă pe care poetul are tactul de a n-o desfășura discursiv și de a o înscena în ritualul celor două evenimente, adoptând și-ntr-o baladă și-ntr-alta atmosfera fabuloasă, ca și la Eminescu, ca spre a sugera universalitatea fenomenelor. Ținuta grupurilor totuși, vorbirea lor, e țărănească. În legănarea mulțimilor, în trecerea mecanică de la o atitudine la alta, de la deznădejdea cu bocete la plânsul înfundat și comuna resemnare în toată această demonstrație de ceasornic arhaic care merge inexorabil, exterior și interior, stă vraja acestor poeme, al căror ultim sens liric este: inutilitatea reacțiilor personale în fața rotației lumii. Strofele ingenioase, frazele apăsate și sentențioase slujesc admirabil scopului ă...î.

Coșbuc este nu numai un desăvârșit tehnician, dar nu rareori și un poet mare, profund original, un vizionar, cu accent ardelean evident, al mișcărilor sufletești sempiternice.

GEORGE CĂLINESCU

Vârsta baladică a sufletului românesc la nici un poet n-o găsim săpată într-un material mai rezistent decât la George Coșbuc. ă...î Bogăția ritmurilor, raritatea, felurimea și perfecțiunea lor fac din Coșbuc un poet unic la noi. ă...î Felurimea măsurilor întrerupe monotonia posibilă a versurilor egale și, introducând o altă simetrie, sporește sugestia sonică a feluririi ritmurilor. Prin acest mijloc de a crea noi efecte de armonie, Coșbuc, alături de Hasdeu, a descompus ritmul clasic, fără a-l nimici, până la unitatea metrică, pregătind poate la noi acceptarea versului liber. ă...î Interesul nostru merge totuși la forma exemplară. Ceea ce, pe cât ni se pare, ar însemna că indiferent de natura materialului, căruia i se aplică poetul — oricând în pastel, idilă, în viziunea etnică, în epicism ca și în lirismul întâmplător, constanta operei lui este excelența formală. ă...î

Gloria sa nu mai are nevoie azi de nici un sprijin lăuntric. Atențiunii critice îl recomandă pentru viitor natura lui de geniu horatian al versificației.

VLADIMIR STREINU

Dimensiunile poeziei românești au sporit spre Coșbuc: opera viabilă a poetului face parte dintre acele înfăptuiri a căror absență este de neconceput: dacă n-ar fi creat el ceea ce a creat, trebuia cu necesitate să-și asume acest rol altcineva. Fără Coșbuc, ca și fără Creangă, spre exemplu, ne-ar fi mult mai greu să ne cunoaștem pe noi înșine ca popor.

Contribuția lui G. Coșbuc la făurirea literaturii române mari în aceasta constă: a dezvăluit o latură nouă a vieții poporului, a sufletului său. Prin aceasta este poetul original. ă...î George Coșbuc își are viziunea și tehnica sa. Lirismul său e unul obiectiv, transferat asupra obiectului zugrăvit. ă...î George Coșbuc este creatorul unui lirism revelatoriu.

DUMITRU MICU

Prin George Coșbuc, poezia românească se îmbogățește cu noi sectoare tematice, lirismul se obiectivează, devenind, după expresia lui Călinescu, “reprezentabil”, formele de expresie cultivate se înmulțesc în chip substanțial, orchestrația prozodică, întemeiată pe alternări de ritmuri și eufonii, cunoaște un maestru inegalat. Poet al soarelui, al verii, al energiilor nesecate, al nădejdlor, mâniilor și bucuriilor colective, păstrând neconținut în memorie imaginea ținuturilor natale, militant pentru ridicarea prin cultură a celor mulți, “suflet în sufletul neamului”, George Coșbuc înscrie în istoria literaturii noastre unul din capitele cele mai luminoase.

AUREL MARTIN

(Coșbuc) s-a ivit în firmamentul național ca un bolid peste scăpărările lui Vasile Alecsandri și flăcările lui Eminescu. Literatura românească s-ar fi putut opri aci, dar destinele noastre literare au refuzat să rămână încremenite în aceste două bariere.

Cercurile literare din București nu l-au primit în ele cu prea multă prietenie. Era o epocă a unui parnasianism franțuzesc exclusivist și dominat, într-un exces de pauză, de poetul Alexandru Macedonski.

Coșbuc aducea în capitală un poet nou și o poezie nouă. Dar, se înțelege că poeții până la el, învechiți și cam gălăgioși, și-au pus repede mâna la gură și au tăcut. Nu se putea într-altfel, concurența literară fiind slabă în mediocritatea ei. ă...î

Între marii poeți de felurite limbi trebuie definitiv așezată poezia lui Coșbuc, o mare poezie nestudiată încă și am constatat că absentă din bibliotecile măcar ale scriitorilor.

În limba noastră românească G. Coșbuc a creat o limbă nouă: aviz facultăților de filologie; căci într-adevăr noul nostru mare poet ne aduce în graiul scris o lume nouă odată cu o limbă nouă.

O tristă inferioritate a noastră — s-o spunem drept și pe față — fusese până mai deunăzi uitarea lesnicioasă a marilor noastre valori. Ele nu se repetă, nici nu stagnează. Se înlănțuiesc și se vor înlănțui la nesfârșit: ardeleanul G. Coșbuc e o verigă de aur.

TUDOR ARGHEZI

Spre deosebire de Eminescu, Coșbuc are simțul sublimului cosmic surprins direct și netrecut prin filtrele meditației, ale “filozofării”. Natura lui Coșbuc pare prezentă nu ca stare de suflet, ci ca fenomen fremătănd de viață, care te izbește nemijlocit. ă...î

De aceea și “optimismul” lui Coșbuc nu este altceva decât sănătatea și echilibrul sufletului lui de “clasic” (Coșbuc nu e un “monument al naturii” — cum spune Călinescu despre Creangă), rezemat pe un robust bun-simț țărănesc, ca un imens potențial, însă, de plasticizare psihologică și de filtrare în expresie.

Prin toate aceste atribute, Coșbuc este unul dintre cei mai specifici dintre poeții noștri, național în punctele de plecare și în expresie, universal în măsura în care a înțeles să cânte resorturile cele mai intime ale țărânimii, mare artist prin prodigioasa lui capacitate de transpunere a sensibilității populare și de transfigurare a universului rural până la conținutul valorilor inefabile. De unde trăinicia, clasicitatea lui.

GEORGE IVAȘCU

Romantismului adesea tenebros al baladelor îi corespunde în idile un clasicism arcadic, învecinat cu barocul secolului al XVIII-lea, cu stilul comediilor lui Marivaux, cum a observat cu finețe G. Călinescu. Talentul poetului stă desigur și în percepția sufletului pur, naiv, dar și în notația capriciilor, toanelor feminine sau a imputărilor provocate de micile răutăți ale îndrăgostiților însoțite pe loc de remușcări și regrete, prezentate de obicei în scurte scene dialogate, ca în *Spinul*. ă...î

Capodopera acestor jocuri ale iubirii și întâmplării este poemul *Dragoste învrăbită*. ă...î Lipsa oricărui convenționalism și simplitatea compoziției fac farmecul mai tuturor idilelor lui Coșbuc (*Mânioasă, Nu te-ai priceput, Rea de plată, Pe lângă boi, Rada, La oglindă, De pe deal, Suptirica din vecini, Numai una, La pârâu, Seara*).

Voișia lui Coșbuc are însă și un revers trist, în viață fericirea alternând cu suferința. Pe nesimțite idila se prefacă în trenos sau chiar în bocet, într-o jelanie sfâșietoare, intonată ca o melodie litanică de înțeles misterios, obscur ca în *Cântecul fusului*, conținând o simbolistică stranie a crizei erotice juvenile. ă...î

Coșbuc n-are, ca Eminescu sau ca Blaga mai târziu, fior metafizic și perspective cosmice, poezia lui nu e o poezie de cunoaștere metaforică a universului, nu atinge nicăieri marginile sublimului.

Poet obiectiv, Coșbuc se referă numai prin excepție la propriu-i eu.

ALEXANDRU PIRU

Meritul cel mai de seamă al poeziei sale este *autenticitatea*, datorită legăturii indestructibile cu viața poporului, tradițiile și trecutul său istoric, cu aspirațiile celor obidiți și cu natura în sensul cel mai profund și mai complex. Despre natură și despre sat, despre dragostea de la țară s-a scris mult în literatura noastră de la începuturile ei moderne, de la Văcărești la *Sburătorul* lui Heliade și idilele lui Alecsandri, de la Eminescu și Macedonski la Șt. O. Iosif și toată pleiada semănătoristă. Toți aceștia se duceau la sat, îl priveau oricum dinafară, pitoresc și descriptiv, idilic sau dramatic, dar dinafară. Coșbuc venea din sat, era satul însuși, cu toate coordonatele lui spirituale. ă...î *Mutatis mutandis*, despre Coșbuc s-ar putea spune ceea ce Lamartine spusese despre Mistral, apreciind

că sub pana lui “o țară a devenit o carte”. Până la el, în literatură, numai despre Alecsandri și Eminescu se mai poate spune același lucru.

Opera lui Coșbuc în ceea ce ea are mai expresiv și mai autentic, exprimă “țara”, cu toate coordonatele ei de timp și de spațiu.

ION DODU BĂLAN

În momentul de față putem observa faptul că intenția epică primordială a lui Coșbuc a servit până acum drept suport mai mult analizelor tematice, cantitative, lipsind observații substanțiale asupra felului în care proiectatul epos se manifestă pe plan calitativ, influențând sau chiar determinând structura întregii sale poezii, factura ei de ultimă instanță. ă...î Poeziile coșbuciene par mai degrabă tablouri vivante sau scurte monoloage cu subiect folcloric. ă...î De fapt, poetul avea față de fondul folcloric comun o atitudine de tip clasic: el își rezerva doar modestul rol de cântăreț, de interpret.

MIRCEA TOMUȘ

Dacă e să-l comparăm cu Eminescu (aproape toți criticii o fac pentru a opune, de fapt, eminescianismului epigonic, clorotic, vitalitatea coșbuciană, regenerarea poeziei) vom spune că Eminescu a introdus în literatura română un suflu nou, pe când Coșbuc o mișcare nouă, purificată da, însă mai puțin “energetică”. Distanța dintre ei este aceea de la poet la artist, de la substanță la stil. Unul va face să triumfe o “lume” și o viziune, celălalt, o singură zeitate — arta. Pentru problema care ne interesează aici, atitudinile lor sânt identice, cum sânt ale marilor noștri scriitori. Întrucât salonul n-a devenit niciodată la noi un spațiu de cultură, rămânând în permanență o formă de cosmopolitism, feminin în esență, scriitorul român nu îl cultivă și nu vede în el un mijloc de rafinare a limbii și a spiritului. ă...î. Poetul înfăptuiește în propria creație salonul natural al limbii române, un univers, în același timp convențional și românesc. Coșbuc vrea să realizeze o mitologie românească printr-o convenție literară, anume, substituind zeitățile mitologiei clasice, greco-

latine îndeobște, fie prin zeități autohtone, găsite în folclor, fie pur și simplu prin elemente naturale; astfel că poetica sa se bazează pe un sistem de “corespondențe”, coborând atât din vechea tradiție a idealismului european pastoral și cavaleresc, peste care s-au suprapus câteva din antinomiile secolului luminilor, cât și din cea autohtonă, deopotrivă cultă și populară. Sânt aici două mișcări complementare, a căror sinteză sublimată a pierdut integral sensul livresc, cu toate că, subtextual, acesta se păstrează. ă...î

Lumea lui Coșbuc este un spectacol inventat, de la ceremonialul general-uman, nunta ori moartea, și feeria arhaic-infantilă, hibernală sau estivală (*Iarna pe uliță, Noaptea de vară*) până la feericul pur (*Nunta în codru*). Deși pare prea puțin organizat și omogen, universul său are totuși o obsesie centrală și anume aceea a soarelui conceput ca ființă mitologică. ă...î La polul opus limbuției caragialiene, a parodiei limbajului, Coșbuc a realizat “salonul” natural al limbii și spiritului românesc. “Salonul” acesta e “popular”. De aceea fastul său va fi minim, elementar, naturalizat. Dealtfel, poetul modifică însăși structura idilei. Construcția celei clasice, la Teocrit sau în egloga virgiliană, dincolo de faptul că era lirică, pasională și exemplară, normativă pentru cazurile de anvergură prezentate, se reducea în esență la o întrecere artistică. Păstorii erau artiști. În prim plan sânt puse pasiunile, narațiunea având o simplă funcție mecanică. La poetul român accentul cade pe peripeție. Întrecerii artiste i se substituie competiția spirituală. Anecdotele și pontele primează. În “salonul” natural imaginat de Coșbuc, idila se transformă într-un dialog între parteneri. “Țăranul” poetului nu este tipul provincial-năsăudean, cum s-a spus, ci ipostaza bunului-simț al unui popor, ipostaza sa natural-spirituală. ă...î Lumea lui Coșbuc acționează gândind, nu instinctual. Eroii ei utilizează o strategie și nu acționează pur și simplu. Ei se bazează pe abilitate, în spatele căreia stă un model logic. Nu vrem să constrângem poezia coșbuciană la niște semnificații provenind dintr-o altă cultură, ci doar să demonstrăm porozitatea acestei lumi imaginare, sclipind de vioiciune, transparentă și domol feerică; o lume a grației, a suprafeței fixată în succesiunea detaliilor sale, în care abia dacă elegiacul pătrunde, dar șovăind și nu pentru a tulbura sufletul, ci pentru a-l amăgi și a-l mângâia. Am văzut, însă, că spiritul luminist precum și tradiția unui mesianism romantic din literatura noastră lu-

crează și altfel asupra poetului. Coșbuc este unul dintre cei mai marcanți promotori ai elegiei civice din lirica românească, reeditând fie ipostaza eroului, a legislatorului precum în *Decebal cătră popor*, fie imaginea eroului deopotrivă tragic și mesianic, în *Moartea lui Gelu*, fie, în sfârșit, pe acea a eroului prin excelență războinic, în *Pașa Hassan*. Coșbuc nu caută să “naturalizeze” istoria, mitizând-o. Poziția sa față de aceasta e realistă până la implicația anecdoticului aproape, cum dovedește în *Cântece de vitejie*, deși, în poeziile sociale, pare a pleda mai curând pentru un drept natural al omului, decât pentru unul de clasă.

PETRU POANTĂ

Întotdeauna mi-a apărut ca o eroare de lectură, dacă nu cumva chiar de gust înțelegerea la propriu a ideilor lui Coșbuc. Pentru sensibilitatea modernă, în convenționalitatea lor, acestea pot fi înțelese ca niște porțelanuri de Sevre.

Excesul de stilizare a sentimentului inițial deplasează realul în imaginar, calul din câmp devenind inorog pe tapițerie. Câtă grație!

Plumbul bacovian, de sursă pur imaginară, ifos și stil, atât de mult stil încât devine manieră, într-o lectură eronată poate fi crezut drept act simbolist ceea ce în fapt nu este.

Fantasticul talent de esențializare al poetului transformă ficțiunea într-un real posibil, iar cadența melancolică a viziunii mereu repetată poate fi citită la propriu așa cum citești la propriu frunza unui arbore.

Plecând din surse și temperamente diferite, cele două poetici ale celor doi poeți se transformă în timp, ca sens al mișcării exact în contrariul intenției lor.

Deși cu sens opus ca fenomen de penetrare în timp, destinul semantic al versurilor lui G. Bacovia și G. Coșbuc este identic.

Se zicea că G. Coșbuc până și noaptea ținea lângă sine la îndemână hârtie și creion, de frică să nu care cumva să piardă vreo idee ce i-ar fi venit. El, unul dintre cei mai culti poeți ai noștri (să nu uităm ce diapazon larg și informat a avut G. Coșbuc, traducător de opere fundamentale ca *Sacotala ori Divina Comedie*), desigur avea un univers de asociații sclipitor în intelectualitatea sa activă.

NICHITA STĂNESCU

CUPRINS

Notă asupra ediției	3
Tabel cronologic	4

BALADE ȘI IDILE (1893)

NOAPTE DE VARĂ	22
MÂNIOASĂ	24
NU TE-AI PRICEPUT	25
FATMA	27
NUNTA ZAMFIREI	28
CÂNTECUL FUSULUI	34
ARMINGENII	37
REA DE PLATĂ	38
FATA MORARULUI	39
CRĂIASA ZÂNELOR	41
RUGĂMINTEA DIN URMĂ (<i>după Lermontov</i>)	46
VÂNTUL	49
VESTITORII PRIMĂVERII	52
PE LÂNGĂ BOI	53
RADA	54
TREI, DOAMNE, ȘI TOȚI TREI	59

LA OGLINDĂ	62
EL-ZORAB	65
SUȚIRICA DIN VECINI	71
NUMAI UNA!	72
BRÂUL COSÂNZENII	74
DUȘMANCELE	78
MOARTEA LUI FULGER	82
PĂSTORIȚA	90
PRAHOVA	91
VARA	97
SPINUL	98
CÂNTECE	101

FIRE DE TORT (1896)

Din viață

MAMA	108
LUPTA VIETII	110
ȘTEFĂNIȚĂ-VODĂ	111
SCARA	114
NOI VREM PĂMÂNT!	116
VOICHIȚA LUI ȘTEFAN	118
DOINA	121
LA PAȘTI	125
ÎN MIEZUL VERII	127
IARNA PE ULIȚĂ	129
ISPITA	134

DRAGOSTE ÎNVRĂJBITĂ	136
PRUTUL	147
DECEBAL CĂTRĂ POPOR	150

Din poveste

LEGENDA RÂNDUNELEI	152
IDEAL	155
O NOAPTE PE CARAIMAN	163
MUNTELE RĂTEZAT	164
ÎN ȘANȚURI	167
ÎN MUZEU	168
TRICOLORUL	171
COLINDĂTORII	172
CETATEA NEAMȚULUI	173

ZIARUL UNUI PIERDE-VARĂ (1902)

MOARTEA LUI GELU	182
NUNTĂ ÎN CODRU	187
BLESTEMUL TRĂDĂRII	193
PE MUNTE	197

CÂNTECE DE VITEJIE (1904)

CÂNTEC	200
IMNUL STUDENȚILOR	200
CÂNTEC OSTĂȘESC	201
DOROBANȚUL	203

DUNĂREA ȘI OLTUL	204
PENTRU LIBERTATE	206
CÂNTECUL CEL VECHI AL OLTULUI	209
SCUT ȘI ARMĂ	210
OLTENII LUI TUDOR	211
SĂRINDAR	213
ZECE MAI	215
PE DRUMUL PLEVNEI	217
MORTUL DE LA PUTNA	220
STEMA ȚĂRII	222
FRAGMENT EPIC	223
PE DEALUL PLEVNEI	227
OȘTIRILE LUI ALAH	228
GRAIUL NEAMULUI	230
DE PROFUNDIS	231
CAROL ROBERT	233
GOLIA TICĂLOSUL	236
LA SMÂRDAN	238
CÂNTEC	241
CÂNTECUL REDUTEI	243
POVESTEA CĂPRARULUI	246
COLOANA DE ATAC	248
O SCRISOARE DE LA MUSELIM-SELO	253
ÎN SPITAL	256
RAPORT	260
SPADĂ ȘI CREDINȚĂ	260
PODUL LUI TRAIAN	261

PAȘA HASSAN	263
SUS INIMA	266

NEPUBLCATE ÎN VOLUM

A n t u m e

ȘTEFAN-VODĂ	268
PERIREA DACILOR	270
PATRIA ROMÂNĂ	275
POETUL	276
SCUMPĂ ȚARĂ ROMÂNEASCĂ	278
VULTURUL	278
 Referințe critice	 281

George Coșbuc

FIRE DE TORT

Apărut: 1996. Format: 70\108¹/₃₂
Coli tipar: 14,0. Coli editoriale 13,19. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA».
str. B.-P. Hasdeu, 2, Chișinău, 2005, Republica Moldova
Culegere și paginare computerizată : LITERA

Corector: *Elena Bivol*

Redactor de carte: *Tudor Palladi*
Director fondator: *Anatol Vidrașcu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, 35,
Chișinău, 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți